Noémi Bomhér

DICȚIONAR DE VISE

Cheia de aur și de argint a viselor



MOLDOVA
IAȘI

Noémi Bomhér



DICȚIONAR DE VISE

(CHEIA DE AUR ȘI DE ARGINT A VISELOR)

I



Editura **MOLDOVA**
Iași • 1994

INTRODUCERE

Frumusețea visului începe de la puterea acestuia de a ne face, concomitent, eroi şi contemplatori ai unei lumi de imagini în care întotdeauna câştigăm, fie pentru că ştim că visăm, fie pentru că ne gândim la visul nostru sau, şi mai mult, îl povestim altcuiva, reflectând, conştient, asupra a ceea ce *ştim*, a ceea ce *sperăm*, a ceea ce *facem* când visăm. Dar toate interogațiile ce s-ar putea ivi se reduc la una singură: în ce măsură ştiința ne poate spune mai mult despre această himeră (visul), care ne ajută în autocunoaştere.

Am intitulat lucrarea *Cheia de argint şi de aur a viselor*, nu numai pentru că cele două elemente - argintul şi aurul - sunt mijloace şi trepte inițiatice în mister, ci mai mult pentru tentația psihologică pe care o avem aspirând la bine, frumos şi adevăr, într-o clipă scurtă, ca o picătură de argint şi de aur a gândului.

De-a lungul timpului, visul s-a constituit ca element inițiatic în magie, în misterele ființei umane şi ale universului, căci el revelează nu numai chestiuni referitoare la stări fiziologice, ci şi pe cele aparținând sufletului şi, poate, spiritului. Potrivit credințelor umane, omul este o creație divină, imagine a creatorului, iar sufletul său este nemuritor. Moartea înseamnă nu numai distrugerea corpului, nu şi a sufletului şi, deci, visul ar reprezenta o fereastră între timp şi suflet spre spirit.

Nu numai ființă cugetătoare (R.Descarte, *Meditationes de prima philosophia)*, omul deține un destin specific, diferit de cel al animalelor, destin creator într-un sens minunat, nu doar construind specie prin grijă pentru perpetuare, ci şi existând întru mister şi pentru revelare. Demnitatea omului, similară cu cea a creatorului se relevează în relație cu el însuşi, prin intermediul visului, dar şi în relație cu societatea, căci omul, *zoon politikon,* animal social, a utilizat visul pentru a-şi explica sieşi şi comunității anumite acte, pe care altfel nu şi le putea explica.

Explorarea viselor a fost socotită o ştiință, dar ea rămâne, ca orice

atinge sufletul, mai mult o artă, căci libertatea existenței în vis ne ajută să depășim fatalismul și erorile sale. Prin intermediul imaginilor din lumea reală, contrase, deplasate și modificate în vis, liberul arbitru este constrâns de adevărata natură a omului, putându-se intra în relații absolute cu toate artele. Se pare că visul este un element esențial al reveriei și al creației.

Chiar dacă nu toți filosofii au făcut apel la elementele raționale și iraționale din vise, conflictul dintre natura umană și realitate poate fi observat în caracteristicile sufletului nostru. În vis, regulile sau legile unei societăți nu mai sunt respectate și supremația legii cetății este înlocuită de cea a simbolurilor. Diferențele fizice, intelectuale și de talent se pot șterge în vis, cum se poate șterge respectul acordat bătrâneții, tradiției muncii, principiilor dreptății, căci valoarea simbolică este cea mai importantă.

Problema fundamentală a ființei umane este fericirea, care este și rămâne un ideal sau o stare de bucurie, plăcere, exaltare, liniște, împăcare, seninătate, beatitudine tangibilă nu numai prin intermediul filosofiei, al căii raționale (ca act cu rezultat în dreptate, curaj, prietenie, cunoaștere) ci și prin intermediul visului. Conceptul de fericire nu este solitar, în vis, căci în scenariul pe care-l urmărim în succesiunea de imagini, există diferite rezolvări: unele constau în plăcere, altele în înțelepciune, în lipsa suferinței, dar, dincolo de utilitarism, vom observa un joc, o activitate ce ne face demni.. Chiar dacă S. Freud proclamă intangibilitatea fericirii, în scurta plăcere rațională, trebuie să sesizăm că dincolo de principiul plăcerii există idealul și nu numai contrastul ne poate face fericiți, ci și premoniția unui *dincolo*, în care sursele cunoașterii și experienței sunt ascunse în *eu.* Omul este făcut, după Pascal, să cunoască adevărul, dar, odată cunoscut, îl orbește. Adevărul din vis nu este coerent, nu este util, dar are un înțeles și posibilitate de corespondență cu faptele. Adevărul nu este în vis, nici *a priori*, nici *a posteriori*, ci este un adevăr simbolic care, după Lucian Blaga, ar revela o lume a cunoașterii, obscură, dar organizată după legi superioare, căci ceea ce cunoaștem noi, în timpul conștient, este doar o mică parte, organizată fragmentar și discontinuu a marii organizări ce intervine în subconștientul colectiv.

Problema timpului, obiectiv și subiectiv, este rezolvată nu în reflecțiile filosofice asupra lui, ci în cadrul visului, care este de cele mai multe ori atemporal, timpul este doar un simbol sau un timp absolut, raportat la un spațiu absolut, fără relație cu cel din existența conștientă. De fapt, timpul și spațiul din vis sunt măsurate prin intuiție, prin intuiție

internă, fiind o *figură* ce ne ajută să ne deschidem spre diferitele orizonturi temporale de diferite tipuri (havuz, cascadă sau fluviu).

Mecanismul visului este raportabil şi la mecanismul memoriei. De cele mai multe ori, visele se uită. Dar reţinute, ele sunt reprezentate ca un veşnic început, într-o ordine în care cauza şi efectul îşi schimbă locul, caracterizate ca un sâmbure comun, datorat suprapunerii mai multor elemente armonice. În vis, putem întâlni imagini lipsite de importanță sau imagini simbolice, referitoare la timp, spațiu, număr, culoare, destinul nostru fiind închis sau deschis în această „lume" în care apa, focul, pământul, aerul ne ajută să ne cunoaştem ca ființe umane sau ajută la cunoaşterea divinului din noi.

FIZIOLOGIA VISULUI

Dintotdeauna, omul a dorit să descopere „misterele” somnului, aflat în alternanță cu veghea. În secolul VI î.e.n., Anaximene din Milet propune o imagine a proceselor existenței derivate de la principiul material al aerului, condensat sau dilatat. În secolul V î.e.n., deci acum două mii cinci sute de ani, Diogene din Apolonia susține că procesele gândirii sunt favorizate de aerul cald și uscat, în timp ce somnul și tulburările de gândire apar ca urmare a umidității aerului. Aceste teorii au ecou la Aristotel, ce introduce noțiunea *sensorium comunne*, localizat în inimă, originar din creier, întrerupt în timpul somnului. Heraclit definește somnul ca o închidere a canalurilor simțului, în care organismul e rupt de mediul înconjurător, redus la imaginea visului și căzut în uitare. Rațiunea, identică focului etern, intră în canalele senzitive prin respirație, iar pierderea rațiunii sau somnul se datorează „umidității care murdărește sufletul”. Alcmeon din Crotona, în aceeași perioadă, aproximativ, raportează omul la modificările debitului de irigație sanguină și anticipează concepția anemiei cerebrale, apropiind somnul de moarte. Înrâurirea somnului și a morții o reîntâlnim la Homer și Hesiod, în literatură, care propun o relație între Thanatos, zeul morții, și Hypnos, zeul somnului, fii ai zeiței nopții, Nyx.

Ideea lui Alcmeon este fixată, la începutul erei noastre, de Rufus din Ephes, ca o stare de pierdere a cunoștinței. Artera carotidă (gr. *karoko* = „eu dorm”) produce starea de somn prin comprimare, iar în studiile lui Galenus se anticipează rolul hipotalamusului posterior în determinarea stării de veghe. Delirul, melancolia și somnul sunt provocate de o stază a unor umori acumulate în „ventricolele cerebrale”. Mai târziu, Descartes caută cauza somnului în blocajul oricărei reflectări senzorialo-motorii, iar somnul nu mai apare ca o imagine a morții, ci ca funcție vitală, necesară recuperării energiei cheltuite în starea de veghe[1].

---

[1] cf. R. Floru, M. Steriade, *Veghea și somnul*, Editura Științifică, București, 1967.

Şi, totuşi, despre somn se ştiu destul de puţine lucruri din punct de vedere ştiinţific. Uneori, somnul este profund şi prelung, alteori, superficial şi scurt, în unele nopţi, trei-patru ore de somn sunt suficiente, în altele, omul se trezeşte obosit, chiar după mai multe ore de somn. Faţă de alte vietăţi (hârciogul şi liliacul) care dorm nouă zecimi din viaţă, sau altele, care nu dorm (efemeridele), somnul este variabil chiar în cadrul vieţii aceluiaşi individ. Faţă de omul din civilizaţia arhaică, omul contemporan doarme mai puţin, face apel la somnifere şi mecanismele somnului sunt perturbate de viaţa diurnă. Un element important este locul incubaţiei, depinzând de spaţiul în care se doarme şi de starea generală a organismului, rezultantă a unei zile de oboseală sau de distracţie. După unii, sunt importante relaţiile cu unele mistere radisferice, întâlniri cu unele curbe de energie aflate în interiorul scoarţei pământeşti, intrate în relaţie cu persoana care doarme şi cu starea cosmică generală.

Studiul mecanismelor somnului normal şi patologic[1] şi al activităţii onirice raportate la vise aparţinând deopotrivă mitologiei, ce ne trimite la domeniul lui Hypnos şi Morfeu, aparţinând literaturii, care ne vorbeşte „despre taciturnul sol al unei taine fără margini" (Novalis), dar mai ales fiziologiei, care nu mai situează locul „fratelui geamăn al morţii şi tată al viselor" în Ţara Cimerienilor sau în arhipelagul Lemnos, ci în imperiul situat sub calota craniană a fiecăruia dintre noi. Atributele zeului adormit, lampa răsturnată, cornul şi măciulia de mac, se regăsesc în talamus şi hipotalamus. Istoria abordării somnului de pe poziţii ştiinţifice a început cu Hypocrat şi apoi cu Galenus, dar textul, socotit iniţiatic, este cel al psihologului Alfred Maury, *Somnul şi visele* (1862), în care se sugerează existenţa unei substanţe chimice, produsă de organism, ce induce sau anihilează somnul. În 1918, medicul austriac Von Economo, studiind bolnavi afectaţi de encefalită letargică, a descoperit că aceştia manifestau leziuni ale creierului la nivelul hipotalamusului sau al Apeductului lui Sylvius şi prezentau tulburări de somn, iar în 1920, fiziologul elveţian, dr. Hess descoperă că dacă se stimulează mecanic talamusul sau hipotalamusul, survine o stare de somn sau una de agitaţie, în funcţie de stimuli, ceea ce duce la descoperirea elecroencefalogramei de către psihiatrul german Berger, în 1924.

Utilizând aceste metode, Jaspers descoperă ritmurile cerebrale existente în timpul somnului, arătând că somnul nu este un act pasiv, uniform şi invariabil. În 1937, doctorul Bremer demonstrează că

[1] cf. Liviu Popoviciu, *Somnul normal şi patologic*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1972.

trunchiul cerebral deține mecanismul ritmului somn/veghe, iar Moruzzi, în Italia, 1949, descoperă mecanismul deșteptării. În 1955, francezii Dell și Bonvallet izolează adrenalina, substanță ce ajută la trezire și apar cunoscutele teorii despre misterele somnului: teoria neuronală, ischemia cerebrală, implicarea diencefalului și teoria lui Pavlov și Kleitman.

După teoria neuronală, în momentele funcționale din fiziologia creierului, celulele nervoase, dendridele se retrag și întrerup contactul dintre neuroni, ceea ce provoacă somnul.

Teoria ischemiei cerebrale este foarte veche, plecând de la o observație referitoare la comprimarea arterelor carotide, ce atrage somnul (după mesele copioase, toți simțim o stare de somnolență).

Teoriile chimice explică somnul ca reprezentant al oboselii, prin prezenta acidului lactic, sau sugerează că hipofiza, în care se concentrează, în stare de veghe, bromhormoni, i-ar pierde în timpul somnului. Alții comentează importanța ionilor de calciu, dar nici una dintre teorii nu a fost demonstrată. Există un orologiu intern al organismului, aflat în altă glandă a encefalului, glanda pineală, care ar produce trecerea de la starea de veghe la cea de somn, cu ajutorul unei formațiuni reticulare și cu ajutorul unui compus chimic, serotina.

Fiziologul francez Henri Piéron (1913) credea că lichidul cefalo-rahidian conține o substanță generatoare de somn, celebrele experiențe fiind reluate în 1965.

La Universitatea din Tokio s-a încercat o descifrare a structurii moleculare chimice a miraculoasei substanțe ce provoacă somnul, dar somnul real nu seamănă nici cu somnul indus hipnotic, nici cu cel provocat cu ajutorul narcoticelor.

Teoria lui Pavlov, referitoare la inhibiția internă, datorată unei stimulări monotone și cea a lui N. Kleitman, ca o consecință a travaliului muscular, nu au rezolvat misterele inducerii somnului.

Apariția electroencefalografului în 1924 a dovedit existența unei caracteristici grafice a somnului, care antrenează diverse modificări ale fiziologiei umane normale: scade temperatura, tensiunea arterială, se mărește ritmul respirator, alungindu-se timpul de inspirație, în comparație cu cel al expirației, are loc mișcarea globilor oculari (REM). Ființa umană parcurge o serie de stadii și o serie de cicluri, o noapte de somn fiind formată din trei-cinci cicluri de somn profund și somn ușor:

- stadiul unu: este o stare de trezire în care creierul emite unde *beta* (β), cu un ritm de 30 pulsații/secundă;

- stadiul doi: stare de veghe pasivă, când cel ce se pregăteşte să doarmă este toropit de o amorţeală progresivă, plăcută, creierul emite unde *alfa* (α), cu un ritm de 8-12 pulsaţii/secundă;

-stadiul trei: stare de adormire, când apar undele *teta* (θ), cu ritmul de 4-6 pulsaţii/secundă, cu senzaţii de mâini şi picioare grele, senzaţii auditive şi vizuale (acest stadiu durează cinci-douăzeci minute);

- stadiul patru: somnul foarte uşor, creierul emite unde *sigma* (σ), unde de mare amplitudine, cu un ritm de 12-15/secundă, alternând cu un ritm ultralent. Acest stadiu durează între zece şi patruzeci de minute;

- stadiul cinci: somnul profund, creierul emite pulsaţii într-un ritm foarte lent, de 2-4 pulsaţii pe secundă, ritm *delta* (δ), marcat de o pierdere a stării de conştiinţă (nu se mai percep impulsuri sonore sau luminoase, scade temperatura corpului, scade tensiunea, pulsul şi respiraţia sunt rărite); acest stadiu durează între zece şi treizeci de minute;

- stadiul şase: stadiu echivalent cu somnul foarte profund (undele au un caracter constant), seamănă cu somnul copilăriri, dispare în jurul vârstei de treizeci de ani, durează zece-douăzeci de minute şi ocupă cam un sfert din durata unui întreg ciclu normal de somn; sistemul muscular este în stare de detentă maximă, celulele de creştere şi de cicatrizare se înmulţesc.

- stadiul şapte: stadiul aşa-numitului somn paradoxal; somnul este profund, dar diferit, creierul nu mai trimite semnale motorii, musculatura este relaxată, pupila este contractată şi apare mişcarea rapidă a ochilor, ca şi cum ar urmări un spectacol (REM); în această perioadă apare o excitaţie sexuală, apar unde rapide, asemănătoare undelor de tip beta (β) emise în stare de veghe iar cel trezit în această perioadă poate povesti lucid visul;

- stadiul opt: stadiu ce încheie suita stadiilor somnului; coincide cu stadiul emiterii undelor alfa (α), când ne trezim uşor.

Personalitatea fizică şi psihică a omului îşi lasă amprenta asupra acestor succesiuni, funcţiile somnului orientând fiinţa umană spre o realitate complexă şi imperios necesară. Dintre chinurile privării de apă, hrană, somn, ultimul este cel mai atroce, căci vietăţile care trăiesc mai mult dorm mai mult.

Momentele de conştiinţă onirică, ce ţin de vis, reprezintă o componentă obligatorie a vieţii şi un individ în vârstă de şaizeci de ani a visat nu mai puţin de cinci ani, căci din o treime a vieţii, cât se doarme, 12% din întreaga existenţă este ocupată de vis. Visul scapă cu

desăvârşire voinţei şi responsabilităţii subiectului, scenariul nocturn este spontan şi necontrolat, sentimentul de identitate se poate dizolva, ca în cunoscuta poveste despre învăţatul chinez Ciuang Ceu, care s-a visat fluture, iar fluturele visa că este un învăţat chinez, pe nume Ciuang Ceu.

O teorie mai veche susţinea că, deşi visele par lungi, în realitate, durează foarte puţin, dar experienţe contemporane arată că cei ce visează, treziţi şi lăsaţi să adoarmă din nou, încearcă să continue visul, care rezolvă, probabil, conflictele şi frustrările din starea conştientă. Suita de imagini din vis poate proveni dintr-un simbolism simplu, ca, de exemplu, imaginea noastră în faţa unui examen luat de mult şi continuat după mulţi ani ca o situaţie frustrantă. Visul presupune de fapt că în cele două părţi din subconştientul nostru, *anima* şi *animus*, există o opoziţie şi încercăm să rezolvăm acest conflict interior prin proiectarea noastră pe scena în care suntem şi actori şi spectatori.

Trebuie amintit că, la originea oricărei imagini din vis, există măcar o parte din viaţa reală. Categoriile de vise pot fi discutate ştiinţific ca vise creatoare, care rezolvă, în cadru oniric, elemente din viaţa reală. Edgar Wallace dorea să arunce manuscrisul unui roman pe foc, pentru că nu putea rezolva conflictul; în vis, i s-a revelat ultimul capitol, pe care, la trezire, l-a scris. Paul Ehrich, laureat al premiului Nobel, a descoperit *Salvarsan*-ul graţie unui vis. Chimistul August von Stradonitz a aţipit câteva minute într-un automobil londonez şi apoi, trezit, a elaborat o nouă teorie.

De-a lungul evoluţiei omenirii, oamenii au încercat să descopere alfabetul criptic al viselor şi specialiştii în interpretarea lor au avut funcţii deosebite în conducerea unui stat.

Majoritatea religiilor a mânuit cu abilitate şi pricepere interpretarea viselor cu toate că, ştiinţific, s-a stabilit că Aristotel avea dreptate spunând că visele sunt raţiunea continuată în somn, iar Hipocrat de asemenea, când definea visele ca o producţie a vieţii creierului. Galenus susţinea că visele reflectă starea organismului. De aceea există o relaţie înmtre vise şi boli.

Multe boli au putut fi vindecate cu ajutorul diagnosticării prin vis. Din vremea lui Hipocrat s-a păstrat un volum *Despre vis* (400 î.e.n.), aparţinând unei lucrări mai mari - *Despre regim*, cu idei preluate apoi de Galenus în *Despre diagnostic prin vise*. Medicina homeopatică actuală reia de aici câteva scheme, le îmbogăţeşte şi oferă extractul de plante necesar vindecării unor stări maladive anunţate prin vis. Astfel, dacă subiectul visează *apă*, trebuie să mănânce *allium cepa; căldura*

din vis se compensează cu *Thuya; căderea* cu *Belladona; călătorii - Silicea; câini - Arnica; visele colorate puternic* cu *Ignatia; conflicte - Nux vomica; erotice - Canabis indica; focul - Belladona; hoți - Alumina* sau *Aurum mettalicum; pisici - Pulsatilla; urmărire - Nux moschata; morți - Crotalus* și *Lachesis; sinucidere - Lactuca virosa; vise terifiante - Digitalis zbor - Phellandrium.* Și rețetele pot continua în funcție de vise[1].

În vise se anunță multe dintre bolile posibile: afecțiunile de inimă sunt anunțate de coșmaruri și presentimente. Visele acestea sunt foarte scurte și sunt urmate de trezire; astfel, hemoragiile spontane sunt anunțate de vise despre incendii sau imagini accentuate și desenate. De asemenea, turbarea este prevestită de coșmaruri. Unii visează că au piciorul tăiat și se trezesc paralizați. Alteori, visele erotice sunt provocate de alterarea organelor genitale. Unii cred că beau apă și stau la o masă în timpul viselor înaintea unui ulcer sau cancer digestiv.

Medicina indiană și chineză face legătura între vise și organe. Aici se propune o serie de chei de tipul: a visa fantome sau monștri semnifică proasta funcționare a inimii; a visa foc, flacără sau lumină presupune insuficiență circulatorie sau subtensiune; a visa lupte sau soldați este semnul proastei funcționări a plămânilor, la fel, visele despre spații deschise sau drumuri dificile. În cazul viselor despre obstacole de netrecut, apar semne referitoare la supraîncărcarea rinichilor, ca și atunci când visezi că înoți. A visa cântare, muzică și plăceri semnifică proasta funcționare a splinei. A visa păduri, munți abrubți, arbori înseamnă că ficatul funcționează prost; de asemenea, visele despre iarbă, arbuști și câmpii verzi semnalează un ficat încărcat. În toate cazurile, chinezii indică un regim sever alimentar și reîntoarcerea la compoziția normală a elementelor de hrană.

Combinațiile ireale ale unor elemente, generate de impresii reale, din timpul visului au fost analizate de S. Freud, ele reprezentând o problemă specială în cadrul psihologiei.

Ca și actele ratate, visul se produce la oamenii sănătoși și la cei bolnavi. Visul a devenit obiect de studiu odată cu cercetările lui S. Freud, generatorul mișcării psihanalitice (1856-1939).

Termenul de psihanaliză a fost folosit pentru prima oară într-un ziar francez, în 1896, dar a fost fixat prin Școala psihanalitică a lui S. Freud, continuată de Alfred Adler și Carl Gustav Jung. Cea dintâi lucrare care-l lansează cu adevărat pe autorul ei este *Interpretarea viselor (Die*

---

[1] cf. dr. Maria Chirilă și dr. Pavel Chirilă, *Tratament homeopatic, îndreptar de simptome și semne*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

Traumdeutung, 1900) şi *Introducere în psihanaliză* (1916-1917)[1]. Coordonatele ştiinţifice ale freudismului apar în legătură cu date de fiziologie a creierului, de psihologie şi sociologie. Scopul medicului S. Freud a fost să investigheze comportamentul uman cu ajutorul metodelor analogice. Structura aparatului psihic este văzută ca un întreg în care acţionează forţe de echilibru şi dezechilibru. Personalitatea omului are trei compartimente: *id,* cuprinzând cerinţele fundamentale, *super-ego*, compus din imperativele oficiale obţinute din mediul familial, *ego,* care ar avea funcţia de a optimiza comportamentul, maximalizând efectele obţinute de la diverşi stimuli[2].

Sistemul freudian cuprinde două sisteme ierarhizate, *inconştientul*[3], asemenea unui cerc mai mare, ce ar include cercul *conştiinţei*[4]. Inconştientul este psihicul însuşi, în realitatea sa esenţială şi constă într-un nucleu de trăsături etnice moştenite, respinse de conştiinţă, încercând să se realizeze conform principiului plăcerii (*Lustprinzip*), care tinde spre o reducere a tensiunilor energetice. Conflictul intrapsihic dintre principiul plăcerii şi principiul realităţii promovat de conştiinţă creează o presiune asupra individului, care apelează la sinele său, la eul său şi supraeul său. În ceea ce noi numim *psyché* sau viaţă mintală organizată de creier, se poate localiza un aparat psihic care are o zonă arhaică numită *sine*, o porţiune a acestuia dezvoltându-se special spre lumea exterioară, cu ajutorul unei zone numite *eu*. Ca urmare a conexiunii preexistente dintre simţuri şi activitatea motrice, eul are sub comanda sa mişcările voluntare cu rol în autoconservare. În relaţia interioară cu sinele, eul obţine controlul asupra cerinţelor instinctuale, între plăcere şi neplăcere evitând ultima stare.

O creştere a neplăcerii, aşteptată şi prevăzută este însoţită de un

[1] Sigmund Freud, *Le Rêve et son intérpretation*, Paris, Gallimard, 1925; *Introducere în psihanaliză...*, Traducere, studiu introductiv şi note: Dr. Leonard Gavriliu, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1980.

[2] cf. C. Bălăceanu, Ed. Nicolau, *Personalitatea umană - o interpretare cibernetică*, Editura Junimea, Iaşi, 1972.

[3] Inconştientul: este ansamblul de dispoziţii, stări, procese psiho-fiziologice şi psihice, psihismul bazal sau de profunzime, bazat pe ereditate, definit faţă de conştient şi subconştient. După Freud este „reprezentantul pulsiunilor". Legile cărora se supun visele (condensare, conversiune, deplasare, simbolizare) sunt identificate cu legi de funcţionare sau mecanisme ale inconştientului. - cf. Paul Popescu Neveanu, *Dicţionar de psihologie*, Editura Albatros, Bucureşti, 1978.

Subconştientul este un ansamblu de dispoziţii, stări, procese psihofiziologice şi psihice care nu intră în sfera conştientului, reprezentate de ereditate, determinând conduita eului. Pentru Freud subconştientul este o cale de acces către inconştient.

[4] Conştiinţă: din latinescul *cum+scientia*, modalitate procesuală superioară a sistemului psihic uman, elaborată prin activitate socială, mijlocită prin limbă, bazată pe un model de comunicare intern şi intern-extern.

semnal ce-şi are originea în afară sau în interior şi se bazează pe anxietate.

Deconectarea de lumea exterioară şi de visele din cursul somnului se face din timp în timp. Din starea de somn se poate vedea că reorganizarea presupune o distribuţie particulară a energiei psihice: *eul* trebuie să ţină sema de *supra eu (Überich)*, o a treia putere, ce prelungeşte influenţa paternă sau maternă. *Eul ideal* este acela care satisface esenţa superioară a omului. Interpretările sinelui, eului, supra-eului au fost discutate. Pe noi ne interesează mecanismele de apărare (*Abwechrmechanismen*), între care se situează refularea, regresiunea, formaţia reacţională, introiecţia, izolarea, anularea retroactivă, proiecţia etc.[1]

Instinctele eului de autoconservare şi instinctele sociale au o finalitate triplă: *satisfacerea imediată* (descărcarea pulsionară), *refularea* (însoţită de dezvoltarea unor formaţiuni substitutive) şi *sublimarea* (canalizarea într-o activitate derivată, creaţie artistică sau ştiinţifică). Teoria lui S. Freud despre dualismul instinctelor ne ajută să înţelegem mecanismul visului. În reperele acestuia cheia de boltă a interpretării ar fi rolul visului. După o prezentare a importanţei acordate tălmăcitorilor de vise de-a lungul timpului, S. Freud face apel la filosofii de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, ce ar dori să descopere sensul viselor. Prima caracteristică a viselor este raportul intim cu somnul (descoperit de Aristotel). Somnul este o stare în care individul se retrage din lumea exterioară, se relaxează (căldură, obscuritate, absenţa excitaţiilor, poziţie fetală). Deci visul ar fi o stare de nesomn, resturi ale activităţii psihice din starea de veghe; după opinia lui S. Freud, visele sunt de mai multe feluri: „Există vise tot atât de clare ca şi evenimentele vieţii reale, atât de clare încât, chiar treziţi din somn, avem nevoie de câtva timp spre a ne da seama că nu este vorba decât de un vis; altele sunt deznădăjduitor de slabe, şterse, vagi. Şi chiar în acelaşi vis găsim uneori părţi de o mare limpezime, alături de altele care sunt insesizabil de neclare (...). Majoritatea viselor sunt uitate cu repeziciune (...), dimpotrivă, unele vise, spre exemplu acelea ale copiilor, se conservă atât de bine, încât uneori le regăsim în amintirea persoanei respective, treizeci de ani mai târziu, cu o impresie cu totul recentă. Anumite vise, ca şi individul uman, nu apar decât o singură dată; altele se repetă de mai multe ori la aceeaşi persoană, fie neschimbate, fie cu uşoare variaţii."[2]

---

[1] cf. Vasile Pavelcu, *Invitaţie la cunoaştere de sine*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970.
[2] S. Freud, *Introducere în psihanaliză...*, ed. cit., p. 115.

Unele vise, provocate experimental, au un element comun cu excitația. Astfel, un ceas deșteptător poate crea aceluiași subiect impresia sunetului unui clopot, muzica unor zurgălăi, zgomot de vase sparte.

În concepția populară, visele vin din stomac, ceea ce este, în parte, adevărat, căci starea organelor interne exercită o influență asupra viselor. Alături de reliefarea excitațiilor interne și externe, care pot declanșa visul, trebuie să comentăm opoziția dintre visele cu sens și cele lipsite de sens. Genul de cercetări întreprinse de S. Freud și alții pleacă de la ideea că visul nu este doar un fenomen somatic, ci este unul psihic, în relație cu actele ratate. Cel ce visează nu știe, uneori, ce semnifică visul, se crede în ignoranță, dar înglobează în relatarea visului structuri latente ale cunoașterii de sine. După trezirea din hipnoză, omul nu își aduce aminte de ceea ce s-a petrecut în starea anterioară. La invitația directă a hipnotizatorului de a-și aminti, procesele psihice ignorate se rearanjează și își aduce aminte; din moment ce hipnoza este un somn artificial, se poate face legătura cu visele din somnul real, întrucât persoana care visează nu-și amintește întotdeauna visul. Față de un lapsus, visul se caracterizează prin multiplicitate, dar, pentru ușurința interpretării, visele pot fi descompuse în elemente și de aici se pot declanșa asociații în lanț.

Complexele celui care visează sunt verigi esențiale în scenariul visului. „Când unul dintre aceste nume înlocuitoare îmi apare spontan în minte, analogia situației mele cu aceea care există în cazul analizei unui vis devine evidentă. Nici elementul visului nu este ceva autentic, el vine să înlocuiască ceva cunoscut mie, ceva ce trebuie să-mi fie revelat de analiza visului. Singura deosebire care există între cele două situații constă în aceea că în cazul uitării unui nume, recunosc exact și fără ezitare că cutare element evocat nu este decât un înlocuitor, pe când în ceea ce privește elementul visului nu dobândim această convingere, decât în urma unor lungi și anevoioase cercetări."[1]

Grație interpretării, tălmăcitorul poate descoperi elementele ascunse, inaccesibile visătorului, momentan inconștiente, munca interpretului de vise însemnând pentru medic declanșarea reprezentărilor substitutive. În clipa în care un vis este interpretat, rezistența inconștientului este minată și analiza reușește să dezvăluie elemente ascunse până atunci. Ceea ce pare enigmatic în vise, ideile latente, devenite manifeste, stabilește noi relații între persoana care visează și lume. Tălmăcirile enigmelor nu erau făcute de S. Freud doar

[1] Idem, *ibidem*, p.130.

pe linia simbolului, ci şi pe linia hermeneutică sau accentuând prezența unor structuri temporale, spațiale sau cantitative.

Analizând visele copiilor, S. Freud observă că actele psihice din vis nu sunt deformate, ci înscenează realizarea directă, nevoalată a dorințelor, demonstrând că pentru oameni visul este protector al somnului, pe care-l apără împotriva a ceea ce este susceptibil să-l tulbure. Un copil căruia i s-a interzis să mănânce cireşe visează satisfacerea acestei dorințe. Visele nedeformate sunt semnificative pentru persoanele ce se raportează la lumea exterioară. Visele adulților includ deseori satisfacerea senzațiilor de foame, de sete sau a trebuințelor sexuale. Anumite vise ale adulților, scurte şi clare, pot să provină din surse de excitație psihică. Astfel, înaintea unui examen, a unei călătorii, a unui spectacol, a unei conferințe, visezi că ai atins scopul propus. Iar visele de lene aparțin unor persoane cărora le place să îşi prelungească somnul. Ele visează că s-au trezit, îşi fac toaleta, cu toate că dorm în continuare. S. Freud aminteşte de un tablou al lui Schwin, intitulat *Visul deținutului*, în care, pe raza de lumină din fereastră, deținutul visează că evadează.

Alături de visele de tip infantil, există visele deformante, produse ale travaliului psihic. S-a constatat prezența unei cenzuri a visului, uneori elementele onirice fiind şterse, fie pentru că s-a deplasat centrul de greutate prin memorarea visului, fie că în timpul visului acționează influența cenzurii asupra eului. În visul unei doamne de cincizeci de ani, elementele sexuale ale visului sunt înlocuite de un murmur. Deci cenzurarea este în legătură cu tendințele eului de a-şi condamna dorințele. Unele vise citate de S. Freud au fost reluate în opera lui Jaques Lacan, care a sesizat că tendințele morale şi estetice ale eului deformează visul. Argumentele aduse de subiecții conştienți în legătură cu simpatiile sau antipatiile reale, nu se suprapun situațiilor din vis, pentru că inconştientul este latent şi nu manifest.

Elementele „mute" ale viselor au de multe ori un caracter simbolic. Când cunoaştem simbolurile uzuale ale viselor, personalitatea subiectului visător, condițiile în care trăieşte şi trăirile, visul este tălmăcit, dar raportul simbolic rămâne astfel limitat: „Obiectele care îşi găsesc în vise o reprezentare simbolică sunt puțin numeroase. Corpul uman în ansamblul său, părinții, copiii, frații, surorile, naşterea, moartea, goliciunea - şi alte câteva lucruri. *Casa* este aceea care constituie singura reprezentare tipică, normală a persoanei umane ca întreg. Acest fapt a fost recunoscut deja de către Scherner, care dorea să-i atribuie o importanță de prim ordin, pe nedrept, după opinia

noastră. Adesea ne vedem în vis alunecând pe fațada caselor, încercând în timpul acestor descinderi când plăcere, când angoasă. Casele cu pereți netezi reprezintă bărbați, acelea cu stucaturi și balcoane, de care ne putem agăța, reprezintă femei. Părinții au ca simboluri *împăratul* și *împărăteasa, regele* și *regina* sau alte persoane respectabile (...) Mai puțin tandre sunt visele în care apar copii, frați sau surori, care au ca simboluri *mici animale, insecte.* Nașterea este aproape întotdeauna reprezentată de o acțiune în care *apa* este principalul factor (...). Moartea iminentă este înlocuită în vis prin *plecare*, printr-o *călătorie cu trenul*; moartea efectivă este reprezentată prin anumite prevestiri obscure, sinistre; goliciunea prin haine și uniforme. Se vede aici cum se pierd pe nesimțite granițele între cele două genuri de reprezentări: simbolurile și aluziile."[1]

Pentru S. Freud, majoritatea simbolurilor din vise sunt simboluri sexuale și interpretarea oarecum monotonă este legată de cifra trei sau de simboluri falice (bastoane, umbrele, stâlpi, arbori, cuțite, săbii, puști, pistoale, revolvere, robinete, ibrice, izvoare, creioane, stilouri, ciocane, avioane etc.) Repercutări simbolice ale onanismului sunt alunecarea, coborârea bruscă, smulgerea unei ramuri etc., iar căderea unui dinte este o pedeapsă. Raporturile sexuale sunt simbolizate de activități ritmice: dans, echitație, ascensiune și chiar accidente de mașină și amenințarea cu arme. După S. Freud, relația simbolului nu are în continuitate întotdeauna un nivel logic. O fetiță sau un băiețel, buzunarul, cutia, arma se pot referi la ambele sexe uneori, iar pălăria și mantaua, ca și cravata, sunt simboluri masculine. În opoziție cu mugurii și florile ce semnalează virginitatea, animalele sălbatice reprezintă instincte, patimi. În aceeași suită - masculin - feminin - camera, feminină, poate fi raportată la cheie, simbol masculin.

Acest univers al simbolurilor onirice are ca sursă miturile, basmele, studiul moravurilor, proverbele și cântecele. Corpul uman reprezintă un microcosmos, iar în funcție de aceasta pot fi comentate punctele de sprijin ale nașterii simbolurilor cuvintelor. S. Freud face astfel de interpretări, lipsite, însă, de cele mai multe ori de susținere științifică; dar se poate observa existența motivului *apei* ca naștere în mitul lui Moise sau al *plecării* ca un drum spre moarte. Simbolistica sexuală pe care S. Freud o descoperă cu mare plăcere, o regăsim în *Biblie* și în *Talmud* (simbolul femeii-casă), iar apropierea dintre cuptor și femeie, țarină și femeie, identificată de S. Freud, apare și în obiceiuri populare germane. Caracterul sexual al cifrei trei este explicat de S. Freud

[1] Idem, *ibidem*, p. 159-160.

printr-o analogie cu plugul şi cu trifoiul şi purcelul ca simboluri ale fecundităţii. Legătura dintre ciupercă şi organul masculin, dintre potcoavă şi organul genital, dintre hornar şi acuplare este, pentru S. Freud, analogică. Raporturile simbolice prin analogie, ca mod de expresie arhaic, referitor la o limbă fundamentală, sunt astăzi oarecum depăşite, dar ideea existenţei unui limbaj fundamental, cu chei pierdute, a născut o întreagă interpretare ulterioară în lingvistică.

Întorcându-ne la mecanismul de formare a viselor, pe care îl propune S. Freud, observăm că raportul prezentat între elementele viselor şi substraturile lor sunt:

1. raport de la parte la întreg;
2. analogie sau aluzie;
3. relaţie simbolică;
4. reprezentare verbală plastică.

Elaborarea visului prin *deformare* presupune *condensare* prin eliminare, prin reţinerea unor fragmente şi prin *fuzionare*. Efectele de limbaj îl obligă pe S. Freud să complice raporturile dintre elementele visului latent şi ale visului manifest. *Deplasarea* se observă în aluzii sau în transferul unui element asupra altuia. S. Freud analizează visul prin relaţia sa cu elemente ale cuvintelor de spirit, iar deplasarea de accent i se pare indispensabilă în procesul de elaborare onirică.

După efectul *condensării* şi al deplasării, autorul analizează transformarea ideilor în imagini vizuale. Aceste părţi latente ale viselor par, în realitate, elemente absurde. În interpretare S. Freud sugerează ambivalenţa valorilor aceluiaşi cuvânt în vorbire (*altus* = înalt şi adânc, *sacer* = sfânt şi blestemat, *siccus* = uscat şi cu sevă, *clamare* = a striga, *clam* = pe tăcute). Astfel în vis, iepurele urmăreşte vânătorul, sau întâi eroul moare şi apoi răsună focul de armă; acest travaliu de elaborare a visului este de origine arhaică.

Toate exemplele date de S. Freud sunt mai mult sau mai puţin interpretate cu ajutorul simbolurilor sexuale, pornind de la ideea complexelor oedipiene care s-ar referi la viaţa reală a visătorului. Visele referitoare la moarte introduc spaime, nelinişti, prăbuşiri de poduri, cărţi de vizită cu chenar negru, identificări ale celui care visează cu personaje îmbrăcate în negru etc.

S. Freud utilizează aceste interpretări pentru a-şi vindeca bolnavii. De aceea dorinţele sexuale, relaţiile dintre părinţi şi copii, sentimente ostile ascunse păreau banale într-o lume asamblată pe anumite coordonate socio-culturale (fericirea de început de secol).

Potrivit rezultatelor freudiene, procesul de elaborare onirică este

arhaic şi regresiv, ne ajută să ne întoarcem în epoca infantilă, să ne eliberăm de pulsiunile inconştientului, realizându-ne dorinţele. Procesul de transformare a conţinutului penibil al ideilor latente nu trebuie să ne îndepărteze de noi înşine, căci realizarea unei dorinţe, a unei temeri, a unei pedepse sunt fapte specific umane. Chiar dacă visul are un sens neplăcut, faptul că există ne confruntă cu noi înşine şi dorinţa conştientă şi inconştientă ilustrează că în pofida aplicărilor psihologice perfecte, maniera noastră de a exista este plină de sensuri ambigue.

Chiar dacă interpretarea pare artificială şi, aparent, displace, interpretarea antică ne apropie de visul-joc. În pofida tuturor obiecţiilor, sesizăm tendinţa retro-spectivă şi funcţia pro-spectivă a visului ce ne slujeşte în stabilirea unui raport normal între diferitele forme ale vieţii psihice.

Continuatorul şi inovatorul ideilor lui S. Freud, C.G. Jung (1875-1961), îşi concentrează părerile în cartea *Omul în căutarea sufletului său*[1]. Punctul de plecare al teoriilor sale se bazează pe arhetip, în planul structurii mentale o reprezentare, o formă şi o imagine a instinctului. Instinctul îşi pune în mişcare maşinăria evocând în spirit imagini arhetipale, care corespund unei anumite trăiri, imagini care, la rândul lor, devin motorul acţiunilor şi comportamentului subiectului. Arhetipurile figurează în arhitectura mentală de bază şi Jung o vede legată de cifra patru (patru puncte cardinale, crucea, tetravalenţa carbonului etc.). Jung critică unele elemente din terapeutica freudiană, evitând optica unilaterală a acestuia. Atmosfera de luptă dintre şcoala psihanalitică a lui Freud şi cea a lui Jung nu exclude legătura reală între aceste mari spirite umane. În ultimii ani, opera lui C.G. Jung[2] a trezit interes pentru sistemele de interpretare a literaturii, dar complicatele studii asupra viselor rămân probe ale metodei asociative. Pentru Jung, visul este o modalitate de cunoaştere a subconştientului; faţă de S. Freud, care vorbea de un inconştient refulat, infantil, sexual, Jung propune nu o negare sau o continuare a acestei doctrine, ci o corecţie a acesteia.

Psihologia visului îmbină o experienţă individuală cu una colectivă. Jung arată că în general critica viselor se ocupă mai ales cu visele rememorate şi le exclude pe cele de care nu-şi aminteşte subiectul. Pentru Jung, visul este „un fragment de activitate psihică involuntară, suficient conştientă pentru a fi repovestită în stare de trezie".[3]

---

[1] C.G. Jung, *L'Homme à la découverte de son âme*, 6-ème Edition, Paris, Payot, 1972.
[2] C.G. Jung, *Psychologie et alchimie*, Paris, Edition Puchet, Castel, 1969.
[3] cf. Sonya Marjasch, *Sur la psychologie du rêve de C. G. Jung*, Paris, Gallimard, 1967, p.

Interpretarea viselor este comparabilă cu o muncă ce descifrează un fragment dintr-un întreg necunoscut. Se pare că nu există vise neanimate; de asemenea, unele vise rămân în memorie o viață, altele sunt uitate, în funcție de cantitatea de emoție ce irupe din materialul inconștient. Încă din primele studii psihiatrice, din 1902, Jung instaurează în interpretarea viselor asociațiile verbale. În cursul unei experiențe, câteva cuvinte sunt folosite ca stimuli și experimentatorul observă câțiva factori care nasc tulburări. Pe baza studiilor comparative ale rezultatelor, Jung susține că există un psihism secundar, mereu în acțiune, pe care voința conștientă a unui eu treaz îl ascunde.

În civilizația prezentă, visul este interpretat doar în interiorul unui cabinet specializat, consultând un doctor, în cazul unei conștiințe bolnave. Jung a observat că motivele onirice au corespondențe în mitologie și, întrucât aceste motive sunt atemporale și bazate pe ubicuitate, le-a numit, în 1946, arhetipuri.

Și la Freud și la Jung există un plan al observațiilor și concepțiilor științifice de derivație directă, dublat de un alt plan, al filosofiei. Jung nu mai crede că mecanismul refulării explică în întregime structura inconștientului și introduce un criteriu de valoare în explicarea mecanismelor deținute de inconștient. În straturile de profunzime, anumite categorii de arhetipuri neobișnuite se păstrează și se comunică prin intermediul simbolurilor, fapte psihice originare: „Visul, derivând din activitatea inconștientului, reprezintă conținuturile care somnolează aici, nu toate conținuturile care figurează aici, ci numai pe unele dintre acestea, care, pe calea asociației, se actualizează, se cristalizează și se selecționează, în corelație cu starea de moment a conștiinței."[1]

Jung nu consideră visul un mesaj deghizat, ci exprimă un mesaj direct al inconștientului personal, care trimite la arhetipuri. „Arhetipul este un fel de complex, dar este opus acelora pe care le-am studiat până acum; el nu mai este fructul unei experiențe personale, ci un complex înnăscut. Arhetipul este un centru încărcat de energie."[2] Sunt observate în structura inconștientului colectiv nucleele de naștere ale personalităților artistice. Jung numește *persona* masca individului care include o parte a psihismului colectiv în propriul conștient și remarcă existența unui coeficient de feminitate în bărbat și unul de masculinitate în femeie: „Pentru a descrie pe scurt ceea ce duce la diferențele dintre bărbat și femeie din acest punct de vedere, deci ceea ce carcacterizează

128.

[1] C.G.Jung, *L'Homme à la découverte de son âme*, ed. cit., p. 205.

[2] *Idem*, p.311.

animus față de *anima*, vom spune: în vreme ce *anima* este sursa umorilor și a capriciilor, *animus* este izvorul opiniilor."[1] Opera artistică nu mai este privită ca un produs al unui spirit nevrotic, așa cum socotea Freud, ci ca o căutare a realității psihice originare, a unui simbolism pe care orice artist îl descoperă în primul rând în vis.

În analizele oferite de Freud și în cele ale lui Jung, subiecții care propun visele au o tendință de a-și modifica opinia conștientă asupra persoanelor din anturajul lor. Interpretarea făcută de Jung ține seama și de complexele subiecților și caută să infuzeze energie în eul oniric al acestora. Interpretarea viselor se apropie de un examen al conștiințelor și Jung propune o relație între eul conștient și eul oniric, fiind atent la responsabilitatea subiectului față de visul său. Aspectul moral al problemei apare discutat și la Sfântul Augustin, tulburat de vise sexuale.[2] Unii dintre cei care visează posedă o înclinație naturală spre interpretarea propriilor vise, la nivel subiectiv, să accepte toate complexele, pe când alții se comportă față de propriul eu oniric cu responsabilitate și conștienți că acesta poate greși. Visele își manifestă ambivalența conștientă cauzată de necesitatea imediată de a da o explicație, cu valorificarea lumii externe sau a aceleia subiective. Un personaj de treizeci de ani, aflat într-o situație conflictuală, visează că simte furtuna în aer, se află într-un loc pustiu, montan și, la picioarele lui, un lac liniștit îl invită să se îmbăieze, cu toate că apa este foarte rece. Își vede silueta reflectată pe apă, înconjurată de o aură strălucitoare și mobilă. Subiectul ar dori să rămână în calmul naturii, dar un cor al familiei îl cheamă și el, cu inima grea, decide să traverseze munții, urmând unul dintre periculoasele drumuri.[3] Deci, în vis, lacul montan invită subiectul să se îmbăieze, dar îl și îndepărtează prin răceală. Propria imagine semnifică faptul că se vede fie prea sumbru, fie exaltat, ceea ce semnifică relații speculative cu inconștientul. Totuși, visătorul își amplifică visul și, povestindu-l, renunță la autoadmirație, pentru a-și ajuta familia.

Visele nu au un efect curativ imediat și, într-o carte a lui C.A. Meyer despre incubația antică și psihoterapia modernă, se observă legăturile dintre conținutul visului și biografia visătorului. În marile vise curative, nu pot fi integrate elemente din exterior în interiorul psihic al celui care visează. Visul însuși are caracteristica unei inițieri majore (exemplul clasic este *Somnium Scipionis*, al lui Cicero).

---

1 *Ibidem*, *Dialectique du moi et de l'inconscient*, Gallimard, Paris, 1973, p. 181.
2 *Confesionnes*, X, 30.
3 *Idem*, p. 115-116.

În domeniul onirologiei, deosebirea dintre atitudinea explicativă a lui Jung şi cea a lui Freud poate fi făcută, după Roland Cohen, în funcţie de cincisprezece puncte:

1. Visul este, în lumea interioară, echivalentul unui obiect din lumea exterioară şi, visând, un dat iraţional al percepţiei externe sau interne se impune fiinţei mentale. Visul este un munte de iraţionalitate care, în fiecare noapte, obligă echilibrul raţional să se desfacă şi atitudinea insului faţă de vis poate fi dată de dubla tăcere: cea din timpul nopţii şi cea din timpul stării de veghe.

2. Interpretarea visului este, pentru medic, o interrelaţie între subiectul visător şi terapeut. Visul reflectă o oarecare funcţionare a sinelui, independent de conştiinţă şi derularea, lipsită în aparenţă de intenţionalitate, a scenariului este, pentru Freud, schema unei vieţi deja perturbate, iar pentru Jung, eliberarea de aceste reziduuri. Jung vede lumea viselor bogată, diversă şi polimorfă, ca şi lumea conştientă. Legile visului ţin de insul visător, dar şi de legile de selecţie, ale inconştientului colectiv.

3. Atitudinea terapeutului este de tact, nuanţă şi măsură.

4. Înainte de a începe munca de interpretare onirică, este necesară cunoaşterea educaţiei subiectului, a formaţiei ştiinţifice şi religioase, a profesiei, a datelor personale referitoare la familie, la ambianţa trecută şi actuală, la problemele legate de dragoste etc.

5. Visul este o exteriorizare a unui psihism profund şi materialul arhaic apare la început ermetic, fiind descifrat prin asociaţii:

a) limbajul oniric furnizează alfabetul, vocabularul, gramatica personală;

b) cheile viselor decriptează uşor limbajul personal şi variabil;

c) C.G. Jung obligă la o asociere a imaginilor cu nuanţele esenţiale, descoperind complexele ştiinţific, dar şi empiric.

6. când nu există asociaţii, Jung crede că trebuie folosite ca elemente de „depanaj" ajutoare din discipline apropiate - istorie, mitologie, etnologie, folclor, istoria religiilor.

7. Munca de interpretare comportă trei faze:

a) visarea visului şi memorarea mai mult sau mai puţin clară.

b) faza asociațiilor.
c) aventura interpretării.

8. Jung consideră visul ca o dramă în patru acte:
a) expozițiunea și personajele, locul geografic, epoca și decorul.
b) anunțarea acțiunii sau pierderea ei.
c) peripețiile dramei.
d) soluția.

9. Grație materialului subconștient relevat în vise, subiectul compensează frustrările din viața reală.

10. Interpretările se raportează, pentru Freud, la marile direcții ale comportamentului uman, instincte și pulsiuni. Jung adaugă interpretării reductive sau cazuale, perspectiva prospectivă, sintetică și finală. Jung a arătat că finalitatea este o dimensiune inerentă a vieții biologice și față de Freud, care urmărea cauzele visului, Jung caută țelurile acestuia.

11. Dezacordul dintre Freud și Jung apare în faptul că pentru cel dintâi visul menține o relație vitală între cel ce visează și personajele din anturaj, în timp ce Jung vede figurile din vis ca o încarnare, în travesti, a unei părți din eul ascuns al visătorului.

12. Munca de analiză a visului, în psihoterapie, nu trebuie să fie parțială, ci este necesar să pună în evidență o serie de vise.

13. În lumea fascinantă a viselor, analistul trebuie să știe să tacă și să creeze momente emoționale.

14. S-a vorbit despre faimosul fenomen de „transfert" din cadrul visului. În cursul muncii analitice se ține seama de perpectiva conștientului și de analizarea planului inconștient, analiza viselor declanșând o mobilizare a energiei psihice, o eliberare, un „transfert" de la inconștient spre conștient. Noua perspectivă asupra celui care visează și asupra visului lărgește drumul spre viață. Căile muncii analitice ar fi:
a) un plan al confidenței.
b) un plan al analizei transfertului format în cursul confesiunii.
c) un plan educativ și autoeducativ.
d) un plan de metamorfozare a personalității.

Visul are importanță vitală și munca interpretativă demonstrează că nu este reținut sub formă de vis decât ceea ce interesează conștientul, iar uitarea viselor este o formă economică și autoconservatoare.

15. Analiza ohirică este capitală pentru înțelegerea unor lucruri esențiale în dezvoltarea civilizației. Transformarea materiei visului în materie literară devine o modalitate de analiză a visului. Studiul viselor, aspect fundamental al antropologiei, demonstrează că latura individuală și incomunicabilă, solipsismul acesteia, naște poezia (ceea ce spunea Giambattista Vico, în *La scienza nuova* și J. Joyce, în *Finnegan's wake*).

Fantasma vizuală, auditivă și tactilă a visului se detașează de viața reală, este o viziune, o anticipare și o rememorare, prin ochi și spirit, a lumii văzute în eu. Limbajul reprezentărilor visului, nespeculare, dar intenționale, a reprezentărilor referitoare la istorie, la viață, la lume, ne ajută să comunicăm cu miturile, prin simboluri și să ne organizăm existența spre continuitate.

INTEROGAȚII ASUPRA VISELOR, DE-A LUNGUL ISTORIEI

Din adâncul vremurilor, omul încearcă să intre în relație cu divinitatea și cu sine prin intermediul viselor. La sfârșitul mileniului al treilea înainte de Hristos, pe când la Stohenge se ridicau primele megalite, civilizații din lumea orientală încercau să deceleze voința divină cu ajutorul viselor.

Încă din perioada predinastică a vechiului imperiu, oniromancia egipteană se raporta la o castă ereditară și dominatoare de preoți sau preotese, „purtătorii de rulouri", „scribi ai casei vieții", formați metodic și puși în serviciul puterii faraonului - interpreți ai viselor. O teorie a viselor ar sugera că înseși ieroglifele au, ca și visele, aceeași origine, căci visul este un ochi deschis și *a veghea* și *a visa* sunt socotite sinonime.Ddacă admitem existența unui corp fizic, a unuia eteric și a unuia astral, visul presupune că, în timpul somnului, corpul eteric se mișcă și cel fizic rămâne într-un fel de moarte provizorie, sufletul omului evadând pentru a accede într-o lume unde nu există timp terestru, în care este permisă cunoașterea lumii anterioare și viitoare, zeul creând visele pentru a indica celui care doarme drumul, calea vieții. Sufletul, eliberat de legăturile fiziologice, poate să se miște, pedepsindu-și dușmanii, greșind, căci lumea viselor este obiectivă.

În Egiptul antic, visul este un instrument medical, astfel zeul poate aduce fecunditatea cuplurilor sterile. La Memphis exista în templul lui Ptah o bibliotecă medicală despre vise, iar la Dendera, în umbra statuilor lui Isis, sunt sanctuare destinate interpretării viselor. Frecvent, în epoca ptolemeică, preoții din Memphis au pus să se graveze pe stele de piatră vise stranii, iar preoții din Canope practicau ei înșiși incubația. Colecțiile de texte egiptene, descoperite în interiorul coșciugelor și sarcofagelor, conțin formule, incantații, rugăciuni, porunci magice și spovedanii despre călătoriile muritorilor în altă lume.[1] Tehnicile de

mumificare opreau *ka*-ul să părăsească trupul, iar visele şi descântecele ajută la educarea omului. Primele chei ale viselor[2] au un principiu comun: analogia dintre obiectul văzut în vis şi semnificaţia sa; apoi, legea contrariilor, dar şi jocuri de cuvinte, bazate pe asonanţe, visele clasându-se în funcţie de personalitatea subiectului visător (vise tip *horus* şi tip *sett*), dar şi în funcţie de tema visului (preocupări cotidiene, sănătate, decese, bogăţie, dispută, rivalitate, probleme de familie). Probabil că Artemidor a preluat această tradiţie, căreia i-a dat o tonalitate interioară, religioasă.

În bazinul mediteranean, tradiţiile egiptene au avut o importanţă deosebită: la Abydos se afla un sanctuar al zeului Bes, zeu pitic şi diform, care răspundea prin vise întrebărilor puse în scris de către cei ce voiau să-şi afle destinul.[3] Semnele regale (soare, astre, vulturi) şi cele obişnuite (vacă, albină, şarpe, palmier, papirus, lotus) vor fi regăsite în textele lui Artemidor.[4]

Divinaţia prin examenul astrelor, a măruntaielor şi a zborului păsărilor joacă un rol capital în viaţa socială şi individuală mesopotamiană. Oniromancia este o simplă branşă exercitată de preoţi sau preotese care, prin *sha'ilton* întreabă pe cei morţi. Subiectul dormind primeşte vise premonitive şi terapeutice, iar preotul le interpretează, căci în timpul somnului ritualic, prin reiteraţie, se confirmă mesajul divin.[5] Coşmarul poate fi funest nu numai pentru individ, ci şi pentru cetate şi sunt cunoscute visele regelui Assurbanipal, în acest sens. Visele rele pot fi purificate cu ajutorul unor rugăciuni. A spune un vis, a-l interpreta creează o teorie, căci zeii comunică cu sufletul celui care doarme, ajutaţi de Nusku, zeul ce duce cu sine sufletele evadate din corp sau de zeul Zigâgu, ce vine când este chemat de cel care doarme sau zeul Shamash, autorul şi interpretul viselor.[6] În lumea subterană stau demonii şi visele sunt prinse pe o coloană

---

1 *Sfaturile regelui Merikare* datează din 2070 î.e.n., dar probabil că se referă la fapte anterioare, iar cele 240 de *Omina* din papirusul *Chester Beatty* pot fi regăsite în papirusul *Carlsberg*, sec. II e.n. (cf. C. Lalouette, *Textes sacrés et profanes de l'Egypte ancienne*, Paris, Gallimard, 1984).

2 cf. Constantin Daniel, *Civilizaţia Egiptului antic*, Editura Sport-Turism, 1976.

3 *Idem*, p. 233.

4 Influenţa egipteană asupra medicinei hypocratice greceşti se poate observa din cuvântul φαρμακωσ (remediu, medicament), provenit din HK (farmec, vrajă, descântec, mijloc, magie) (cf. *Gândirea egipteană antică în texte*, traducere din limba egipteană veche, studiu introductiv şi note de Constantin Daniel, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1974, p. XXXI).

5 cf. A.L. Oppenheim, *Le rêve, son interprétation dans le Proche-Orient ancien*, Paris, 1959.

6 cf. M. Leibovici, „Les songes et leur interprétation à Babylone", în *Les songes et leur interprétation*, Paris, Seuil, 1959.

dimineaţa (coloană numită *mumatu*); întotdeauna visele sunt adevărate şi durează foarte puţin. Înscrisurile sumeriene de la Eanatu (mileniul trei înainte de Hristos) vorbesc despre chei ale viselor, dar cele mai vechi interpretări apar în epoca lui Hamurabi (1600 î.e.n.), strânse de regele Assurbanipal (secolul VII î.e.n.), care şi-a utilizat visele pentru a-şi menţine puterea. El a făcut public visul în cursul căruia zeiţa Ishtar l-a învelit într-o haină, promiţându-i victoria asupra duşmanilor. Structura viselor din epoca lui Assurbanipal indică, în funcţie de momentul nopţii, de situaţia socială şi temperamentul celui ce visează, diferite chei de interpretare, privitoare la viaţa obişnuită, la cetate, la sexualitate, interpretată economic. Probabil că aceste elemente au fost aduse în Occident de tradiţia iudaică (prin *Vechiul Testament*) şi de cea greacă, pentru că Alexandru cel Mare era însoţit de ghicitorul în vise Alistandros din Telmisos. Ulterior, Artemidor a preluat mantica babiloniană, iar arabii, în perioada preislamică, au moştenit tradiţia orală orientală.

Principiile de interpretare sunt bazate pe asociaţii prin analogie, prin contrariu, un rol deosebit îl au asonanţele şi etimologia: ceea ce este cunoscut (fast) faţă de ceea ce este necunoscut (funest), elemente impare(pozitive) şi cele pare (negative) („Dacă vei vedea un arbore în vis e rău, căci zeul Ningish-zida îţi va aduce febra”[1]). Interesant este că simbolica tradiţiei mesopotamiene poate fi regăsită şi în texte româneşti referitoare la vise: bestiarul regal (fast - leu, taur, cal, vultur, oaie) şi cel malefic (câine, maimuţă, porc, măgar, şarpe, scorpion), astre sau elemente astrale (soare, stele, foc, apă), plante sau arbori mitici (viţa-de-vie, palmier, smochin, măr, păr), corp uman (lipsit de conotaţii sexuale).

În tradiţia iudaică, oniromacia este în centrul unei tensiuni ce va fi perpetuată în creştinism. profeţii au vise teorematice şi într-un dialog aproape direct cu divinitatea (*Geneza*, XX, 24). Visele sunt alegorice şi atribuite celor drepţi: scara lui Iacob (*Geneza*, XXI, 10-13), soldatul din Ghedeon (*Judecători*, VII, 14). Visele apar în principal profeţilor care pot să le interpreteze - Iosif a desluşit visele brutarului, ale paharnicului şi ale faraonului (*Geneza*, XL-XLI).

Pentru personajele biblice, visele constituie răspunsuri la întrebări (*Samuel*, XVIII, 6) sau sunt urmarea unor sacrificii (*Regi*, III, 4, 5), urmărindu-se adevărate rituri incubatorii. Visele pot fi colective sau urmând viziunile (*Regi*, III, 5, *Regi*, IX, 2-3). Oniromancia era

[1] cf. A.L. Oppenheim, *op. cit.*.

autorizată, căci Dumnezeu se exprima prin vise, eliberând oamenii de nelinişti cotidiene, „căci Dumnezeu vorbeşte o dată şi de două ori într-un vis, în viziunea nopţii, când un somn greu cade pe oameni când dorm în paturile lor" (*Iov*, XXXIII, 14-17).

Visurile sunt premonitive, incitative şi obligă poporul ales să se comporte conform îndrumărilor date în vis. Totodată, există o opoziţie faţă de vise (*Ecleziastul*, V, 2), întrucât acestea sunt legate de sexualitate (*Deuteronom*, XXII, 10-12) şi sunt vanitate (*Ecleziastul*, XXXIV, 1-8), opoziţie ce atinge un punct maxim în „viziunile mincinoase" (*Ieremia*, XIV, 14) despre serafimi şi „vise înşelătoare" (*Zaharia*, X, 12). S-ar putea ca interdicţiile lui Moise (*Levitic*, XII, 36) referitoare la şarlatanii interpreţi de vise, să se fi perpetuat în Evul Mediu, când cheile viselor erau interzise. Cu toate acestea, percepţiile cosmogonice ebraice despre scară, vacă, soare, lună, stele stau la baza cheilor de vise din Evul Mediu.[1]

În *Talmudul babilonic*, în *Cartea binecuvântărilor*[2] un capitol întreg este consacrat oniromanciei; înainte de incubaţie se făceau rugăciuni, se practica purificarea trupească prin castitate, iar visele funeste se alungau prin ajunare, prin purificarea hainelor, prin rugăciuni rituale şi spovedanii. Se ştia că visele nu au valoare în sens literal, visul neinterpretat fiind socotit „o scrisoare necitită", căci Dumnezeu se revelă în vise alegorice şi în viziuni teorematice, datorită lui Gabriel, stăpânul viselor.

Visele premonitorii apar dimineaţa sau după o zi de post, iar interpretările pleacă de la alegorie, omofonie, omografie, de la valoarea numerică a literelor către revelaţia mistică (leul desemnează regele - *Amos*, III, 8; câinele, trădătorul - *Exodul*, XI, 7; *Isaiia*, LVI, 11; palmierul, grâul, strugurele, smochina, rodia, măslinul, calul alb, cămila - sunt semne faste, alături de cărţi sacre, ornamente regale, apă şi astre). Prin *Talmud, Zohar* şi *Moreh Nevohim* a lui Malmonide, totul este semn sfânt, venit de la Dumnezeu, corpul uman reprezentând ierarhia familiei şi a cetăţii (*Deuteronom*, XXXIII, 4) şi a visa pe cineva gol înseamnă inteligenţă.

Creştinismul va prelua elemente din ansamblul biblic, dar şi din moştenirea greco-latină. În *Vechiul Testament* se află patruzeci şi trei de vise. În *Geneza*: XI, Yahve i se arată lui Abraham şi îi vorbeşte;

---

[1] cf. A. Caquot, „Les songes et leur interprétation selon Canaan et Israël", în *Les songes et leur interprétation*, Paris, Seuil, 1959.

[2] *Traité des Berakhoth du Talmud de Jerusalem et du Talmud de Babylon*, traduit par Moïse Schwab, Paris, 1871, 55a-60b.

XX, Yahve i se arată lui Abimelec; XXVI, 24, Yahve îi apare în vis lui Isaac; XXVIII, 29, visul lui Iacob, cu scara; XXXI, 10-12, visul lui Iacob; XXXI, 24, vedenie nocturnă a lui Laban; XXXVII, 5 şi XXXVII, 10, visele lui Iosif; XL, visul paharnicului şi al pitarului lui Faraon; XLI, visele lui Faraon; XLII, 9, visul lui Iosif; XLVI, 1-5, Yahve îi apare lui Iacob într-o vedenie. *Leviticul:* XIX, 26, legi date lui Moise şi poporului iudeu. Yahve interzice ghicitul în vise. *Numeri:* XII, 6-8, unui proroc îi vorbeşte Yahve, arătându-i-se într-o viziune sau în vis (*in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum*), dar lui Moise îi vorbeşte direct, nu prin enigme sau „figuri" (*non per aenigmata et figuras*); XXII, 8-21, Yahve îi apare noapte, de două ori, lui Balaam. *Deuteronomul*: XIII, 1-6, Yahve previne neamul lui Israel împotriva „prorocilor şi a făcătorilor de vise" (*propheta aut fictor somniorum*); XXIII, 10-12, ritualul de purificare în tabără, după o poluție nocturnă (*qui nocturno pollus sit somnio*). *Judecători*: VII, 13-15, un madiant îi povesteşte lui Ghedeon un vis prevestitor. *Samuel*, III, Yahve îl cheamă de trei ori pe nume pe tânărul Samuel, în somn; XVIII, 15, Yahve nu-i mai vorbeşte în somn lui Saul. *Împărați*: III, 5-15, Yahve i se arată lui Solomon şi Gabaon; *Cronici*: XXXIII, 6, Manase cel nelegiuit, printre alte fărădelegi, practica ghicitul în vise. *Estera*: I, 1, visul lui Marhodeu; X, 3b-3k, Marhodeu îşi explică visul. *Macabei* II: XV, 11-16, visul lui Iuda Macabeul. *Iov*: IV, 12-21, vise înspăimântătoare, după Elifaz; o nălucă; VII, 13-14, Iov nu-şi află odihna, pentru că Yahve îi trimite vedenii şi vise îngrozitoare; XX, 8, bucuria nelegiuitului se risipeşte ca un vis sau ca o nălucă a nopții; XXXIII, 15-17, Yahve îl chinuie pe om cu vise şi vedenii de noapte. *Psalmi*: LXXIII-LXXIV, 20, Yahve îi spulberă pe nelegiuiți, ca pe un vis în clipa trezirii. *Ecleziastul*: V, 2, şi V, 6, visele se nasc în multele griji şi din deşertăciuni. *Ecleziastul:* XXXIV, 1-8, 34, vise-minciuni; XL, 5-7, omul, în nimicnicia lui, nu se poate odihni nici noaptea din cauza viselor şi a vedeniilor. *Isaia*: XXIX, 7-8, duşmanii Ierusalimului se vor risipi ca un vis. *Ieremia*: XIV, 14, împotriva prorocilor mincinoşi care prezic o revelație mincinoasă; XXIII, 25-32, împotriva prorocilor care visează mincinoase vise; XXVII, 9-10 Yahve împotriva viselor, căci vor fi tălmăcite de proroci mincinoşi. *Daniel*: II visul lui Nabucodonosor: statuia; II, 28, visul lui Nabucodonosor: copacul; *Ioel*: II, 20, Yahve îi va trimite vise celor bătrâni şi vedenii tinerilor. *Zaharia*, I, 7 - VI, 15, cele văzute şi auzite, noaptea, de Zaharia; X, 2, deşertăciunea tălmăcitorilor mincinoşi în vise (*somniatores*).

În *Noul Testament* sunt nouă vise despre naşterea lui Isus (*Matei*, I,

90, II, 12-13-19, II, 22), al cincilea este visul soției lui Pilat. Mai există visul ce-l privește pe sfântul Pavel (în *Faptele apostolilor,* XCI, 9, XVIII, 9, XXIII, 11, XXVII, 23). Distincția dintre vedenia clară și visul interpretabil (*visio* și *somnium*) ne arată că se exclud nălucirile în stare de veghe și se sugerează o ierarhizare a visătorilor: Moise, patriarhi, regi, proroci.

În vise, se combină elemente ale imaginarului auditiv cu cele ale vizualului, iar mesajul este de multe ori transmis prin cuvinte. Visele teorematice (împlinirea din realitate seamănă cu ceea ce s-a arătat în vis) și cele alegorice (unele lucruri sunt semnificative prin intermediul altor lucruri) se furișează în mintea celor ce visează. Se poate vedea că simțul de bază al evreilor era auzul, iar nu văzul (Yahve își trimite prin cuvinte mesajul), în vreme ce pentru greci, văzul este principala funcție (vise preponderent vizuale). Sigur că există îngeri, dar nu morți și demoni care să trimită vise. Visele adevărate sunt trimise de Dumnezeu, iar cele mincinoase de falși proroci (*Ieremia*, XIV, 14). Visele pot fi risipite, încercări, uneori minciuni (*Deuteronom*, XIII, 13).

Ecleziastul neagă visele venite din griji (V, 2), din prea multe cuvinte (V, 6), și s-ar putea ca interpretarea viselor să fie interzisă (*Leviticul*, XIX, 26), căci timpul aparține lui Dumnezeu și nu oamenilor.

În oniromancia aramaică, există un paralelism de tip antitetic între membre, un loc special ocupându-l cifra șapte; șapte percope din Tatăl Nostru, șapte parabole din Matei, șapte demoni, șapte pâini, șapte coșuri (cu trimiteri la numărul zilelor săptămânii, vârstele vieții omului, numărul orificiilor corpului).[1]

Despre aramei se știu foarte puține lucruri: e cunoscut faptul că rătăceau prin deșert, dar despre cultul lor există puține date. Lucian din Samosata, care era el însuși arameean (sirian), descrie, în lucrarea *De Dea Syra,* poate apocrifă, cu cult vechi, în care numele zeilor este ascuns ca și la evrei și în care Nusuku este fiul zeului Gin, al Lunii; mai apare apoi Sibihi, divinitatea al cărei nume înseamnă „șapte", iar Simios este identificat de greci cu Asklepios și aduce vindecări prin intermediul viselor: „Și am avut un vis, eu Abraham, în templul morții, în care am intrat în Țara Eghipetului și iată ce am văzut în somn. Iată că era un cedru și un palmier (...) și au venit oamenii care au vrut să taie și să

---

[1] Lucian din Samosata, *De dea Syra, apud, Scripta aramaica*, studiu introductiv, traduceri din limba aramaică, notițe introductive și note de Constantin Daniel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.

smulgă cedrul şi să-l lase pe palmier singur. Dar palmierul strigă şi grăi: «Nu tăiaţi (ce)drul căci blestemat (va fi) acela care va abate (cedrul)». Şi cedrul a fost cruţat mulţumită palmierului."[1]

În ultimele decenii s-a descoperit că în stare de izolare completă (sensory deprivation - subiectul nu poate vedea şi auzi nimic) după două zile apar halucinaţii vizuale tridimensionale. Esenienii locuiau în peşteri, dormeau foarte puţin şi citeau textele sacre în timpul nopţii; este foarte puţin probabil ca ei să fi deţinut o tehnică de dirijare a viselor: întotdeauna terapeuţii au cugetarea îndreptată spre Dumnezeu, în aşa fel încât, chiar în vis, nu îţi mai reprezintă altceva decât frumuseţile Virtuţilor şi Puterilor, căci mulţi dintre ei, având vise, ajung să li se reveleze în somn, secrete minunate.

Tradiţia oniromanciei aramaice este moştenită de cultura creştină, iar elementele sale fundamentale se suprapun culturii Orientului Apropiat.

Foarte important este aportul antichităţii clasice la îmbogăţirea şi punerea în circulaţie a cheilor viselor. Homer, Hesiod, Vergiliu, Ovidius, Macrobius transmit imaginea nopţii funeste, fiica Haosului, fecundată de Ereb, născându-i pe Thanatos, Moros, Hypnos şi visul Oneiros. Cel din urmă, fiinţă înaripată, trăieşte dincolo de ocean, în palatul nopţii, teritoriu fără de păsări, fără strigăte de animale sau voci umane, cu porţi de fildeş, ce lasă să treacă, spre cei ce dorm şi la capul cărora apare Oneiros, *falsa insomnia, somnia vana* şi cu porţi de os, prin care ies visele adevărate, visele alegorice, care trebuie descifrate.

Pitagoreicii şi şcoala platoniciană au preluat aceste mituri, socotind visele adevărate, căci sufletul eliberat de corp prin somn atinge adevărul.[2]

Aristotel crede[3] că toate fiinţele visează, sugerând că visele nu sunt decât întâmplător premonitive, fiind produse ale imaginaţiei şi ale afectivităţii.

Stoicii, Poseidonius şi Cicero[4] sau Plutarh[5] explică adevărul viselor prin metafizică şi cosmologie, căci sufletul individual, de origine divină şi componentă a sufletului universal, călătoreşte prin spaţiul plin de

---

[1] cf. *Scripta aramaica*, studiu introductiv, traduceri din limba aramaică, notiţe introductive şi note de Constantin Daniel, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980. (Coloana a XIX-a, 14-16, pp. 126, 127)

[2] Platon, *Phaidros, Republica* IX, *Banchetul;* Xenofon, *Cyropedia*, VIII, 7.

[3] *Istoria animalelor*, IV-10, VII-10.

[4] Cicero, *De divinatione, Somnium Scipiono.*

[5] Plutarh, *De philosophorum opinionibus.*

semne. Viitorul poate fi cunoscut prin vise care au ca sursă zeii, spiritele nemuritoare sau activitatea psihică, chiar.

Hypocrate şi Galienus[1] leagă visele de temperament, ele manifestându-se când există un dezechilibru al umorilor. Aceştia au oferit chei ale viselor cu funcţie terapeutică, iar mai târziu, secolele al VIII-lea şi al X-lea, oniromancia devine o disciplină medicală transmisă de arabi şi de bizantini (până în secolul al XII-lea).

Philon din Alexandria[2] distinge, conform tradiţiei iudaice, viziunile divine şi profetice de cele datorate acţiunii sufletului universal asupra insului (*somnia* ar fi vise trimise de zei, iar *visa* şi *figuras,* false vise, vise lipsite de semnificaţie). Calcidius afirmă valoarea teorematică, demoniacă şi alegorică a visului, iar în *Matheseos libris octo* şi în *Liber Hermetis Trismegisti* nu se acordă credit impresiilor exterioare. Synesius, în *De insomniis*, invită pe toată lumea să-şi scrie autobiografia onirică, fenomen individual şi nu colectiv. Sugestii apar şi în *Confesiunile* Sfântului Augustin, reluate de Aelius Aristide, în *Discursurile sacre* despre tehnicile de incubaţie în templele lui Esculap şi ale lui Serapis. Comentariile lui Macrobius la *Somnium Scipioni* au influenţat interpretările viselor din Evul Mediu şi Renaştere. Pornind de la o reflecţie a lui Cicero din *De Respublica*, în care îl arată pe Scipio vorbind cu tatăl Paulei şi cu Scipio Africanus, în vis, Macrobius între *insomnium* (produs de excitaţii fiziologice şi preocupări diurne), *fantasma* (o stare intermediară între veghe şi somn), *oraculam* (dictate de un personaj deosebit, strămoş sau zeu), *visiones* (premoniţii ale viitorului) şi *somnia* (alegorii ce necesită o interpretare). Această clasificare a durat tot Evul Mediu, dar majoritatea textelor se inspiră din Artemidor, ce, la rândul său, a moştenit oniromancia practică şi populară. În catalogul de trei mii de vise, unele teorematice, realizate imediat, altele alegorice şi simbolice, se observă elemente de mitologie egipteană şi asirobabiloniană; se preia ierarhia tradiţională a corpului uman (cap - tată, picior - sclav, părţi sexuale - copil, parte dreaptă - masculin, fast, partea stângă - feminin, nefast) aplicându-se vechi principii de interpretare prin analogie a contrariilor, bazate pe ambivalenţa simbolurilor, insistându-se pe importanţa psihologiei individuale şi a clasei sociale. În 873, Hunayn Ibn Ishaq l-a tradus în arabă, cu toate că Occidentul a ignorat opera acestuia până la sfârşitul Renaşterii. Este probabil că Lorenzo di Medici poseda un manuscris din anul 850 cu aproximaţie.

---

[1] Galienus, *De divinatione et insomniis libellus.*
[2] Philon din Alexandria, *De somniis.*

În Grecia arhaică, atitudinea față de vise este diferită: în *Iliada* se menționează doar vise ale oamenilor, iar în *Odiseea*, doar cele ale femeilor. În *Iliada* (I, 65), visele vin de la Zeus, dar în același poem sunt definite ca fiind *divine* sau *funeste* (II, 56, 6), pe când în Odiseea se precizează (XIX, 560) că nu toate visele sunt veridice. După Pindar, sufletul (*eidolon*) doarme câtă vreme suntem treji, dar este manifest în vise. Această atitudine față de vise se păstrează prin faptul că, în zonele rurale ale Europei, cheile viselor circulă și astăzi, bazate fiind pe un cuvânt sau două, cu o explicație divinatorie, nu psihologică. Literatura oniromantică de azi nu conservă decât scheletul vechii tradiții. Abandonând explicațiile complicate, Artemidor contribuie și el (la vremea sa) la schematizarea aceasta, căci nu pleacă de la ideea că un vis revelează opusul, ci observă doar că, în lumina unei explicații corecte, visul spune adevărul. Explicațiile date de Artemidor sunt urmate de fapte eterogene (exemplu referitor la bogăția care în esență nu este un bine - tentă stoică de interpretare, iar semnul dat de Zeus se atașează ambiguității oracolelor).

De altfel, în *Iliada,* Zeus trimite lui Agamemnon un vis fals, iar visele mincinoase, care ies pe poarta de ivoriu, în *Odiseea,* ne arată că în lumea elenică este vorba de o tradiție caracteristică. În Atharva Veda și în tradiția asiro-babiloniană nu există decât câteva cazuri speciale de vise înșelătoare, pe când în antichitatea clasică, ele există în paralel cu cele adevărate. Mai târziu, în epoca postbizantină, se regăsește o mică scrisoare oniromantică, a lui Blaisos, publicată de Delatte, unde a visa veșminte înseamnă goliciune și mizerie, lacrimile - bucurie, a vedea un cadavru - vindecare. Editorul remarcă în adagio-ul francez „Songe et mensonge"[1] că „Problema legii antitezei în oniromancia greacă arată că prestigiul tehnicii divinatorii prin vise era inferior celei a observării semnelor obiective - a zborului păsărilor, a stării ficatului victimelor sacrificate sau a manticii inspirate de oracolul de la Delphi. Onirologia era un fenomen marginal în unitatea organică a lumii elene. Cosmosul grec, organizat în spațiu și timp, nu ca expresie abstractă, ci concretă, îl făcea pe grec să fie atent la aspectele vizibile, organizate." Deci ceea ce era marginal era socotit barbar, în afara cosmosului, iar visul este o lume la frontiera cu lumea reală.

În cântul douăzeci și patru al *Odiseei*, Hermes conduce sufletele pretendenților uciși spre altă lume. Grupul trece prin Okeanos la stâncile albe, apoi prin porțile soarelui la orașul viselor (*Demos*

[1] Angelo Brelich, *Le rôle des rêves dans la conception religieuse du monde en Grèce*, Paris, Gallimard, 1967, pp. 282-289.

oneiros) şi apoi ajunge la câmpia de asfodele, unde trăiesc sufletele defuncţilor.

În cântul al şaselea al *Eneidei*, Vergilius concentrează în vestibulul de *inanima regna* tot ceea ce urăşte omul: doliul, angoasele, bolile, bătrâneţea, teama, frica, foamea, mizeria, oboseala, războiul. În mijlocul acestor personaje terifiante este un arbore, locul *somniorum vanorum* ataşate de foile acestui arbore. Împrejurul acestui arbore se zăreşte o mulţime de fiinţe mistice, care sunt proiectate împotriva ordinii cosmice: Gorgona, harpiile, hidra din Lerna, himerele.

La Ovidius (*Metamorfoze*, II, 592) se găseşte o descriere a lui *Somus*, personificat ca zeu, înconjurat de *somnia vana*. Casa lui este o peşteră aproape de ţara Cimerienilor, nu departe de Infern, în Nekya, unde nu există decât nori, brumă şi soarele nu pătrunde. Caracterul negativ al locului este dat de linişte, căci nu se aud strigăte de animale, păsări, oameni (*muta quies habitat).*

Diferitele localizări ale viselor (în Infern, în ţara Cimerienilor, Insula viselor) ne arată că „părinţii" viselor sunt născuţi de Nyx, cum spune Hesiod, în *Theogonia*. Dar Nyx nu este noaptea repaosului cotidian, ci este cea mai sumbră fiică a imaginaţiei elenice, fiică a lui Haos, fecundată de Ereb, care naşte, alături de Thanatos, Moros, Hypnos şi Kare (demon arhaic, asociat morţii fatale), poporul viselor.

După Euripide (*Hecuba*, 71), visele sunt fiicele pământului, dar nu ale zeiţei Geea, ci ale suveranei Khtonos, mama viselor, cu aripi negre.

Oricum pentru conştiinţa greacă arhaică visele aparţin unei periferii spaţio-temporale a cosmosului, unei antilumi şi antirealităţi. Oniromancia din Grecia preromantică s-a dezvoltat odată cu templul lui Ascleopios, în secolul VI î.e.n. ocupând un loc considerabil în viaţa religioasă. De fapt acest mecanism negativ, dezvoltat într-o valoare pozitivă, revelează trăsătura gândirii greceşti, tentată să furnizeze opinii diferite.

Incubaţia (somnul dirijat) practicată în grote, la Orapos sau Lebadeea, indică relaţia anticilor cu visul. Odată, Homer personifica Oneiros ca pe o fiinţă divină (theos) cu aripi, ce apare la capul celui ce doarme şi dispare apoi, cum se întâmplă cu Nestor, trimis în vis lui Agamemnon, altă dată, Hermes devine ghid şi mediator al viselor.

În *De divinatione*, Cicero vede ca regulă generală apariţia directă a zeului *(quod ipsi dii cum dormentibus colloquantur)*[1].

În manieră teoretică, teologică şi filosofică, ideea orfică de *soma-sema* din *Phaidros* de Platon[2] ne arată că în timpul somnului,

[1] Cicero, *De divinatione*, I, 64.

sufletul se eliberează de mormântul său, omul devenind sensibil pentru perceperea ființelor divine, superioare. Această idee se întâlnește la pitagoreici, la Eschil, Euripide, Pindar și la Xenofon. Interpretarea viselor este atribuită lui Prometeu (Eschil, *Prometeu,* 486), iar pentru ca lumina să alunge amenințările nopții, trebuie să povestești visul lui Helios (Sofocle, *Electra* 404, Euripide, *Iphigenia în Taurida,* 482) sau să faci sacrificii zeilor protectori (Xenofon, *Symposion,* II, 33, și la Hyppocrate). În cazurile mai puțin grave, spălarea mâinilor cu apă poate fi suficientă (Eschil, *Persii,* 200, Aristofan, *Broaștele,* I. 339, Apolonius din Rodos, IV, 662). La Euripide, originea telurică a viselor și aripile negre ale mamei viselor (*Hecuba,* 70) ne arată aspectul chtonic al somnului. În psihologia lui Platon, este clar că visul are un conținut ce ține de partea activă a *psyché*-ului (*Logistikon, Republica,* IX, 731 c). În *Banchetul* (203, a) Platon se referă la cineva care poate judeca visele prin opoziție cu Banausos. Diotima, specialistă în eros, cunoaște, ca femeie, visele și oracolele.

Două opuscule din *Parva naturalia* a lui Aristotel (464 b) arată că visul este rezultatul activității inimii. Imaginile create de impulsurile reziduale, din starea de veghe, ale inimii sunt percepute doar în vis. Un doctor priceput poate prezice boala, vindecarea sau moartea după vise, pentru că natura veridică sau precognitivă a viselor este un aspect esențial. Tratatul despre profeția în timpul somnului se termină cu o sugestie asupra căilor de tălmăcire a viselor, similare cu reflecția unui obiect în apă, în care fragmente de imagini denaturate trimit la o lume reală.

Clasificarea viselor după originea lor (divine, demonice, ale sufletelor) presupune o coerență între somn și divin.[2]

Sufletul poate percepe viitorul pentru că are o natură divină, aerul plin de suflete nemuritoare pătrunde în canalul respirator al celui care doarme și zeii înșiși vorbesc cu cel care visează.[3] Deci raportul dintre micro și macrocosmos este perceput în câteva vise: „Posidonius esse censet in natura signa quandam rerum futurarum."[4]

Cicero ține seama de visele precognitive sau veridice, interpretabile, numite azi telepatice, și pentru aceasta face apel la o teorie a lui Democrit. Atomii lui Democrit sunt traduși prin *eidola,* proprietăți ale individului, ce poartă mesajul de la o persoană la alta[5], tot așa cum

[1] Platon, *Phaidros*, 250 c).

[2] Cicero, *De divinatione*, I, 30.

[3] cf. C.A.Meier, *Le rêve et l'incubation dans l'ancienne Grèce*, în *Op. cit.*, pp 290-305.

[4] Cicero, *De divinatione*, I, 52-57.

[5] *Idem*, I, 43, II, 67

Heraclit amintea de lumea proprie a visătorului, similară cu interpretarea lui Jung despre planul subiectiv al viselor.

Într-un tratat al lui Pseudo-Hyppocrate, secolul V î.e.n., sufletul în stare de veghe este absorbit de funcțiunile corporale și numai în timpul somnului devine stăpânul propriei case; de aici posibila cunoaștere a influențelor divine în timpul visului, precum și reflectarea sănătății interne. Dacă în vis repetăm evenimentele zilei, corpul este satisfăcut. La fel, dacă visăm soarele și luna plasate corect. Când avem imagini de luptă, război, dacă astrele sunt în dezordine, sistemul microcosmic este dereglat. Izvoarele, fântânile corespund aparatului urinar. Râurile au legătură cu cel circulator. Inundația sau seceta sunt echivalente cu hipertensiune sau anemie. Metoda diagnosticării consistă în a raționa prin analogie, după unii, singurul punct important în arta interpretării (Artemidor, II, 25). Conform teoriei lui Platon, Aristotel, Democrit, Hyppocrat și Galienus, visul este o percepție a mișcărilor reziduale, impulsuri interioare, depinzând de *phantasia*. Psihologia lui Aristotel poate fi definită ca un calcul diferențial al inhibițiilor, stimulări și super-poziții instinctuale ale impulsurilor intime. Terapeutul trebuie să suprime sursele străine visului și să considere visul ca un fapt obiectiv. De altfel, grecii „primesc vizita" unui vis (*episkopei),* ei „văd" un vis (*enupnion idein)* și nu spuneau ca francezii de azi „j'ai fait un rêve" sau italienii „lo fatto un sogno", sau românii „am visat (am avut) un vis".

După această perioadă raționalistă, în cea eleneistică, la Philon, organul central al individului era *pneuma,* iar sufletul sufletului, esența (*ousia*), era de origine divină. Pentru Philon visul este guvernat de *pneuma*. Proprietatea profetică a viselor se bazează pe trei categorii de vise:

1. vise de influență divină directă;
2. vise profetice prin influența indirectă a raportului armonios al visătorului cu mișcarea general divină;
3. vise care au ca sursă o exaltare psihică; acestea pot fi interpretate.

Dacă ne amintim distincția homerică între vise confuze și clare, care trec prin poarta de corn (os) și nu prin cea de ivoriu (fildeș), înțelegem de ce existau temple construite special pentru a primi sacrificiile oferite de greci în urma viselor. Se pare că foarte multe dintre observațiile anticilor au rămas valabile până astăzi, cartea lui Artemidor asupra viselor prezintă vise, dar și pe cei care le visează, istoria și consecințele viselor lor.

Macrobius și Sines au fost influențați de literatura primitivă asupra

viselor. Sines este episcop şi creştin cu toate că nu a fost botezat şi, contrar lui Artemidor, şi Macrobius şi Sines sunt fideli convingerilor neoplatoniciene.

Cartea lui Sines, *Peri enhyption*, a fost scrisă într-o noapte din porunca lui Dumnezeu. Pentru el visele sunt profetice pentru că ne ajută să ne exersăm, ca preludiu al evenimentelor cosmice pentru care ne pregătim. Imaginile sunt reflectate în imaginația creatoare (*phantasia*) care este un fel de viață la nivel mai profund, dar cu percepția bruiată de conştient, ce aduce după sine necesitatea interpretării. Sines recomandă să ținem jurnale ale viselor, în locul celor frivole şi banale ale faptelor cotidiene.

Macrobius, în *Commentariorum ex Cicerone in Somnium Scripioni libri duo*, oferă o clasificare a viselor care seamănă cu cea a lui Artemidor. Macrobius deschide o lecție de psihologie contemporană, care se termină cu afirmația inițiatică a mystagogului: *Deum te esse scito*. La sfârşit, Macrobius prezintă un tablou sinoptic despre ideile filosofilor greci asupra naturii.

Oricum, visul rămâne un moment privilegiat al existenței, durând atâta vreme cât fiecare se închide în sine cu propriile angoase şi obsesii; societatea insistă să stăpânească aceşti ochi de Narcis prin cheile viselor.

Ca fenomen cultural, pentru Islam visul prezintă o bază fiziologică, socială şi culturală, indispensabilă unor explicații de funcționare a multor elemente culturale. În Orientul apropiat, se foloseşte o altă modalitate de abordare a viselor, față de Occidentul modern:

a) organizarea viselor este simțită ca reală şi imaginară;

b) realitatea terestră este un simbol al realității transcendente şi visul înseamnă o participare la perfecțiunea morală.

c) visul ajută la introspecție ca şi la exteriorizare;

d) universul şi viața individului sunt centrate pe divinitate sau pe destin, finalitatea omului este prestabilită din exterior;

e) nu există criterii ferme care să deosebească realitatea de ficțiune;

f) omul tinde spre securitate şi aceasta este revelată de vise;

g) omul tinde spre securitate şi aceasta este revelată de vise;

g) visul oferă o informație obiectivă, pozitivă.[1]

Rolul viselor, ca şi simbolismul euristic transcendent, este inserat în gândirea Evului Mediu. Difuziunea viselor are şi o problematică

[1] cf. G.E. von Grunebaum, *La fonction culturelle du rêve dans L'Islam classique*, în *Les rêves et les sociétés humaines*, Gallimard, Paris, 1967, pp. 7-23

epistemologică şi trebuie citat teologul 'Abdalchani an Nabulusi (1641-1731) care compilează un ghid enciclopedic al interpretărilor viselor în ordine alfabetică, discutând obiectele văzute, în şase sute de pagini: *Ta'ṭir al-anām fi ta'bir al manām*. Semnificaţia cognitivă a viselor este considerată ca o profeţie şi visul are un sens obiectiv, garantat de însăşi „Cartea sfântă": „Aşa te va alege Domnul tău şi te va învăţa tâlcuirea istoriilor"[1], adică ştiinţa interpretării viselor. O seamă dintre islamici au declarat că dacă omul visează, aceasta se datorează umorilor fundamentale. Dacă domină bila neagră, omul vede în vis lucruri impure, dacă domină cea galbenă, vede foc, lumini, sânge, dacă domină flegma, vede culoarea albă, apă, fluvii, valuri, dacă domină sângele, vede vin, plante colorate şi instrumente cu coarde. Visele pot fi aduse de demoni şi pot fi amestecate, neclare. După părerea acestora, visele sunt de trei feluri: vise de fericire, de la Dumnezeu, vise de avertisment, venind de la demon şi vise provenind din propriul eu.

Visele înşelătoare care vin de la demoni sunt de şapte categorii:

- cele care au sursa în dorinţe, ambiţii, confuzii;
- vise sexuale care necesită purificări şi nu au interpretare;
- avertismente ale diavolului care sunt inofensive;
- vise vrăjitoreşti;
- înşelăciuni şi nu vise;
- vise produse de umori;
- întoarcerea celui care visează în anii de tinereţe.

Visele adevărate sunt cele în care visătorul se găseşte în linişte, în repaos, în veşminte somptuoase; ele sunt de cinci categorii:

- vise adevărate şi, în parte, profetice;
- vise bune sunt cele în care Dumnezeu trimite veşti sau previne pe cel care visează de un necaz;
- visele în care sunt sugerate imagini exemplare din *Coran*;
- vise simbolice care vin din spirit (cineva visează un înger care îi spune: „Femeia vrea să te otrăvească prin mâna prietenului tău" ceea ce s-ar traduce prin aceea că prietenul este amantul soţiei, adulterul fiind ascuns ca otrava);
- visul este valabil pentru cel care-l vede şi-i ascultă semnele (cel ce visează citeşte în vis *Coranul*).

Clasificarea viselor este urmată de o metodologie minimă de interpretare. Elementul psiho-fizic al conştiinţei visătorului este acela care stă la baza interpretării: „Omul vede un vis cu spiritul şi înţelege cu

[1] *Coranul*, traducere după originalul arab, însoţit de o introducere de dr. Silvestru Octavian Isopescul, Ed. autorului, Cernăuţi 1912, XII, 6.

inteligența... Dacă un om doarme, spiritul se răspândește ca lumina unei lămpi sau a soarelui. Prin această lucrare și strălucire a Dumnezeului, el vede ce-i arată îngerul viselor."[1]

Nabulus se apără împotriva eventualelor obiecții privitoare la incompleta metodologie, arătând că în vis elementele vegetale, animalele și păsările reprezintă omul: „Dacă arborele este un palmier, omul este un arab, dacă pasărea este un păun, omul este un arab, iar dacă este un struț, este un beduin"[2]. Raportul dintre interpretare și realitatea obiectivă este de asociație. Astfel, un copil spune adevărul în vis întrucât îl spune și în realitate.

Istoricul din Damasc, Abū Shāma (1203-1268) își justifică predilecția pentru vise prin faptul că, spune el, califul Umar (634-644) îi transmitea idei privind războiul contra francilor. Nu există, practic, o teză referitoare la interpretarea viselor la arabi, dar viața comunității și a insulei pot fi determinate de vise.

1. Cel ce visează primește mesaje personale. Astfel, poetul Nizāmi (mort în 1902) îl determină în vis pe Isami să scrie o operă istorică, între 1349-1350 și acesta chiar o scrie, fiind cunoscută sub numele *Futūh as-salātin*. Înaintea ultimului său voiaj în Corasan, Hārūn Al Rashīd (789-809) a văzut în vis o mână cu pământ roșu ieșind de sub pat, în timp ce o voce îi spunea: „Acesta este pământul lui Hārūn." Nu mult după aceea a murit.

2. Visul constituie o profeție personală. După mulți ani de închisoare, Yunūs Ar-Rabi primește în vis vizita unei pariții ce recită versuri care pomenesc apropiata eliberare. Această prevestire s-a repetat de treo ori.

Visul poate schimba personalitatea: astfel, o femeie rea și-a schimbat manierele după ce a visat că cinci oameni au vrut să o bată, pentru că soțul s-a plâns unui sfânt care l-a anunțat pe Dumnezeu.

3. Visele elucidează doctrina teologică. Abūd Delaf, 226 sau 841 după Fahd[3], și-a visat tatăl într-o căsuță, izolată, confirmându-i realitatea judecății după moarte. Acest examen, cu rolul de a clarifica chestiunile contestate ale judecății în mormânt a fost visat de multe persoane. Zobeida, soția lui Hārūn Al Rashīd, moartă în 831, a fost văzută în paradis de Abdāllah B. Al-Mubārach. Intensitatea

[1] *Idem*, 12.
[2] *Ibidem*, p.13
[3] T. Fahd, *La divination arabe, études religieuses, sociologiques et folkloriques sur le milieu natif de l'Islam*, Strasbourg, Leiden, 1966.

comunicației cu lumea transcendentă a subiecților se bazează pe natura viselor. Profetul apare adesea în visele fidelilor, pentru a trasa problemele teologice.

4. Un vis poate sugera o acțiune politică premeditată. Expediția Profetului în 628 pentru a impune un pelerinaj la Mecca a fost decisă sub impulsul unui vis.

5. Visul - instrument al unei profeții politice. Există numeroase exemple care prevestesc moartea unui conducător. Se spune că Sa'id Al-Musayyab, tălmăcitor de vise, care a trăit prin 718, a primit vizita unui om care a văzut în vis Profetul pe malul mării. Profetul storcea un om de trei ori ca pe o rufă. Sa'id i-a spus: „Dacă visul tău este veritabil sau dacă ai înțeles bine, Abdalmadik (680-705) va muri în trei zile". Și califul a murit. Cum i s-a cerut baza logică a interpretării, Sa'id a explicat: „Moise a înecat pe faraon și faraonul zilelor noastre nu este decât Abdalmelik".

Pe patul morții, califul Al-Mansur (754-775) a povestit visul pe care l-a avut înainte ca familia sa să vină la putere. Numărul de pași făcuți de Profet în vis corespundea cu numărul anilor venirii la domnie. Aducându-și aminte visul, Mansur și-a dat seama că moartea este aproape. De altfel interpretările viselor cu valoare politică sunt frecvente în *Coran*, Mahomed având revelația că trupele sale vor câștiga în cincisprezece martie: „/Adă-ți aminte/ când ți-a arătat Dumnezeu în visul tău puțini. Iar dacă ți-ar fi arătat mulți, ați fi pierdut inimia și v-ați fi certat asupra acestui lucru; încă Dumnezeu v-a păzit de acestea; El doar cunoaște lăuntrul piepturilor."[1]

De-a lungul antichității târzii și în timpul Evului Mediu, Imperiul de Răsărit și lumea occidentală au avut reacții contradictorii în fața divinațiilor: pe de o parte, în secolul al IV-lea, biserica denunță oniromancia drept păgână, eretică și vrăjitorească (sanctuarele lui Asclepios și al lui Serapis, în care se practică incubația, au fost succesiv închise, iar Conciliul de la Ankara, din 314, a ordonat o penitență de cinci ani pentru orice act divinatoriu; Codul lui Teodosie, în 357, a cerut pedeapsa cu moartea, iar Gratian, în *Decretum*, XXVI, 2, în secolul al XII-lea și episcopul Stefan Tempier, în *Catehismul* Conciliului din Trento, în 1277, reiau aceste condamnări); pe de altă parte, în *Confesiunile* lui Augustin, în *Epistole* (XXII, 30), în *Învățături asupra Cărții lui Iov*, a lui Grigore și în *Sententiarum* (III, 6; IV, 13) a lui Isidor din Sevilla, se discută cauzele și diferitele

[1] *Coranul*, ed. cit., VIII, 45.

categorii de vise, problema fiind dacă visele sunt de origine diavolească sau celestă. În 794, Carol cel Mare, în *Capitulari*, porneşte de la o propoziţie atribuită lui Cato (*Somnia ne cures*), demonstrând că oniromanţia populară a rămas vie. În secolul al XI-lea şi al XII-lea, în *Cronica* lui Raul Blaber, se discută în ce măsură există vise false şi adevărate, făcându-se deosebirea între *somnia* şi *visiones*. Pe la 1196, Inocenţiu al III-lea, în *De contemptu mundi*, pune în gardă cititorii împotriva viselor. Mai târziu, Jean din Salizbury, în *Polycraticus* (II, 13-17), condamnând cheile populare ale viselor şi pe Pseudo-Daniel, observă, cu fineţe psihologică şi erudiţie, textele autorilor antici şi ale Părinţilor privitoare la oniromanţie. În *Scivias* (II, 6) a lui Hildegarde Bingen, se arată că diavolul ispiteşte creaturile prin vise erotice, nuanţând *Causae et curae* referitoare la coşmaruri.

Pseudo-Augustin, în *Liber de spiritu et anima*, reia clasificarea viselor stabilită de Macrobius. În secolul al XII-lea triumfă teologia şi umanismul, preferându-se o creştinare a oniromanciei, când se traduce *Achmetisoneirokriticon* de către Pascali Romanus şi Leo Tuscus, în franceză. Această tendinţă de deschidere se naşte în general în lucrările mistice, ce văd în vis un miracol al divinităţii.

În secolele al III-lea şi al IV-lea, teologii admiteau o formă de divinaţie prin vise (Tertullian, *Tratat despre suflet*; Ciprian, *Scrisoare pastorală*; Ciril din Ierusalim, *Omelie despre paralitic*; Prudentius, *Imn pregătitor al somnului*), explicând unele convertiri prin vise. Augustin influenţează, în mod sigur, curentul martirilor vizionari (Victor Vitensis, *Historia persecutionis vandalicae*, secolul al VII-lea), iar iconografia despre Sfântul Martin prezintă mult, între altele, visele sale; în cartea a II-a a *Dialogurilor lui Grigore cel Mare* se comentează visele Sfântului Benedict.

În hagiografia destinată publicului, mai cu seamă publicului popular, se observă cum Cosma şi Damian propagă rituri ale incubaţiei nocturne, în sanctuarul Sfântului Martin din Tours, al Sfântului Foi din Agen, al Sfântului Wandrill şi Sfântului Julien din Brioude. În *Vieţile sfinţilor*, visele prevestitoare apar înaintea unei naşteri, a unui martiriu sau a unei morţi, iar *Viaţa Sfintei Clara* este încărcată de viziuni.

Visele sfinţilor au câteva constante: sunt primite de-a lungul sărbătorilor religioase sau în noaptea nunţii (*Cronica* lui Fredegaire), ordonând construirea unei abaţii (Tasilon din Bavieré) sau a unei biserici (Sfântul Romuald) sau pentru protejarea bunurilor bisericii (Frodoard, *Istoria bisericii din Reims*, I, 20), permiţând descoperirea moaştelor (visul lui Petru Bartolomeu).

Alteori, visele oferă spectacolul demonilor groaznici (Guilbert din Nogent, *De vita sua*, 1115; Herman Evreul, după ce a ajunat şi s-a chinuit, a visat un vis alegoric, plin de semne sau Othon din Ratisbonne a călătorit în spaţiu, în Paradis sau în Infern - *Libervisionum*). În 312, Constantin şi în 394, Teodosie, îşi justifică acţiunile prin viziuni de origine divină, iar în *Cântecul lui Roland*, Carol cel Mare vede, în somn, armata învinsă de animale mitice; în *Cronica* lui Jean din Worchester, Henry I al Angliei asista la revolta împotriva puterii sale, în vis. Aceste texte, toate construite retoric sau simbolic, demonstrează sensibilitatea publicului la vise.

În orice caz, visele, mitice sau politice, adesea alegorice, cer interpretări (Sfânta Perpetua zăreşte faţa fratelui mort; Sfântul Gui primeşte în grijă luna; Romuald, adormit, vede o scară ce ajunge până la cer; armele asediatorilor lui Henry I al Angliei trimit la funcţia socio-economică a revoluţiei; monştrii au o semnificaţie precisă în imaginarul iudeo-creştin şi celtic). Astfel, apare ca autorizată un fel de divinaţie, justificată prin finalitatea religioasă sau morală sau prin simbolismul scriptural sau ritual. A fost astfel depăşită faza descifrărilor populare şi „păgâne".

În secolul al IV-lea, creştinismul devine religie şi ideologie, dominantă în Occident. Jacques Le Goff[1] sugerează că interpretarea viselor a presupus întâi o perplexitate, ca în faţa visului sfântului Ieronim sau a preluat moştenirea greco-romană şi cea barbară, celtică, germanică, slavă.

În *Noul Testament* sunt numai nouă vise, vedenii sau năluciri. (Cinci sunt în *Evanghelia* lui Matei, patru referindu-se la naşterea lui Isus - Matei, I, 20; II, 12; II, 22; XIII, 19; iar al cincilea este visul soţiei lui Pilat). În *Faptele apostolilor* (XVI, 9; XVIII, 9; XXIII, 11; XXVII, 23), visele sunt în legătură cu apostolul Pavel şi se desfăşoară în mediu grecesc.

În *Vechiul Testament*, unde sunt patruzeci şi trei de vise, se poate remarca importanţa visului trimis de Yahve fie aleşilor (evreii), fie unor păgâni de vază (Faraon, Nabucodonosor) şi acceptarea clară a opoziţiei dintre *visio* şi *somnium*.

Ideea că visele sunt ispite şi minciuni (Ieremia, XIV, 14) şi dezaprobarea acestora (*Deuteronom*, XIII, 1-3; *Eclesiastul*, V, 2) s-a păstrat în tradiţia creştină, alături de aceeaşi imagine din cultura greco-romană. În cea din urmă se distingea între vise adevărate şi

[1] cf. Jacques Le Goff, *Imaginarul medieval*. Eseuri, traducere de Marina Rădulescu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1991, p. 350.

înşelătoare, dar se făcea legătura cu lumea morţilor, insistându-se pe preponderenţa viselor adevărate, tipologia viselor fiind spirituală, ideea fiind păstrată în creştinism şi utilizată în acest sens. Visele premonitorii (enigmatice, clare sau trimise de divinitate) se păstrează în *Vechiul Testament*, dar mai ales ideea lui Platon (*Republica*, IX, 1), prin Cicero, despre visul ce apare când sufletul se eliberează de trup şi are valoare mistică. Oniromanţia creştină folosea legea antitezei, antrenând o efervescenţă oniromantică în Orient (Plotin, Porphyrios, Iamblikos), iar lucrarea lui Artemidor din Daldis, *Oneirokriticon*, îmbină tradiţia populară cu cea cultă. Practica visului solicitat prin ritualul incubării (Asclepios şi Serapis) se poate regăsi în lucrările lui Hildegarde de Bingen, *Causae et curae*, creându-se un fel de autobiografie onirică, chiar *Confesiunile* lui Augustin putând fi astfel considerate, sau *De vita sua* de Guilbert de Nogent, din secolul al XII-lea.

Lucrarea lui Artemidor, *Oneirokriticon*, din secolul al II-lea demonstrează cum experienţa socială, politică şi mentală a cetăţii greceşti pătrunde adânc în tălmăcirea viselor[1], acestea fiind diferite, în funcţie de cel care visează (din punct de vedere profesional, social, juridic; dacă este cetăţean străin, sclav, femeie, bărbat, părinte, copil etc.), ceea ce contribuie la opoziţia creştinismului faţă de prezicerile oniromanţiei.

Tratate din perioada creştină (Sinesius, *Despre vise* - περὶὲ νυπνιων) duc la cel mai izbutit tratat despre vise, al lui Macrobius, *Commentarius in Somnium Scipionis*. În secolul al XII-lea, teoriile sale vor sta ca piese de căpetenie în renaşterea ştiinţelor (Pseudo-Augustin, *De spiritu et anima*, Jean de Salisbury, *Polykraticus*). Comentând *Timaios* al lui Platon, Calcidius scrie, în *Despre natură*, un mic tratat despre vise, care îşi au originea în suflet (impresii exterioare, fără semnificaţie pentru visător şi vise obscure) sau vise trimise de la Dumnezeu, clare. Triumful creştinismului presupune două tendinţe: una de reprimare şi alta de preluare, în lucrările de convertire, a importanţei visului sau a vedeniei (Origene, *Contra lui Celsus*, I, 46), căci şi acestea constituie o cale spre Dumnezeu (Tertulian, *De anima*, XLVII, 2; Ciprian *Epistole*, IX). Creştinismul insistă pe martiriu şi visele revelaţii au valoare în funcţie de cel ce visează şi este vrednic să cunoască visul. Astfel, în viziunea Perpetuei (moartă la Cartagina, în 203), apare pentru prima dată imaginea purgatoriului.

De multe ori, visele au dus la erezie, cum este cazul lui Simon

---

[1] *Idem*, p. 365.

Magicianul (*Faptele apostolilor*, VIII, 9-25) sau încercările sectei gnostice a lui Carpocrate (Roma, mijlocul secolului al II-lea).

Primul teolog creştin, teoretician al viselor a fost Tertulian (capitolele XLV şi XLIX din *De anima*) care numeşte visele *somnia* (activităţi ale somnului: *negotia somnii*). Circumspect faţă de vise, el observă că visul este specific oamenilor şi sugerează că există trei categorii: vise trimise de demoni (XLVII), profetice (XLVII, 2) şi vise în funcţie de împrejurări, adăugând visele datorate extazului (XLVIII), cumpătarea şi postul îndepărtând extazul. Tertulian nu acceptă „superstiţia incubării", deci se opune lui Gregoire de Tours. Visul fiind un fenomen general uman, Tertulian pune bazele unei onorologii creştine ce ajunge la Grigore cel Mare şi la Isidor din Sevilla, o expunere cu caracter doctrinar. Creştinismul creează, subteran, o situaţie favorabilă extinderii credinţei în visele cu semnificaţie, căci înlăturarea specialiştilor tradiţionali în tălmăcirea viselor oferă un climat de semiclandestinitate interpretării şi interesului condamnat pentru vise, ca şi diabolizarea visului şi propunerea acestuia ca erezie (Eusebios, *Istoria eclesiastică*, V, XXVII, 7-12).

Dacă nu numai Dumenzeu cunoaşte viitorul şi dacă sexualitatea compromite visul, abia atitudinea Sfântului Augustin deschide drumul spre caracterul spontan al vedeniilor. La Sfântul Augustin se poate observa imaginea spontană prin *ecce* (iată), viaţa sa trimiţând la visele mamei sale şi la faimoasa scenă de convertire, din august 386, când îl întreabă pe Dumnezeu „Până când?" şi i se răspunde *Tolle lege*, şi care reprezintă credinţa în vis. Opoziţia faţă de vis, pe de altă parte, demonstrează că Sfântul Augustin combină factori interni ai visului cu factori externi. Cu cât îmbătrâneşte, neîncrederea lui în vise creşte din cauza aversiunii faţă de trup (apare reducerea visului la un fenomen psihologic).

Creştinismul a acceptat existenţa „elitei visătorilor", regii şi cei doi întemeietori ai Imperiului creştin au luat cunoştinţă de victoria lor împotriva duşmanilor păgâni sau eretici prin vis (În 312, înainte de a lupta cu Maxenţiu, Constantin a văzut pe cer o cruce cu inscripţia *In hoc signo vinces*, iar noaptea l-a visat pe Isus încununându-l şi îndemnându-l să pună semnul crucii pe flamurile de luptă; după Edictul de la Milano, din 313, el a stipulat recunoaşterea celor ce credeau în acest semn, ca şi propria-i convertire. În 394, Theodosiu a purtat o bătălie împotriva lui Eugen. Dormind, spre ziuă, a visat doi oameni îmbrăcaţi în alb, evanghelistul Ioan şi apostolul Filip, care i-au poruncit să dea dovadă de cutezanţă. Acelaşi vis l-a avut şi un soldat; Theodosiu a învins şi a fost al doilea întemeietor al Imperiului creştin).

În *Cântecul lui Roland*, în patru momente cruciale ale acțiunii, Carol cel Mare are un vis profetic, iar Sfântul Martin, în hagiografia sa, este prezentat prin numeroase viziuni şi vise de către Sulpice Severe. Acest vis a devenit totpos oniric, somnul în care apar vise fiind numit *sopor* (*Geneza*, II, 21), un somn uşor, după cum crede şi Tertulian (*De anima*, XLV, 3). Visul-revelație spontană (Gregoire de Tours, *De virtutibus Sancti Martini*, II, 56, sfârşitul secolului al VI-lea) este evidențiat cu claritate, o femeie paralizată, Fedania, observând în vis cum Sfântul Iulian de Brioude (*De miraculis Sancti Iulianii,* IX) o vindecă în vis.

Relația mai strânsă dintre vise şi sfinți apare în descoperirea moaştelor unor sfinți, ca urmare a unor vise (Sfântul Augustin, *Confesiuni*, VII, 1, IX, 16).

Din secolul al V-lea, până în secolul al VII-lea nu se mai face o tipologie a viselor în funcție de Dumnezeu sau diavol, ci se încearcă abaterea atenției de la categoriile mixte. Visul are valoare de *exemplum*, de *miraculum* şi chiar Isodore din Sevillia se opune viselor trimise de demoni, trebuie să observăm că revelațiile onirice în epoca creştinismului sunt impresionante, visătorii privilegiați din mediul monastic încercând să-l diabolizeze prin refuzul lumii (*contemptus mundi*) pentru oamenii obişnuiți, dar să îl indice elitei.

Tradiția orală a oniromanției s-a păstrat în Orient şi incubațiile din templele păgâne s-a deplasat spre cele creştine. Asceții bizantini din Evul Mediu demonstrează mai multe experiențe onirice apărute sub forma divinației (Fecioara a dictat lui Ramonos *Melodul*, un imn, într-o viziune nocturnă; Teodora, prin 852, şi-a reabilitat soțul, afirmând că l-a văzut, în vis, pe Hristos iertându-l).

Redactarea unor scurte chei de vise, în proză sau versuri, aranjate alfabetic, sugerează că cele 150 sau 200 de vise erau destinate ca model de interpretare poporului de rând. Cea mai veche dintre chei aparține lui Pseudo Daniel (cel mai devreme secolul al IV-lea, cel mai târziu, secolul al VII-lea) şi Pseudo Nicefore (secolul al VIII-lea sau al IX-lea?). Pseudo Astrampsychos este sensibil contemporan cu Pseudo Nicefore, iar cartea lui Athanasios este o redactare secundară a textelor atribuite lui Daniel.

În Europa, *Somniale Danielis* au fost traduse în franceză prin sintagma *Songes Daniel* şi, dacă faptul că au fost scrise în secolul al V-lea la Constantinopole nu este foarte cert, e sigur că aceste două sute de chei ale viselor au circulat până în epoca actuală. (Cartea lui Daniel,

a lui Iosif, David şi a lui Solomon, a lui Jean a fost tradusă în ebraică, turcă, arabă, în 680, 770, 775; exemplarul cel mai vechi cunoscut datează din secolul al XII-lea; traducerile în italiană, siciliană, spaniolă, română sunt posterioare; există copii în bulgară, sârbă, maghiară şi rusă[1]).

Achmetis oneirokriticon bizantin, tradusă în latină de teologi umanişti din secolul al XII-lea şi adaptat, două sute de ani mai târziu, în limbile vernaculare, numeşte pe Al-Manum (mort în 873) şi citează dintr-un manuscris al lui Artemidor (secolul al XI-lea). Autorul anonim utilizează elemente onirice marcate de retorică şi imaginarul bizantin este creştin, dar cu un fond oriental şi păgân. Se pare că autorul cunoştea oniromanţia egipteană şi face multe analogii frapante cu tratatele arabe anterioare sau contemporane scrierii sale. Referinţele lui Baran şi Tarphan pot fi artificii literare, pentru a sugera o tradiţie mesopotamiană, dar numeroasele similitudini cu textele indiene, cu interpretări bazate pe legea contrariilor sau pe ambivalenţa simbolurilor ne arată că civilizaţiile se interferează.

Majoritatea cheilor viselor, asemănătoare, integrează cel mai adesea pe Artemidor cu tradiţii populare vehiculate în epocă. Versiunile, în timp, conservă influenţele exercitate de fiecare societate, dar mecanismul psihologic al interpretării rămâne, în mare, acelaşi (*Liber Zachelis in solutione somniorum*, secolul al XV-lea; *Tratat de vise*, 1436, Praga; *Somniale quod dicitur persicum et aegyptiacum*, secolul al XV-lea; *Expositione degli insonii secundo la interpretatione de Indy, Persi et Egyptii, tradute de greco in latino per Leone Toscano et al presente date in luce per il Tricaso Mantuano, in Vinegia, M. Sessa, 1546; Apomasaris Apotelesmata, sive de significationis et eventis insomniorum, ex Indorum, Persarum, Aegyptiorum disciplina. Io. Leunclavio interprete, Francofurti,* Andreas Wechelus, 1577 etc.)

Copiile acestor texte, traducerile, demonstrează că principalul merit al cheilor viselor se bazează pe revelarea unor legături sigure între India, Orientul Mijlociu, antichitatea elenistică, societăţile arabo-islamice, Apus, Bizanţ.

Visul este un moment privilegiat al existenţei fiecărui individ, îmbinând propriii noştri demoni şi angoase cu cele ale societăţii căreia aparţinem, dar oferind şi posibilitatea de a ne elibera prin imagine de umbrele din timpul zilei.

---

[1] *Exposicions et significacions des songes* et *Les songes Daniel*, textes établis et présentés par François Berriot, Geneve, 1989, p. 33.

CONCEPTUL DE VIS ÎN FILOSOFIE ŞI PSIHOLOGIE

Conceptul de vis în filosofie şi psihologie este raportabil la constatările privitoare la psihic de-a lungul filosofiei şi la accentele divinaţiei puse pe imaginar. Nu există claritate şi evidenţă în conceptele despre vis şi despre suflet. Fiinţa supremă, care nu poate înşela prin natura ei, ar da o garanţie a adevărului şi toate ideile ar corespunde cu ceea ce este gândit prin ele[1]. În vis noi nu avem idei, ci imagini, care se raportează la lumea reală şi la lumea divină. Câmpul întrebărilor ar fi complex: pe de o parte, ce este sufletul în realitatea mobilă, pe de altă parte, ce sunt imaginile în lumea visului? Despre suflet au fost scrise tomuri întregi. Alături de filosofie, miturile enunţă idei judicioase despre natura mentalităţii privind spiritul. Structurile privitoare la vis ar trece printr-o stare îndreptată spre natura intimă a lucrurilor, apoi agenţii supranaturali sunt priviţi de psihiatri ca determinaţi de psihicul uman şi, în starea finală, strategiile teologice şi metafizice creează un drum spre înţelegerea ştiinţifică. Dacă admitem că întreaga devenire a naturii nu este decât o activitate oarbă, care se manifestă creând forme noi, distruse în devenire, putem admite că în jocul de forţe oarbe, omul are puterea de a-şi crea în interiorul său imagini ale lumii, care dau sens propriei sale vieţi. Această bucurie de a-ţi crea vise (*Träume*) naşte artele apollinice, patronate de zeul luminii, Apollo, al calmului sufletesc, al echilibrului. Sentimentul integrării în activitatea universală dă subiectului visător o stare dionisiacă şi între apollinic şi dionisiac omul devine el însuşi artist[2]: „Cunoaşterea ucide acţiunea; pentru a trece la fapte trebuie să fii învăluit în iluzii (...). Nu chibzuiala - ci

---

[1] cf. Descartes, *Méditation*, III; *Idea vera debet convenire cum suo ideato; omnes ideae, quatemus Deum referuntur verae sunt.*

[2] cf. Friedrich Nietzsche, *Naşterea tragediei*, în *De la Apollo la Faust*, traducere de I.D. Gherea şi Ion Herdan, antologie, cuvânt înainte şi note introductive Victor Ernest Maşek, Editura Meridiane, Bucureşti, 1978, pp. 177-298.

adevărata cunoaştere, perceperea realităţii înspăimântătoare învinge, atât la Hamlet, cât şi la omul dionisiac, orice motiv de acţiune."[1]

De la Socrate înainte, filosoful se va comporta ca un medic al culturii, deci, în condiţia umană, esenţa omului, ca fiinţă vie, raţională, nu poate uita fiinţa demonică (termenul *daymon* şi *daymonion* apare încă la Homer şi este luat cu sensul de zeu, adică fiinţă divină; după Hesiod, capătă un statut special, identificând o entitate divină, intermediară între zeu şi om[2]).

Lucian Blaga, în *Daimonion*, vorbeşte despre un glas lăuntric. Ca şi Socrate, Goethe, în conversaţiile cu Eckermann, îşi imaginează un mit asupra demonicului. El ar fi o imagine sinteză, un fantastic plin de sens. De aici, filosofi ca Baihinger vorbesc despre miturile ştiinţei. În vis, aceste imagini orientează omul, iar demonicul impresionează ca spirit al lumii, ca înfăptuitor, ca un creator ce se manifestă în artă, în filosofie, ştiinţă, conducerea statelor. În epoca antică exista şi o atitudine sceptică şi contestatară faţă de formele sorţii vădite în oracole. Astfel, în *Iphigenia la Aulis* (955-957) Achile defineşte ghicitorul ca pe un om „care toarnă în multă minciună un strop de adevăr, iar când se-nşeală nu-i pasă nimănui." Euripide sugerează în *Iphigenia în Taurida* (v. 1262-1267) că din străfunduri, nălucile nopţii stârnite de Gaia creează vise ce bântuie muritorii prin somn, „vorbindu-le despre-ntâmplări de ieri, de astăzi şi de mâine", iar în v. 569- 573 Iphigenia crede că visele mincinoase sunt doar neant, iar Oreste confirmă că treburile divine sunt la fel de-nvălmăşite ca şi cele omeneşti. A porni pe cărarea viselor în prologul poemelor pseudoorfice, *Argonauticele*, înseamnă a aşeza arta cititului pe linia pornind din minunile şi semnele ce fac legătura între astre şi om.

În general, anticii aveau o atitudine ambiguă faţă de vise, căci Teophrast, în *Caracterele*, XVII, 11, „Superstiţiosul", îl descrie pe cel ce văzând năluciri în vis aleargă la tălmăcitorii de vise, la proroci şi auguri, ca să-i întrebe cărui sau cărei zeiţe ar trebui să-i înalţe rugăciuni.

Demonicul are o putere magică şi rară, care străbate, ca forţă ocultă, omul, uneori fiind „o traiectorie a fatalităţii, o taină a vieţii şi a lumii". L. Blaga caută să determine locul demonicului în metafizica lui Goethe[3].

---

[1] *Idem*, p.209.
[2] Platon, *Symposion*, 202 d.
[3] cf. Lucian Blaga, *Daimonion*, în *Zări şi etape*, Editura Pentru Literatură, Bucureşti, 1968, pp. 221-289.

*
* *

Pentru pitagoreici[1], sufletul este o triplă armonie organizată de funcţii şi de entităţi. Partea cea mai nobilă o constituie elementul mental, emanaţia sufletului nemuritor. Sufletul pasional, cu sediul în inimă, devine la Platon pasiune generoasă şi poftă senzorială. Senzaţiile sunt stropi, picături ale sufletului mental. Facultăţile sufletului sunt stăpânite de Hermes-Mercur, divinitate a riturilor în trecere, stăpânind atât secretele cuvântului, cât şi ale inteligenţei speculative. Sufletele, desprinse din trupurile celor morţi, trebuie însoţite prin poarta ce duce la tărâmul de dincolo. Pitagoreicii venerează chipul lui Hermes şi elaborează o cunoaştere esoterică, „o artă a interpretării proprie hermetismului şi hermeneuticii (derivaţi din numele *Herme-ios* sau *Hermes*)". *Daimonion*-ul, divinitate intermediară, este o întruchipare chtonică, misterioasă, suflet izbăvit de erou sau semizeu, care mijloceşte diferite tipuri de mantheia, *pre-vederea* viitorului, semioza bolilor şi a sănătăţii. Demonul lui Socrate este „un al şaselea simţ", premonitor. Grecii din perioada clasică aveau sentimentul *eu-daimoniei* (fericirii), realizată prin echilibrul dintre întâmplare şi *daimonul favorabil*. Existau şi daimonioni malefici, împotriva cărora se utilizau practici de *apo-tropaice* (de respingere). Îndrumarea sufletelor, *psichagogie* (convingere), este bazată pe armonie, pe puritate; s-ar părea că în ordinea sufletelor, elemente ale egalităţii sacre a tuturor vieţuitoarelor se regăsesc în somn (*Unam, omnium animantium condicionem iuris esse denuntiant*). Ideea premiselor metempsihozei, după care un suflet se poate reîncarna fie în trup de animal, fie în trup omenesc, fixează aici o artă a sufletului, care, în vis, îşi poate înţelege *palingeneza* (renaşterea), petrecută în stagii iniţiatice, deosebite, în corpuri ale fiinţelor.

În scrierile pe teme medicale, cuprinse în colecţia hipocratică (450-350 î. Hr.) se consideră ca un mod de înţelegere a bolii relaţia dintre suflet şi vis. Dacă ceea ce este cald şi umed în pământ este echivalent cu măduva şi creierul la om, omul compus din principii, diferite prin însuşiri, dar complementare prin acţiune (apa şi focul), se preschimbă mereu într-un sens sau în altul: „Sufletul din corp se numeşte vânt, cel din afara corpului, aer".[2] Corpul este identic cu sine

---

1. Pythagoras, în *Filosofia greacă până la Platon*, vol. I, partea a doua, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979, p. 29.

2. *Texte hipocratice*, în *Op. cit.*, vol. II, partea întâi, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984, p. 616.

însuşi şi se compune din părți, orice parte vătămată acționând asupra întregului corp. În ansamblul semnelor, care pot da indicii referitoare la boală, visele indică suferințele celui care visează: „Semnele care se arată în timpul somnului prezintă, în toate cazurile, un mare interes pentru cei care le interpretează corect. Căci atâta timp cât serveşte un corp treaz, sufletul se împarte în mai multe (direcții) şi nu este al său însuşi, căci oferă câte o parte [a sa] [fiecărei funcții] din corp, auzului, vederii, pipăitului, mersului şi tuturor acțiunilor corpului: astfel, inteligența nu-şi aparţine. Când însă corpul se odihneşte, sufletul se pune în mişcare şi, străbătând toate porțiunile corpului, conduce propria-i casă şi efectuează el toate activitățile corpului. Căci corpul care doarme nu simte, dar [sufletul] fiind treaz, cunoaşte, vede cele vizibile, aude cele audibile, merge, pipăie, se întristează, se emoționează; pe scurt, el îndeplineşte în somn toate funcțiile corpului sau ale sufletului. Astfel, cel care ştie să priceapă corect aceasta, posedă o mare parte a cunoaşterii."[1] Anticipând psihanaliza, autorul tratatului *Despre regim* acordă o mare atenție visului, ca mijloc de precizare a diagnosticului. Cea dintâi abordare în problemele onirice socoate că există vise divine şi varietăți „corporale"; vise care exprimă acțiuni sau gânduri din ajun, vise în care apar fenomene cereşti, vise referitoare la fenomene terestre, vise în care te vezi pe tine însuți, vise în care se arată persoane moarte, fiecare dintre categoriile de vise implicând un anumit regim: „acelea dintre vise care sunt divine şi prevestesc, fie cetăților, fie oamenilor de rând, evenimente favorabile sau nefavorabile (care survin) nu din greşeala acestora, îşi au tâlcuitori posedând o artă strictă. Dar şi acele [vise] prin care sufletul prevede suferințele trupului, fie excesul de plenitudine sau de evacuare a celor înnăscute, fie schimbarea spre lucruri neobişnuite, îşi au tâlcuitorii lor, care când o nimeresc, când se înşeală, fără a se şti vreodată cum se face că unul o nimereşte, iar altul greşeşte"[2].

Exista în antichitate un Antiphon din Athena, care a scris, ca sofist, *Despre tălmăcirea viselor*. El a atribuit divinației statutul de ştiință şi a elaborat o metodă proprie de interpretare a viselor: *Interpretatio artificiosa*. A fost activ în a doua jumătate a secolului al V-lea, contemporan cu Socrate şi mai tânăr decât Democrit. Tema preferată a sofistului - antiteza dintre natură (*physis*) şi lege (*nous*) - îl face să discute pe larg disocierea dintre corporal şi incorporal. Se pare că a practicat şi a descris o tehnică psihiatrică a vindecării alienării.

---

[1] *Idem*, p. 642.
[2] *Ibidem*.

Chiar în epocă, interpretarea viselor făcută de Antiphon era comentată ca bazându-se pe subiectivitatea interpretului. Acțiunea interpretului *(acumen interpretis)* se bazează pe dubla natură a oricărui fapt. Visarea (*oneiron*) este comentată de Antiphon din Athena, prin îndepărtare de interpretarea naturală, propunând una artificială. Cicero, în *De divinatio*, comentează valoarea tălmăcitorilor *(ipsorum interpretum coniectura)*, insistând mai mult asupra talentului (*ingenia*), decât asupra acordului cu natura. Astfel, interpretarea unui vis al unui alergător care dorea să plece la jocurile olimpice (se visase purtat în goana unui cvadrige) este interpretat de un interpret ca „vei învinge", iar de Antiphon „vei fi învins", care se baza pe imaginea cailor care alergau înainte. Un alt vis al unui alergător „că a devenit vultur" este interpretat de un tălmăcitor: „vei învinge", pe când Antiphon a spus: „Nătăràule, nu vezi c-ai fost învins? Căci această pasăre, urmărind alte păsări şi gonindu-le, întotdeauna ea însăşi rămâne la urmă?"[1] Seneca va interpreta cărțile lui Otho Iunicus ca fiind ale lui Antiphon, întrucât erau pline de vise. Meseria de cititor în semne, în care se ilustraseră cretanul Epimenides şi Phérekydes din Siros se acordă cu aceea a lui Antiphon, de tălmăcitor de vise (*oneirocriptis*). Dintre poemele epice ale acestui tâlcuitor de semne onirice nu s-a păstrat nici unul. Se pare totuşi că ne-au fost transmise câteva elemente referitoare la acest Antiphon (ori poate altul, asemenea lui, căci numele era frecvent în epocă) în *Dialogurile* lui Platon. Într-o dispută amicală cu Socrate, Antiphon îi obiectează acestuia viața ascetică, refuzul de a primi onorarii şi pretenția de a modela oameni politici. Antiteza preferată a lui Antiphon era „biruind prin meşteşug când suntem învinşi prin natură". Ca gânditor trăind într-un veac al rațiunii, Antiphon a încercat să dea o interpretare ştiințifică oniromanției în lucrarea sa *Interpretatio artificiosa*, după care un vis nu trebuie judecat cu criteriile *nomos*-ului, ci prin negarea acestora (un vis urât e interpretat ca fiind favorabil, pe când unul plăcut e socotit nefast).

Platon preia viziunea orficilor şi pitagoreicilor despre sufletul închis în trup ca într-un mormânt, suflet pe care doar riturile de purificare îl pot elibera. În *Republica*[2], Platon propune conceptul de *psyché*, în funcție de dorința de a) cunoaştere, b) de onoruri sau de o confirmare socială şi c) de satisfacere a dorințelor trupului. În conformitate cu aceste funcții, sufletul ar fi alcătuit dintr-o parte intelectivă (*logistikon*),

---

[1] Idem, *Ibidem*, p. 430.

[2] Platon, *Phaidon (Peri Psyches)*, în *Opere*, IV, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983, pp. 11-323.

o parte afectivă (*thymoeides*) şi o parte instinctuală (*epithymeticon*). Într-o formulare ulterioară, în *Timaios*, Platon va localiza în trup aceste părţi, prin împărţirea acestuia într-o zonă superioară - cap, una medie - piept, inimă şi una inferioară - stomac şi intestine. Continuitatea şi discontinuitatea între suflet şi trup devine un examen al umanităţii şi o trăsătură dominantă a concepţiei filosofice. Prin intermediul concepţiei despre suflet ne vindecăm de frica de moarte. Dacă sufletul este nemuritor, atunci el poate să se proiecteze în timpul somnului, prin intermediul viselor. Anumite noţiuni de teoria cunoaşterii angajează o axiomă referitoare la propoziţia „Sufletul este nemuritor". Deci problemele visului apar ca o demonstraţie secundară în legătură cu implicarea nemuririi în lumea noastră. Tot în dialogul *Phaidon*, un personaj Simmias teoretizează asupra unor lucruri pe care mintea noastră nu le poate cunoaşte în mod absolut, poate descoperi doar principiul (*arché*) în cadrul căreia ipoteza poate fi demonstrată. Verificarea poate fi în adâncime, arătând o ierarhie a cauzelor (*archai*), într-un raţionament sau în extensiune, observând consecinţele noncontradictorii ale propoziţiei fundamentale. Nu putem demonstra nemurirea propriu-zisă a sufletului, ea ţine mai curând de domeniul revelaţiei, ca orice idee care ar decurge din intuiţia nemijlocită a formelor, şi cartea despre viaţa de dincolo de moarte ne arată că adevărul despre nemurire există într-un limbaj al simbolurilor.

Visul presupune deci o reminiscenţă (*anamnesis*), o opoziţie între *mythos* şi *logos* (minciună şi adevăr) şi o narativitate (*diegesis*) în opoziţie cu conceptul de imitaţie (*mimesis*). Deci în sistemul visului se regăsesc modele din lumea reală, mişcări succesive, dar şi un caracter emblematic (*chtheia moira*), o soartă divină care ne grupează sufletul în moartea-călătorie. Mărcile imaginaţiei din vis se constituie astfel în relaţii ale eului cu el însuşi, între conştient şi inconştient, ale unui limbaj individual cu un limbaj inconştient colectiv, şi a unor elemente povestite şi travestite în text. În stil popular, discursul visului impune contrariile, indică fabula (*mythos*-ul) ca un sistem de transformări şi totodată încorporează experienţele umane de la nivelul lingvistic. Deci termenul vis funcţionează ca un ax între secvenţele existenţei noastre şi indică o anumită relaţie de natură epistemologică.

Visul se înfăţişează ca un discurs (*logos*), dar este perceput la nivelul simţului comun, sub înfăţişări schimbătoare, făcând tranziţia între jocul cu aparenţe ale lumii şi stabilitatea adevărului în plan ontologic. Socrate trăia cu intensitate în mediul conversaţiei şi nu avea dorinţa de a scrie. Platon simte nevoia să creeze operă literară, să

execute, să facă (*poiein*). Părerea nefavorabilă pe care Platon o are despre născociri, căutând interpretări adevărate, nu este aceeaşi cu a lui Socrate: „*Socrate*: Ei bine, Cebes, spune-i adevărul: m-am apucat de versuri nu ca să mă iau la întrecere cu el ori cu fabulele lui (lucru deloc uşor, îmi dau prea bine seama), ci ca să aflu tâlcul unor vise, să dau ascultare zeilor, să aflu dacă asta este cu adevărat acea artă a Muzelor, pe care visele mă îndemnau stăruitor să o compun. Iată cum s-au petrecut lucrurile. M-a bântuit toată viaţa un anume vis, care, sub înfăţişări schimbătoare, îmi dădea de fiecare dată acelaşi semn: «Socrate, arta Muzelor să fie sârguinţa ta».[1]

Este stabilit faptul că Socrate nu era un *mitolog*, un narator de poveşti şi totuşi vestitul dialog *Phaidon* reprezintă modul în care un filosof care scrie (Platon) propune o interpretare a vorbelor unui filosof care se refuză scrisului, aşteptând să moară. Acest dialog este o căutare în comun, o cercetare cu atenţie (*diascopein*) a sensurilor unui mit. Un mit despre un filosof ce a căutat toată viaţa tâlcul unor vise, noima secretă a sensului iniţiatic al acestor texte. În trecerea sa spre moarte, Socrate interpretează în limbaj raţional premisele existenţei sale ce au rezonanţe în tâlcul unui vis.

Prin intermediul unui vis, omul comun şi filosoful se întâlnesc. De asemenea, imaginile vieţii năsuiesc spre moarte, formele existentului fac apel la formele inexistentului şi sufletul primeşte o realitate, înţelegând adevărul ca o cale, drum către el însuşi (*atropotis*). Visul ne munceşte, ne distrage mintea ca răgaz al acesteia, dar, totodată, ne ajută să cunoaştem relaţia noastră cu divinitatea. Ne eliberează (*lisis*), ne desprinde de lumea obişnuită (*chorismos*) şi această separare parţială şi momentană este un răspuns posibil pentru cei care-şi iubesc trupul, pentru cei care-şi iubesc sufletul, pentru cei care au curaj (*andreia*) sau iubesc cumpătarea (*sophrosyné*).

Mijloc purificator de cunoaştere, visul ascunde o revelaţie (*aininttesthai*), spune lucrurile cu tâlc, le încifrează, le ascunde. Iniţierea în lumea viselor oferă două căi: înlăturarea fricii de moarte şi o călăuză în lumea cotidiană. Puterea de a făptui prin intermediul viselor devine astfel o necesitate.

Situarea visului ca tărâm deosebit de tărâmul morţii şi de cel al vieţii, inserarea acestuia într-o structură de adâncime sau de suprafaţă a planurilor, corespondenţa, corelarea relaţiilor între lumea visurilor, cea reală şi presupusa lume a morţii, îngăduie acceptarea visului, nu numai ca o latură obiectivă a existenţei, dar şi ca un punct de vedere analogic,

[1] *Phaidon*, 60 e.

pentru înțelegerea lumii înconjurătoare. În cadrul evoluției vieții, orientarea generală arată că visul apare ca formă de refacere a energiei vitale numai la ființele de tip superior. Perspectiva care se deschide în relația noastră cu visul ne ajută să înțelegem nivelul biologic, psihologic, etic şi, se pare, cosmic.

În lucrarea sa, aparținând epocii moderne, Max Scheler[1] tinde a statornici supraviețuirea prin substanțialitatea sufletului, propunând o explicație a supraviețuirii ca principiu spiritual. Max Scheler utilizează exemplele lui Immanuel Kant şi Goethe, demonstrând credința în nemurirea spiritului uman, ca un „articol de credință".

Similară este şi poziția lui Bergson[2] despre viața ce are o conştiință ce depăşeşte organismul, cu un suflet care supraviețuieşte trupului.

Legătura dintre suflet şi vis ar fi una de subordonare, visul devenind o cale de comunicare a sufletului nemuritor cu lumea în care trupul mânat de rațiune se mişcă. Prin vis cunoaştem ceea ce se află în noi, dar şi sistemul exterior în care ne mişcăm.

Din moment ce istoria, cercetarea ştiințifică, a renunțat la acumularea de fapte obiective şi încearcă să introducă incertitudinea şi contradicția între legile dezvoltării, din moment ce cunoaşterea ştiințifică a timpului trecut nu este doar rezultatul unor alegeri raționale, putem să discutăm între trăsăturile omenirii principiul oscilator al faptelor psihice, căci faptele istorice oferă puține repetiții în oscilațiile politice şi sociale. Imposibilitatea de a izola elementul esențial şi detaliul din istorie şi de a descoperi relația cauză-efect, ne obligă să căutăm un limbaj în care repetiția, concordanța, diferențele se exprimă într-un sistem.

În sectorul imaginației, formată în interiorul istoriei prin cuvinte, desene, obiecte, picturi şi sculpturi, construcții arhitectonice, sunete (note) muzicale, se poate descoperi un domeniu bine izolat de celelalte, bogat în interior, în care fiecare imagine sau grup de imagini apar consonante. Între acestea, un sector privilegiat îl ocupă visele care se regrupează în operele literare prin două sisteme: unul privind relația visului cu realitatea şi altul, ca un ansamblu de imagini, dezvoltat şi clasabil. Discutând o cronologie a imaginilor visului, ca fenomen social şi temporal, observăm că între 1780-1800, imaginile cerului sunt socotite fericite şi cele ale disoluției sunt socotite rele în vis, de la 1800 la 1840, predomină imaginea naturii şi a oraşului, de la 1870 la 1900,

[1] Max Scheler, *Tod und Fortleben*, vol. I, *Der Neue Geist Verlag*, Berlin, 1933, pp. 3-51.
[2] H. Bergson, *L'énergie spirituelle*, Paris, Alcan, 1930, p.28.

imaginile oraşului, de la 1900 la 1930, temele existenţialiste (legi necunoscute, căutări disperate), după 1930, imaginile bizare[1].

Privirea istorică a imaginii viselor, după sfârşitul secolului al XVIII-lea, demonstrează o laicizare progresivă, accentuată în visele de angoasă de tip Kafka. Analiza tematică a imaginii viselor în literatură poate fi urmărită din perspectiva relaţiei cu logica, a procedeelor de compoziţie şi a schemelor structurale. Vom limita perioada literaturii franceze, germane şi engleze la perioada 1750-1900, urmărind câteva scheme în cadrul literaturii române.

Extensia în profunzime a descoperirii acestor teme în literatură ne-ar sugera existenţa unor vise profetice, erotice, despre cer, grădini, natură, dragoste platonică, infern, subterane, oraş, coşmaruri. În Romantism, se poate remarca o predilecţie pentru visele profetice, pentru cele erotice, pentru coşmaruri.

VISE VISATE ŞI POVESTITE ÎN LITERATURĂ

De-a lungul anilor 1750-1950, foarte puţini scriitori nu introduc vise în operele literare, în corespondenţă, în jurnale intime. În opera lui Jean Paul sunt patruzeci şi două de vise. La Tieck, Hoffmann, Heine, Byron, Shelley, Colleridge se pot sesiza multe vise importante, iar de la Chateaubriand şi Lamartine până la André Breton, visul constituie un element esenţial al narativităţii. Într-un fel, visul determină experienţa trăită şi cea artistică. Jean Valjean, devenit domnul Madeleine, are un vis lung, în urma căruia se predă justiţiei; titlul capitolului din *Mizerabilii*, unde este descris visul, a fost numit de V. Hugo „Formele pe care le ia suferinţa în timpul somnului".

În poezie, visul este o modă în textul romantic, Bürger, Uhland, Heine, Musset introducându-l ca un mod de expresie poetică. Poetul romantic german Achim von Arnim comentează visele logodnicei sale, Bettina, care-i trimite scrisori cu lungi descrieri de visuri primăvăratice, cerându-i acesteia visuri autentice, pe care le vede diferit de cele schematizate, aseptice.

Interesant ni se pare procedeul scriitorilor ce fixează originea operei literare într-un vis (Horace Walpole, *Castelul din Otranto*, Balzac, *Serafita*, J. Cocteau, *Sângele poetului*). Şi alte lucrări par inspirate din vise (*Portretul lui Dorian Gray* de O. Wilde, *Cântecul lui Maldoror* de Lotréamond). Sigur este că se poate distinge între visul poetic şi metafizic şi visul de circumstanţă, simplu procedeu literar. În cadrul viselor de circumstanţă se pot cita multe exemple, dar gustul celui care comentează visul este hotărâtor în această clasificare. Într-o serie de vise ale lui H. Heine (*Traumbilder*) se pot observa vise sentimentale şi emotive, care, după *Reisebilder*, devin satirice, politice sau religioase.

E necesar să observăm că visele trebuie despărţite de imaginea somnului, de asemenea, trebuie să deosebim lumea viselor de lumea magiei şi să nu asociem visele doar cu subconştientul sau cu

inconştientul. Într-o suită de imagini ce trec de la memoria inconştientă în ordinea spaţială, temporală şi cauzală, noi descoperim visele. Ordonarea hazardului prin visul povestit la trezie este un element privilegiat, căci odată povestit, el este tradus printr-un sistem în care limbajul oniric utilizează experienţa limbajului vorbit. Caracteristica oricărui vis, povestit sau scris, este aceea de a fi o interpretare, după trezire, a amintirilor despre vis. În jurul a trei sau patru cuvinte-imagini se foloseşte schema care ghidează pe cel care caută să descifreze conţinutul latent, în funcţie de modă (magnetism în 1780, metafizică în 1805, romantism în 1830, umor în 1850, psihanaliză în 1920, suprarealism în 1939).

Dacă visul este o activitate scurtă, fragmentară, mişcată, asemenea unei scene de teatru jucate de actori, se poate interpreta şi astfel visul, căci descoperim detalii distincte, spaţial, evenimenţiale, temporale.

Visul presupune de foarte multe ori pseudoamintiri, explicaţii supranaturale ale fenomenelor, invenţii, tot ceea ce pare absurd, incoerent, straniu s-ar părea că se datorează inconştientului, dar visul este, de fapt, o problemă a stării de veghe, o fixare a unor imagini schematice, pe care le posedă fiecare dintre noi. Pe de altă parte, visul are şi un caracter social, în sensul că presupune o limitare, o parte negativă, o simbolistică ce scapă de conştiinţa colectivă, exprimându-şi voinţa, adevărată sau falsă, fiecare individ.

Visul reprezintă o experienţă ce scapă universului familiar, bizareria şi originalitatea amestecându-se straniu în vise de tipul imaginilor din *Grădina plăcerilor terestre*, de exemplu.

Goethe povesteşte un vis scurt, într-o scrisoare (20. 12. 1786) adresată doamnei Stein, dezvoltând visul apoi în capitolul şapte din *Wilhelm Meister*, deformând atmosfera simplă din visul relatat în scrisoare; ceea ce trebuie însă remarcat este faptul că visele relatate în scrisori, în conversaţii, în carnetele intime sunt la fel de elaborate ca şi acelea literare, căci ele sunt transformate în direcţia dorită de cel care visează şi apoi le povesteşte.

Dacă s-ar observa istoria viselor în opera lui Jean Paul, Novalis, Blake, Poe, Hugo, s-ar vedea că, faţă de scriitorii mărunţi, aceştia demonstrează, prin vise, că au o reprezentare retorică specială asupra existenţei în general, inexistentă la ceilalţi, care sunt lipsiţi de imaginaţie, elementul fundamental, în vis, ca şi în creaţia artistică în sine.

În lucrările literare dinainte de Romantism, cel mai adesea este exploatată valoarea premonitorie a viselor. Viitorul faraon Tutmes al

patrulea (1450 î Hr.) visează că Sfinxul (zeu solar) îi promite regalitatea, cu o condiție: să-i fie mutată statuia. Un mag al lui Assurbanipal visează că zeița Ishtar îi ordonă să atace regatul Elamului în 667 î. Hr. În *Vede* și în *Biblie*, în opera lui Homer și a lui Vergilius, majoritatea viselor sunt de acest tip, chiar dacă zeul trimite un mesager (visul vine la Agamemnon și repetă ce i-a spus Zeus; Mercur îi aduce lui Eneas ordinele lui Jupiter în vis). În opera lui Heine, peste două milenii, intervine un *Traumgott*, care procedează identic.

Întrucât apariția morții creează o emoție puternică, de multe ori imaginarul se substituie discursului, căci personajul zeu sau defunct aduce un ordin sau un sfat referitor la aceasta în vis. Se poate observa că visul profetic și cel dirijator este de cele mai multe ori asociat, în *Geneză* însă observându-se că există vise dirijatoare și vise simbolice, rezervate numai străinilor.

Profeția este rareori directă, de multe ori visătorul, mai ales în tragedii, primind imagini simbolice (Clitemnestra visează că naște un șarpe, imaginea fiului care o va ucide).

Visele din opera lui Shakespeare sunt profetice într-o măsură destul de mare, iar în clasicism numărul viselor în general este foarte mare. Majoritatea viselor pun accentul pe lumea vie; abia odată cu creștinismul,. viziunile despre cer și infern se multiplică și *viziunea Sfântului Pavel* devine din ce în ce mai bogată, supranaturalul din Evul Mediu fiind total diferit de viziunile antice (prăpăstii oribile, lacuri de foc și de gheață, tenebre etc.). Visele despre paradis preiau *locus amoenus* antic, demonstrând limitele imaginației umane. Apartul judiciar aparținând infernului, proiectat la sfârșitul pământesc, politic și religios, din opera dantescă, intră în opoziție cu imaginile câmpiilor pline de flori, ale grădinilor paradisiace, cele mai frecvente fiind visele despre grădina dragostei (tip Boccaccio, Chaucer). Cel mai cunoscut în acest sens este *Romanul trandafirului* de Guillaume de Loris. În secolul al XVII-lea se poate observa o eclipsă a viselor din literatură, căci Doamna de la Fayette „nu visează" nimic. Absența generalizată a viselor se datorează cultului acestui secol pentru rațiune și aversiunii față de imaginar, deși la Descartes și Pascal, în analiza critică a conștiinței se face apel la fenomenul oniric, probabil că laicizarea artei presupune și o îndepărtare de imaginarul din vise, N. Boileau manifestându-se împotriva libertăților poetice și a imaginarului din vise, în *Arta poetică*.

Opera lui Milton, *Paradisul pierdut* (1660), demonstrează că în țările de cultură protestantă, imaginile despre vis continuă să trăiască

libere, în *Clarissa Harlow*, de Richardson descriindu-se un vis interesant al lui Lovelace, care o vede pe Clarissa îmbrăcată în alb în timp ce el cade într-o prăpastie fără fund. Viziunile despre cer și infern sunt mult mai bogate în opera lui Milton decât în cea a lui Swedenborg, *De coelo et inferno ex auditis et visis.* Pentru cel din urmă, sufletul se orientează către paradis după moarte, ori către infern, în funcție de plăcerea pe care o are pentru mizerie sau grădini. În viziunile despre cer, autorul proiectează imaginarul terestru (în cer sunt biblioteci, muzee, arte, sporturi și căsătorii). În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, o colecție intitulată *Călătorii imaginare, vise, viziuni și romane cabalistice* propune în secțiunea „vise" două tipuri: unele extravagante și altele „serioase", conținând morală și filosofie. Astfel Voltaire crede că *Visul lui Platon* poate folosi în lupta împotriva idealiștilor. Visele din *Bijuteriile indiscrete*, de Diderot, ca și *Visul lui d'Alembert* sunt pretexte de satiră împotriva filosofilor sau a criticii literare. Cele mai puternice vise în acest secol rămân cele erotice, teoria acestora fiind preluată din *De rerum natura* a lui Lucretius (IV, 961). Eclipsarea viselor în acest secol semnifică mai degrabă absența imaginilor supranaturale și apelul la rațiune, matematică, la cadența pe care Kant a numit-o *Aufklärung*, țara umbrelor fiind alungată departe de progresul științific, tehnic, toate acestea presupunând posibilitatea existenței unui paradis *pe pământ.*

În a doua jumătate a secolului luminilor s-a observat că iluziile nu sunt realizabile, nu a apărut o ordine economică nouă și spaima latentă de după 1750 creează în imaginar gustul pentru suferință, lacrimi, melancolie și ruine, în încercarea de a evada în natură, în trecut, în exotism. Expresia lumii de dincolo de realitate și mai ales de dorința de altceva se realizează prin intermediul visului. Exprimând un mecanism al dezvoltării conștiinței umane, visele trec prin faza de premoniție și profetism spre visele supranaturale, ce schimbă sensul narațiunii artistice. Visele nu mai exprimă altceva, ci, pur și simplu, fiind asociate spiritului, sugerează ceea ce în franceză reprezintă etimologic *rêver* (a greși drumul), iar *reveria* este o viziune în stare de febră, stranie și himerică. Așa apare visul la Doamna de Sévigné, Voltaire și Diderot.

În opera lui Blake, visele trimit la o țară fericită, sub raza „stelei de dimineață" și elogiul visului în preromantism creează o cale spre infinit, spre dorință, chiar dacă, la analiză, imageria viselor preromantice conține elemente clasice, schematice. Vocabularul și stilul viselor următoare începe să se schimbe, oferă senzația de fluid și moale (Wordsworth, Coleridge, Lamartine). Obiectele și gesturile din vis

seamănă cu cele din universul real, dar ele reprezintă o lume opusă, în care elementul esențial este atmosfera, dorința de altceva. Raporturile și grupările din vise utilizează imagini ale realității, dar acestea sunt acum separate de real, nemaiconfundându-se cu lumea obișnuită, nu mai stau în cercul strâmt al unui simbol pozitiv sau negativ, ci sugerează abandonul, uitarea, un alt proces de asimilare a lumii, asemănător cu cel din arta primitivă. Este vorba de o dublă deformare a realității: și în idee, și în formă. Astfel, tema paradisului și cea a infernului, limitând strict imaginația preromantică, se schimbă atât de tare, încât nu se mai poate recunoaște țelul religios sau moral, ci, dimpotrivă, cuvintele sunt semne pentru a izola imagini ale infernului (flăcări, damnați, monștri) ce permit ca imaginea însăși să crească sau să moară, reunind în același cadru modificări de la animal la plantă, transformări în organisme ce dețin posibilitatea de adaptare sau metamorfozare (*Căsătoria cerului cu infernul*, de W. Blake, 1790).

Schimbarea valorilor anterioare, sinteza cer-infern devine o problemă *estetică* și nu una morală. În cadrul imaginilor lui Jean Paul, paradisul și infernul nu mai sunt mijloace de răsplată sau de pedeapsă, ci locuri filosofice (*Visul dizolvării*, de Jean Paul); într-o imagine de coșmar, sufletele morților, ale îngerilor și ale oamenilor vii, ale animalelor se învălmășesc într-o lume larvară, într-un decor apocaliptic. La gândul că neantul este divinitate, apare adevăratul Dumnezeu, care arată că el este dragoste eternă. Eșafodajul imaginilor nu mai este cel creștin, ci unul deformat.

Visele despre paradis și visele cerești își au originea în concepția egiptenilor și caldeenilor despre un etaj sub suprafața pământului, ca o enormă cavernă (la latini, Câmpiile Elisee, ca și Tartarul erau subterane, numai Olimpul grec era deasupra oamenilor, dar muntele nu era cerul: aceeași poziționare a paradisului pe un munte apare și în mitologia chineză). Ideea de a situa paradisul în cer presupunea o spiritualizare dificil de exemplificat, cu toate că este rezervat aleșilor (Swedenborg, *De coelo et inferno*: „Casele îngerilor sunt aur și pietre prețioase"). Cel mai adesea, imaginea satisfăcătoare a paradisului este un amestec de grădină cu formule lipsite de influența gravitațională, realizate prin multiplicarea la infinit. Lumina rămâne un element esențial în visele despre Fecioară, cu toate că ființele vizibile prin aureolă, prin reflecția ochilor au un grad metafizic ridicat. Dacă cerul liberilor cugetători era gol (W. Blake și J. Keats), o problemă a imaginarului a fost de a face cerul practicabil, transpunând imagini din pictură sugerând infinitul (pentru a realiza lipsa de spațiu și de timp) și

cele care reprezentău nori purtători ai sufletelor (intermediare insule plutitoare între cer şi pământ). Obiectele terestre încep să „mobilizeze" cerul (*Castelul din Otranto*, de Walpole).

Introducerea în cer a oricărui corp străin (vase aeriene, asteroizi) este pregătită de vegetaţia miraculoasă, de ideea lichidităţii cerului, pe care plutesc norii, insolite insule (Jean Paul, *Vis din câmpul de bătălie*). Observăm că ce rămâne pur şi chiar obiectele suprarealiste creează în vise imagini contrarii obişnitului, dar raportându-se la obiecte iubite în tinereţe (de către cei ce descriu vise reale sau imaginare): fese şi cepe (Apollinaire), ochi (Oredon), buze (M. Ray).

Obiectele asamblate în cer ţin la început de un stil decorativ - flori şi frunze, curcubee, poduri mistice, ghirlande (Jean Paul, *Visul unui geniu rău înaintea căderii*). Obiecte interesante între cele din cer sunt vastele draperii, voalurile (având un sens simbolic) ce trimit la eternitate, direcţia expresiilor oferindu-ne şi o cheie teatrală, devenind o metaforă a universului ca teatru, cu un sistem de imagini surprinzătoare. Imaginile artificiale se realizează şi prin augmentarea densităţii cereşti. Planetele se multiplică, apar ploi de stele şi de sori, se accelerează mişcarea, bolta este depărtată şi plată, a treia dimensiune a cerului, cea de spectacol, fiind sugerată cu ajutorul unei familiarităţi în lumea astrală, iar în vise pot apărea imagini ca cea a lunii căzând din cer, având, la rândul ei, luni (*Isabela din Egipt* de Arnim). În multe dintre vise se propune un cer plin de flăcări, prin care dansează stelele sau un cer sub formă de câmpie, deşert nisipos şi roşu (Sénancour, *Oberman*). Proximitatea neantului micşorează distanţa dintre om şi stele, existenţa cosmică, inepuizabilă a fiinţei rupe frontierele şi presupune o confuzie între planuri şi distanţe, universul fiind nediferenţiat uneori, lichid într-o perpetuă mişcare şi deschidere spre comunicare: cerul este văzut ca o mare cu ape (*Visul unei nebune*, Jean Paul); fluviile curg spre munţi şi tema cerului lichid, pictat astfel de Albrecht Dürer sau aşa cum apare el în *Paradisul pierdut*, devine un element esenţial în vise (Nerval, *Aurélia*). Apariţia textelor despre cer se bazează şi pe o imagine negativă în vis, căci practica literară demonstrează că cerul impresionează prin culoare, miros şi sunet, toate aflate în interferenţă (sinestezie), creând senzaţia de imaterial (Tieck, *Istoria frumoasei Magelone*).

Imaginile bazate pe senzaţii sunt semnificative în mai multe direcţii, căci figurează ideea de evaziune, de gratuitate, de nediferenţiere, de grădină, căci tema visului romantic trimite cel mai adesea la paradisul ceresc, format din cascade de sori lichefiaţi şi de comete luminoase

(Théophile Gautier, *Spiritul*). Viziunile din vis despre imaginile cereşti apar şi în sisteme periodice, dar mai importantă este relația între vise, căci tema visului şi a paradisului utilizează, de obicei, câmpia cu flori, izvorul limpede, astrul, un sentiment straniu de ireal, de strălucire, de ordine fără obligativitate, iar caracterul oniric al paradisului apare ca o manieră, ca o necesară atmosferă de uitare.

Pregătirea temei grădinii din visele romantice se realizează prin intermediul picturii (şcoala lui Rubens), grădinile din picturi şi cele reale încercând să sugereze imagini din vis, prin construirea arcadelor, a cascadelor, a arborilor aplecați peste lacuri, a florilor de pe malul pâraielor, magicul creat în grădini bazându-se pe imaginarul artiştilor încercând să pună în practică o idee a miraculosului. Această corespondență o întâlnim în celebrul vis despre floarea albastră, din opera lui Novalis, *Heinrich von Ofterdingen*. Imaginea malului, a izvorului, a stâncilor albastre, a luminii pure, a cerului senin, curat, se închide în irezistibila putere a florii azurii, cu petale mari, strălucitoare, floare înconjurată în parfumul celor din jur, dar magia este doar rezultat al culorii misterioase.

La E.T.A. Hoffmann, la H. Heine, în opera lui Keats, imaginea grădinii de vis creează un semn al naturii în evoluție, o culme, existând în imaginar şi transpus ulterior în realitate. În lucrarea lui Coleridge, Kubla-Khan, parcul din Xanado al hanului conservă elemente ale sălbăticiei şi sugerează un vis oriental, dovedind că relația dintre autori şi lumea înconjurătoare se baza, în plin romantism, pe căutarea unor elemente ce-şi au corespondența în peisajul din vis.

Tradiția fluviilor din paradis, observabilă în imaginea râului Lethe sau în mitologicele Câmpii Elizee, se regăseşte multiplicată în visele romantice, prinsă în cadre mistice, căci în structura viselor elementul component fantastic se realizează nu numai prin combinarea stihiilor, prin multiplicare, prin asamblare, prin strălucire, ci şi prin marcarea unor detalii miraculoase. Deformațiile plantelor din vis (flori din pietre prețioase, izvoare care murmură şi vorbesc, boschete care suspină) şi straniul din peisajul lumii celeilalte au ca urmare o sensibilitate ce devine cu timpul artificială. Peisajul este compus cu ajutorul artificiilor (Baudelaire, *Vis parizian*). În grădina paradisiacă fluviul trimite şi la tradiționala imagine a fericirii, realizată prin insulă sau prin eternitatea şi tinerețea vieții posibile într-un astfel de loc. În vise, paradisul eşuează uneori în imagini glaciale (Schelley, *Laon şi Cynthna*). Marea poetică era redusă în visele romantice, ca în *O coborâre în Maelström* de Poe,

dar, cu timpul, visele despre mare capătă amploare, au valoare panoramică şi-şi pierd structura de decor.

Într-un astfel de spaţiu apare extazul metafizic în faţa eternităţii şi a infinitului universului (*Imnul bucuriei* de Schiller). Extazul metafizic din vise este o reflecţie, o meditaţie, dar această experienţă este rareori realizată în vise din cauza dificultăţilor de notare a idealizării, sentimentul sacru fiind sugerat prin dragostea mistică, fie pentru Isus Hristos, fie pentru o divinitate salvatoare. În literatura egipteană, dragostea conjugală era simbolul amorului divin şi de aici foarte multe imagini ale amorului platonic sau ale celui de tip curtean, sunt realizate prin intermediul imaginilor fizice (în opera lui Dante şi în cea a lui Petrarca se poate observa că Beatrice şi Laura, dispărute în planul vieţii reale, ajută la conturarea expresiei amorului mistic, nebun, muzical, imposibil). În imensa majoritate, visele romantice propun dragostea mistică prin intermediul fiinţei iubite, moarte. (J.-J. Rousseau, *Noua Héloïsă*)

Dragostea seamănă cu un delir şi visele anunţă, în spaţiul grădinii iubirii, lunga perioadă a fericirii posibile (Nerval, *Aurélia*). Chiar dacă, în realitate, personajele iubite trăiau, poeţii cântă amorul postum, căci iubita pierdută în trecut poate să creeze formula tehnică meditativă religioasă (Poe, *Annabel Lee*). Poate că din vise rezultă şi pasiunea personajelor pentru amorul infantil, căci tema romantică a pasiunii este pierderea în grădina paradisiacă a unei iubiri pure, adolescentine (Hoffmann, *Ulciorul de aur*).

Aceste tipuri de vise sugerează că niciodată poeţii nu se referă la o femeie reală, ci la o idee platonică a dragostei şi multe povestiri onirice se bazează pe episoade în care poetul caută umbre care au fost (Rimbaud, *Deşerturile dragostei*). În vis, prestigiul iubitei este fără limite şi atmosfera ireală, hipertrofiantă, anunţă fatalitatea şi misticismul (Heine, *Imagini de vis*). Rareori apar imagini ale persoanelor căsătorite, căci visul erotic transformă, emotiv şi prin detaliu, eul visător într-un cunoscător, fericit doar când dragostea este imposibilă (M. Yourcenar, *Vise şi destine*). În căutarea irealităţii erotismul romantic exclude amorul sadic, căutând plăcerea şi nu straniul. De aceea este exclus şi amorul conjugal, transformat în miraj.

Infernul este mai uşor de reprezentat în visele literare, căci împărăţia viciilor şi a torturilor este pitorescă şi paradoxală. De altfel, *Apocalipsa Sfântului Petru* şi *Viziunea Sfântului Pavel*, scrise de anonimi în secolele al II-lea şi al IV-lea, ca şi călătoriile în infern pregătesc imaginarul romantic. *Divina Comedie* a lui Dante (1292) şi

diferitele imagini din sculptură şi pictură (Giotto, Fra Angelico, Boticelli, Signorelli, J. Bosch) oferă schemele de dezvoltare pentru imaginarul referitor la infern. Visele despre infern din *Richard III* de Shakespeare preiau visele mitologice sau sunt scene comice (*Mesiada*, Klopstock). Cel mai adesea infernul tradiţional anunţă în vise moartea apropiată, căci, chiar dacă romanticii nu cred în infern, ei construiesc în imaginile lor un spaţiu în care fiecare poate face ce doreşte (Swedenborg). În interiorul viselor, imaginile infernului sunt creatoare de coşmar, de spaimă. Modernizarea infernului se bazează pe reprezentarea nonsimbolică a neantului şi acesta apare prin preterit - rămâne însă simbolul tradiţional al prăpastiei, al câmpiei îngheţate, al lumii larvare, peisajul de cenuşă, mările de morţi, groapă după groapă, schelete sau imaginea Morţii monstruoase, eterne, creată cu ajutorul imaginilor absurde: copii de ceară, figuri imobile, mări de sânge, pline cu păr, cu degete, clopote sparte, cadavre de îngeri, pitici, fiinţe ce se transformă în lupi, în vulturi etc.

Infernul este bizar, ceea ce creează coşmarul, imaginile fiind construite prin detaliere, colorate afectiv, cu un aspect primitiv, ajungând până astăzi aproape netransformate, căci mecanismul mental utilizează aceleaşi mijloace de creare a spaimei (demonstrând că elementele subconştiente ale groazei au rămas fundamental neschimbate de-a lungul istoriei omenirii).

În operele din secolul al XIX-lea deja tinerii visează că iubitele se transformă în vampiri (motiv prezent în spaţiul folcloric) (Swinburne, *Două vise*, Br. Stoke, *Dracula*). Sexualitatea latentă din visele despre vampiri devine manifestă în visele cu succubi (Jan Potocki, *Manuscrisul găsit la Saragosa*), romantismul oferind multe exemple despre iubita transformată într-un moment solemn, într-un monstru oribil (Hoffmann, *Elixirele diavolului*). Transformarea femeilor frumoase în obiecte de dezgust (spânzuraţi, monştri) sugerează nu numai groaza, ci şi tentaţia de a găsi contrariul în forma seducătoare (Th. Gautier, *Arria Marcella*). Aceste vise cu amestecuri groteşti şi cu elemente de magie neagră atestă vivacitatea temei până în secolul nostru (Meyerink, *Golem*). Dubla faţă a fiinţei este o temă populară generatoare de spaimă, regăsită şi în decorul ştiinţific (Stevenson, *Dr. Jekyll şi Mr. Hyde*). Apoteoza vrăjitoriei rămâne sabbatul, din care izvorăsc multe opere romantice cu fantome, cu vampiri şi cu vrăjitoare. Imaginile monştrilor, asamblaţi poetic în infern, devin divinităţi egiptene, tauri persani, meduze greceşti. În imaginarul din vis, monştrii creează puncte de naştere a coşmarului, sunt făpturi gigantice,

amenințătoare, orori ce se nasc din formele reptilelor, octopodelor, din protoplasme etc. (Swinburne, *Două vise*). Cel mai celebru coşmar din literatura romantică rămâne visul unui Nodier (*Smarra*), caracteristic pentru demonii văzuți (pitici diformi, ale căror unghii sunt dintr-un metal mai fin decât oțelul, capabile să pătrundă în carne fără a o rupe, pentru ca piticii să poată bea sângele victimelor lor). În fiecare noapte, tânărul războinic Polemon este torturat în vis de salamandre, de şopârle, de aspide, cu sau fără nume, în continuă metamorfoză, dansând în jurul eroului. Capetele acestora au un aspect moale, de bumbac şi presupun transformări abominabile. În visul Tatianei din *Evghenii Oneghin*, de Puşkin, aceasta zăreşte în fundul unei colibe un vrăjitor cu barbă, un pitic cu coadă, un cap de cocoş, un schelet, o ființă jumătate cocostârc, jumătate pisică, o gâscă cu un craniu în loc de cap, o moară de vânt dansândă. Oneghin deschide uşa şi Tatiana se află în mijlocul monştrilor.

Tema cadavrelor, a scheletelor şi a cadavrelor animate continuă tema morții, iar în visele-delir mortul reprezintă centrul oniric (Verlaine, *Poeme saturniene*). Imaginea scheletelor şi cea a cadavrelor a fost un element des utilizat de către suprarealişti, accesoriile acestora fiind imaginile anatomice, corpurile dezmembrate, a căror origine este un transfert de la emoția interioară a corpului uman către cea a interiorului pământului. Îmbogățirea viselor cu astfel de imagini începe odată cu martiriul Sfântului Bartolomeu, când apare imaginea unui jupuit, augmentată şi popularizată în gravurile anatomice, remarcabile, cu nervi şi cu vene bine desenate. Aceste planşe anatomice conservă o dublă valoare, artistică şi ştiințifică, şi reuşesc să frapeze artişti şi poeți din epocă. Tema corpului uman deschis şi a mecanismului secret de funcționare a acestuia este de fapt o imagine împotriva naturii, apărută în metafora populară a inimii în mână, ce-i sugerează lui Lautréamont un nou ideal de frumusețe, în care pot fi atinse ramurile aortei şi capsulele suprarenale. Imaginile de coşmar romantic sunt numeroase în opere actuale (M. Yourcenar, *Inimile agățate*; J.L. Borges, *Ruinele circulare*). Cel mai des folosit este motivul capului tăiat, raportat la Ioan Botezătorul, Holofern, Goliath, Meduza (V. Hugo, *Ultima zi a unui condamnat*). Dintre scriitorii romantici, Gustave Moreau, Huysmans, Rollinat, Villiers d'Isle Adam par obsedați de capetele tăiate. Nici literatura modernă nu uită această temă (R. Desnos, *Cei fără gât*). Brațele, mâinile, picioarele detaşate - imagini foarte vechi - apar frecvent la Bosch, dar o dată cu Romantismul, mâinile tăiate îşi fac apariția în coşmarele lui Jean Paul, ale lui Theophile Gautier, la

Nerval, la Maupassant. Uneori, aceste imagini sunt apropiate de sadism (D'Anunzio, *Triumful morții*). Coşmarurile țin şi de bolile contagioase, ca în povestea onirică a lui Poe, *Masca morții roşii* sau în visul lui des Esseintes din *A rebours*, de Huysmans. Visele folosesc imagini colorate de spaimă sau de oroare, dar aceasta vine din afară şi atunci poate fi exorcizată. Funcția figurilor monstruoase, creatoare de spaimă, începe să se schimbe în secolul al XX-lea, devenind una pur estetică. dar există alte vise în care *Angst* reprezintă o damnare, ca în visele lui Medardus din *Elixirele diavolului* de Hoffmann, sau visul lui Herman din *Dama de pică* de Puşkin, sau visul lui Raskolnikov din *Crimă şi pedeapsă* de Dostoievski. Coşmarurile amantului din *Thérèse Raquin* sau ale lui Quinnette din *Oameni de bunăvoință* de Jules Romains, sau ale lui Jean Genêt în *Miracolul trandafirului*, frecvente în literatura romantică, nu sunt interesante ca tratare estetică, dovedind doar vechimea ideii de fatalitate şi posibilitatea echivalării moralei cu magia.

Soarta grecilor (*ananké*), *fatum*-ul latin corespundeau unor societăți sclavagiste; odată cu creştinismul, Dumnezeu drept, protejează pe cei buni şi pedepseşte pe cei răi, dar în societatea modernă sistemul viselor se reîntoarce la ideea de fatalitate, pentru existențialiştii contemporani omul fiind singur în lume şi damnat (Kafka, *Procesul*). Infernul fără foc şi cleşti devine confruntarea unui egoism cu alt egoism (Sartre, *Cu uşile închise*). Angoasa pură devine astfel inexprimabilă şi visele moderne, cu elemente psihologice şi psihiatrice, ating alte laturi ale coşmarului, mai profunde decât cele exprimate artistic, sugerând, prin inhibiții, ce se ascunde dincolo de subconştient (Goethe, *Wilhelm Meister*). Confruntările cu frica în vise presupun coşmare misterioase nejustificabile, căci odată cu trezirea, imaginile se risipesc şi duelurile au devenit astfel lipsite de partener (*Horla* de Maupassant). Eroi din vise sunt paralizați, intră în paroxismul spaimei, nu au posibilitatea de a se apăra. Ceea ce este dincolo de ei se bazează pe o frică şi o inhibiție interioară (Marcel Aymé, *Uranus*).

Contrar inhibițiilor, există şi incantații magice, prezente în operele literare sub forma actelor involuntare, în general acte culpabile. Tema morții iubitei poate semnifica şi dedublarea personalității, realizată în primul rând prin intermediul visului (O. Wilde, *Portretul lui Dorian Gray*). Aventurile de dedublare pot sugera doar explicații de ordin psihiatric (Gautier, *Moarta îndrăgostită*), dar aceste fenomene presupun nu numai o formă de coşmar, ci şi o modalitate de a descoperi în vis ezitările în privința personalității (Lewis Carroll, *Alice în Țara Minunilor*).

Obsesiile sau acuzațiile involuntare, prezente în vise, se bazează pe sentimentul relației cu alte ființe și pe sentimentul infinitului din vis sau pe obsesia căderii, pe aceea a pronunțării unui cuvânt fatal, pe posibilitatea neantizării, pornită de la dedublare, evitând astfel angoasa reală. Visele despre infern sau cele despre subterană se dezvoltă paralel cu imaginile cerului, ale grădinii, dar utilizează cel mai adesea referințe la adjuvanți: focul, liniștea, obscuritatea, avantaje spațiale, elemente sacre și mai ales imagini din simbolistica primitivă (*Visul Fecioarei*).

Analogia dintre imaginile de subterană, ce rup individul de societate, și vis este foarte puternică. Pornind de aici, lumea subterană reprezintă un element important în romanele de angoasă (P. Benoit, *Atlantida*). Alături de acestea, imaginile minelor, ale galeriilor exaltă sensul mistic al intrării în geologie (*Minele din Falun*, Hoffmann). Misterul locurilor ascunse apare nu numai sub forma labirinturilor și a coridoarelor fără sfârșit, ci și în opere cu caracter vizionar (Blake, *Nunta dintre cer și infern*). Episodul central din foarte multe vise se referă la subterane (Novalis, *Heinrich von Ofterdingen*, Keats, *Endymion*). Tema subteranei la E. A. Poe pare a-și avea originea în vise. În *Prăbușirea Casei Usher*, tabloul pictat sugerează o subterană, iar Alice urmărește un iepure, căzând într-un puț fără fund. Odată cu Jules Verne și cu romanul său, tema subteranei își pierde din încărcătura misterioasă, generatoare de spaimă.

Într-un fel de succesiune a infernului, labirintul orașului, cu piese deschise și izolate are succes în operele literare (Duhamel, *Biografia fantasmelor mele*). Visele de interior și detaliile labirintice se regăsesc în operele literare de azi, iar temele din vis continuă sub forma temelor metroului (Céline, *La capătul nopții*). Orașul înlocuiește infernul, în vise apărând sub forma sa negativă - orașul abandonat (Albert Samain, *În grădina Infantei*); orașul monumental, fantastic, de tip Turnul Babel, continuă în vise sub forma ruinelor, ca în gravurile lui Piranesi (Th. Gautier, *Călătorie*), elementul grandios apărând în textele lui Baudelaire (*Visul parizian*). Imaginile urbane pot fi însă și banale (Rimbaud, *Villes I*). Jocul imagistic presupune un interes pentru notația descriptivă, dar totodată o îndepărtare de la seria paradis-cer-grădină-natură / infern-neant-subterană-oraș, prin răsturnarea structurilor. Există subterane paradisiace (Maurice Blanchot, *Aminadab*) sau deplasări coșmarești în păduri (*Divina Comedie*), în munți (S. Butler, *Erewhon*), câmpii triste, mări secate, ce amestecă imaginile neregulate într-un fel de „laicizare" a visului. Visul dezvoltă un tip special de sacru, utilizând cu un prestigiu deosebit

imagini religioase dar întotdeauna introducând imagini „reale" şi refuzând cadrele profetice şi dogmatice.

Idealismul modern se bazează mult pe valoarea magică a visului şi, dacă ceea ce discutăm este un fenomen realizat raţional, trebuie să sesizăm că realizarea viselor prin planul realului ajută la trecerea de la temă către cadrul exterior şi interior, către inconştient bizar, simbol şi alt tip de logică.

Odată cu modernismul, visele utilizează alte procedee: trucuri care indică, aşa ca în picturile lui Dali, accesorii folosite în vis, în felul acesta este reflectarea în oglindă (Heine, *Poemul IV* sau Lewis Carroll, *Prin oglindă*), trecerea prin fereastră (A. Pieyre de Mandiargues, *Studenta*), treceri prin cer, prin perspectiva interioară (Julien Gracq, *Frumosul tenebros*), prin atmosferă. De multe ori, visele presupun o atmosferă în care apar bruma, ceaţa, aburii, aer irespirabil, o lumină filtrată sau ţâşnind din obiecte (Kafka, *Castelul*). Absurdul din vise devine o temă dinamică, apropiind elementul laic de cel creştin şi bazându-se pe sensul pierdut al existenţei (Tennyson, *In memoriam*).

Imaginile sugerând legi necunoscute şi iniţiative imprudente funcţionează ca o reîntâlnire cu structura viselor, după cum moartea, profetică sau premonitorie, element esenţial în vis, ne introduce într-un spaţiu cu legi absurde (*Issabela* de Keats). Fără îndoială că improvizaţiile din imaginarul viselor sunt bogate, dar se poate observa că apariţiile bizare trimit la o origine infernală, satanică ce transformă obiectele, le deformează, le juxtapune, le introduce într-un ansamblu neobişnuit, le izolează şi eliberează lucrurile. Bizareria multiplicităţii din vis are importanţă şi din cauza faptului că enumerările sunt incoerente, obiectele sunt complicate, funcţionează simbolic şi sunt mai ales deplasate prin deformare.

Deformate sunt şi imaginile oamenilor. Monştrii din antichitate erau figuri compozite, hibrizi între om şi animal, monştri „naturali", ciudaţi, toate combinările fiind posibile. Aceste imagini hibride nu sunt doar un efect al hazardului, ci orientează oniricul spre subtilităţi, deformând obişnuitul şi obligându-ne să-l regăsim sub această formă.

Apar de asemenea în vise temele măririi şi căderii, ale repetiţiei, ale infinitului mic şi insolit (Wells, *Hrana zeilor*). Artificiul devine în particular modul de creare a imaginilor din vis, fiecare dintre imagini (despre automate, măşti, figuri de ceară, linţolii) tulburând prin abstracţie gustul lectorului (M. Yourcenar, *Visele*). Caracterul comun al bizarului rămâne îmbinarea, artificialul, schematizarea, perversitatea, individualizarea, apropierea de grotesc

În cazul viselor erotice se poate vedea că erotismul este deplasat, foarte puțin normal, bazat pe decor și pe atmosferă (Rimbaud, *Deșerturile iubirii*). Elementul esențial în visele erotice rămâne nudul, iluzia, aparițiile multiple ale siluetei feminine goale creând de multe ori spaimă. De asemenea creatoare de spaimă sunt obiectele sexuale deformate, femeile grase și bătrâne (Baudelaire). Gustul pentru diversitate, exotismul se realizează în vise prin costume și travesti-uri (H. Michaux, *În țara magiei*), prin manechine de ceară, prin parteneri lipsiți de viață. Din punct de vedere psihanalitic, visul gardian al somnului are ca funcție satisfacerea dorințelor, dar întotdeauna într-un vis intervin dorințele, căci ele creează dorințe, nu le satisfac. Echivocul viselor nu satisface dorințele sexuale, manifestându-se bizareria și sadismul (V. Hugo, *Ultima zi a unui condamnat*).

Putem examina visele din perspectiva spațiului (izolat, deformat), a timpului (etern, apropiat de viitor), cauzalității (cauze fără efecte, efecte fără cauze, cauze mistice), a excepțiilor (senzații izolate), a principiilor identității (transformări, comparații, excepții).

Localizarea imprecisă a viselor (spațiu în spațiu), deformarea spațiului, confuzia apropierii și depărtării, comunicarea magică, toate acestea sunt elemente esențiale ale visului. Impreciziile temporale, clișeele eternității, timpul separat de timp, deformarea lui, augmentarea, timpul oprit, cunoașterea viitorului reprezintă elementele temporale din vis, chiar dacă apare cauzalitatea. Reînvie posibilitatea noastră de a rezolva dorințele introducând prin absurd aplicarea legilor percepției dislocate și izolate. Principiul identității și contradicțiile dintre vise, ca și metamorfoza ce evoluează de la feeric către straniu creează caracterul poetic al visului, ce invită, prin comparații, prin simboluri, către o lume neobișnuită.

Simbolurile magice, astrologice, creează o teorie a corespondențelor ce dau în visul romantic senzația de mister, de profunzime, de halo înconjurând imaginile nesigure ale obiectelor, într-o schemă modernă, pe care azi o vedem din perspectiva esoterică. Imaginea pură din pasajele despre vis marchează o trecere spre un nou limbaj poetic în care comparațiile „în sertare" sugerează imposibilitatea realizării lui *nu știu ce*, a lui *nu știu cine*, a necunoscutului, a haosului, a indeterminatului, arbitrariului și contradicției.

*

* *

O meditație asupra actului creator ne obligă să încercăm existența unui sentiment de profunzime al eului, ce tinde, datorită unui vis, efort

sau voliţiune lăuntrică, să se realizeze prin intermediul artei. Există o asemănare între structura psihologică a artistului şi o stare patologică - spre această direcţie intervenind deopotrivă Pierre Janet[1] şi Roman Ingarden[2], Mikel Dufrenne[3] şi şcoala hermeneutică de la Yale. În cadrul referirilor la tensiunea determinată de actul creator, un loc important îl are cartea lui Liviu Rusu, *Eseu despre creaţia artistică. Contribuţii la o estetică dinamică.*[4], care este interesat de opera lui Max Dessoir, a lui Maine de Viran, estetica să fiind întoarsă asupra creaţiei şi considerând că esenţa artei este generată de viaţa psihică. Pentru esteticianul român, exprimarea unei stări interioare de suferinţă se realizează armonizând dezechilibrul, inhibând haosul originar. Capacitatea de concentrare în sine apare la inteligenţele superioare, ce pot capta fiinţele oarbe, nu numai simplu, biologic, ci şi demonic, purtând un semn al declanşării artei. Inconştientul este alcătuit din ansamblul proceselor şi fenomenelor ce au loc în afara conştiinţei, dar în umbra artei se întâlneşte declanşarea iraţională, asemănătoare cu aceea a visului şi un efort exterior, ce ajută eul să învingă haosul primar. Conflictul creator e transpus din planul inconştient în cel conştient, inspiraţia fiind o iluminare ce ia forma unei imagini sau a unei idei, un ritm muzical sau o culoare. Liviu Rusu preia şi structuri din psihologia lui Th. Ribot, eul artistic fiind continuu realizat, pe măsură ce artistul se creează pe sine, iar voinţa de artă a lui Alois Riegl, spre exemplu, tinde să organizeze cosmotic haosul interior. Forma materială a ideii artistice se naşte odată cu ideea şi nu este altceva adăugat din exterior, nu este „primită" din afară. Factorul colectiv este preluat din inconştientul colectiv al lui Jung, căci plonjând în propriul eu, autorul primeşte amprente stilistice, după cum simte Blaga, iar artistul îşi exprimă opţiunea pentru liric, epic sau dramatic, în funcţie de propriile-i adâncuri („cei din fire înclinaţi", ar fi spus Aristotel).

Frumosul este definit ca expresie a unor tensiuni ale vieţii însăşi, ca un joc al voinţei impulsive, demonice şi al celei formative, simpatetice.

În cadrul acestei concepţii, natura visului ar fi secantă cu natura inconştientă. Dacă sensul operei de artă este încarnarea frumosului,

---

[1] Pierre Janet, *L'Evolution psychologique de la personnalité*, Paris, 1929.

[2] R. Ingarden, *Studii de estetică*, în româneşte de Olga Zaicik, studiu introductiv şi selecţia textelor de N. Vanina, Univers, Bucureşti, 1978.

[3] Mikel Dufrenne, *Fenomenologia experienţei estetice, I-II*, cuvânt înainte şi traducere de Dumitru Matei, Meridiane, Bucureşti, 1976.

[4] Liviu Rusu, *Eseu despre creaţia artistică. Contribuţii la o estetică dinamică*, studiu introductiv Marian Papahagi, traducere din limba franceză de Cristina Rusu, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1989.

prin modelarea unei anumite materii, ce ar putea aparține visului (imaginilor visului) povestit, provocându-i suferință sau plăcere, orice om exercită o operă de artă în încercarea de a-și autoanaliza sufletul sau de a oferi imaginile developate în timpul somnului, descărcându-se de tensiunile interne. Aceasta este o formă de experimentare ce nu relevează neapărat o necesitate practică. Visul se suprapune foarte bine lumii jocului posedând structurile caracteristice acestuia: „este o acțiune liberă și fictivă, situată în afara vieții obișnuite, golită de interes material, se execută într-un timp și un spațiu special și conține secrete. Activitate liberă și voluntară, visul se deosebește de joc, căci nu depinde de voința „jucătorului" și nu creează doar amuzament. Spațiul și timpul visului comportă reguli individuale, nesigure și neordonate"[1]. Starea de dezechilibru din vis, de abandon al eului, se compensează prin plăcerea de a spune visul, de-al oferi lumii externe, fie ea și lumea conștientă a subiectului visător și încărcătura de energie se toarce într-o atitudine superioară, care uneori descoperă ritmul interior al artei. Între elementele generatoare în faza pregătitoare a creației artistice intră acumulatorul de energie al subconștientului. În *Ion*, Platon crede că adevăratul autor nu poate fi cuprins de inspirație până nu-și iese din fire. Sursele primare și cele dobândite ajută la pătrunderea lumii înconjurătoare: „Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu este o așa de covârșitoare inteligență, ajutată de o memorie căreia nimic din cele ce-și întipărise vreodată nu-i mai scăpa (nici chiar în epoca alienației declarate), încât lumea în care trăia el după firea lui și fără nici o silă era aproape exclusiv lumea ideilor generale, ce și le însușise și le avea pururea la îndemână."[2]

Ieșindu-și din fire, poetul M. Eminescu se refugiază într-o altă lume: aceea a creației, lume din care visul, poveste a nopții, nu poate să lipsească, atâta vreme cât prin visare fiecare individ se eliberează de greutățile sinelui, pentru „a lăsa mintea să zboare", pentru a crea în imaginar, chiar dacă subconștient. Numai că pentru Eminescu evadarea în spațiul fanteziei se face conștient, în sensul că pentru el visarea se constituie ca mijloc de trăire în imaginar și totodată cale de deschidere a izvoarelor poeziei.

Termenul *vis* cuprinde semnificații referitoare la visul diurn, aparținând semitreziei sau la acela nocturn, aparținând somnului; visele

[1] cf. Roger Caillois, *Teoria jocurilor*, în *Eseuri despre imaginație*, în românește de Viorel Grecu, prefață Paul Cornea, Editura Univers, București, 1975.

[2] Titu Maiorescu, *Eminescu și poeziile lui* (1889), în *Critice*, II, prefață de P. Georgescu, text stabilit, tabel cronologic, indice și bibliografie de Domnica Filimon-Stoicescu, Editura Pentru Literatură, București, 1967, p.331.

sunt distinse prin pluralul *visuri* sau *vise*, fără ca limitele să fie riguros trasate în texte. De altfel, Eminescu distinge între „vecinici visuri", „piramidei visuri" şi „turma visurilor" faţă de „visele-i de pace".

Cunoscător al mitologiei eline, la Eminescu visul apare legat de somn:

„Când somnul, frate-al morţii pe lume falnic zace
Cu genele-i închise..." (*Memento mori*)

sau raportat la o ţară a morţii:

„Când palida gândire prin ţara morţii trece
Şi moaie-n visuri de-aur aripa ei cea rece" (*Idem*).

Faţă de locurile comune romantice, poetul solicită nu numai ideea de confundare în sine:

„Cum ea pe coate-şi răzima
Visând ale ei tâmple..." (*Luceafărul*),

ci şi reveria, capacitatea de a intra în lumea imaginară:

„Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur" (*Memento mori*).

Alăturarea dintre verb şi substantiv creează o aliteraţie ce sugerează că reveria presupune o intercomunicare:

„Vom visa un vis ferice" (*Dorinţa*)

o inspirată chemare a alterităţii:

„De visaţi la ochii vineţi..." (*Freamăt de codru*),

prezenţa eului cerându-l pe celălalt şi chemând prin cromatică o anumită profunzime:

„Ascultam pe craiul Ramses şi visam la ochi albaştri" (*Scrisoarea II*),

caracterul perisabil al visului fiind elementul coordonat cu acela real:

„Da, visam odinioară pe acea ce m-ar iubi" (*Scrisoarea IV*).

În vibrantul joc dintre eu şi celălalt, visul reprezintă una dintre faţetele iubirii, de obicei constituindu-se într-un climax al relaţiei dintre eu şi tu:

„Căci eşti iubirea mea dintâi
Şi visul meu din urmă."

Proiectat în exterior, visul cere empatie, dar, reîntors prin oglindă, în profunzimile eului, rearanjează calea regală spre ultima etapă a înţelegerii de sine (*rubedo*):

„De-al meu propriu vis mistuit mă vaet" (*Odă în metru antic*)).

Epitetele raportate la motivul visului ţin de relaţia acestuia cu lumea profundă a unei cunoaşteri speciale:

„Era un vis misterios

Şi blând din cale-afară" (*S-a dus amorul*).

Calitatea deosebită a visului alchimic, de intrare în transă, de prag către moarte, „În trista amintire a visului frumos" (*Din valurile vremii*), sugerează că visul este o antecameră a morţii, „Când ştim că visu-acesta cu moartea se sfârşeşte" (*Împărat şi proletar*), dar mai ales o antecameră a cunoaşterii cosmice: „Căci e vis al nefiinţei universul cel himeric" (*Scrisoarea I*). Omul însuşi este un vis al universului visat, „visul unei umbre şi umbra unui vis"; astfel, visul devine o negare a negării negării, o reîntoarcere pe scara istoriei umane la adevăr. Edgar Papu sugerează existenţa, la Eminescu, a visului ca obiect al amintirii:

„O eşti frumos cum numa-n vis
Un înger se arată" (Luceafărul),

dar şi ca registru al idealului, al dorinţei:

„Ca să te văd venind - ca-n vis, aşa vii" (*Scrisoarea III*)

reconstituind prin visul frumos şi cel ferice adevărata esenţă a lumii. Intrarea în somn şi lumea somnoroasă anunţă pentru G. Călinescu o întâlnire cu enigma. Suspinul somnoros fiind o adevărată cunoaştere a lumii din interior:

„Toamna frunzele colindă,
Sun-un greier sub o grindă,
Vântul jalnic bate-n geamuri
Cu o mână tremurândă,
Iară tu la gura sobei
Stai ca somnul să te prindă.
Ce tresari din vis deodată?
Tu auzi păşind în tindă -
E iubitul care vine
De mijloc să te cuprindă
Şi în faţa ta frumoasă
O să ţie o oglindă,
Să te vezi pe tine însăţi
Visătoare, surâzândă". (*Gazel*)

Întregul text *Călin (file din poveste)* este concentrat în imaginea frumoasei somnoroase, care sugerează itinerariul spre profunzime:

„Ea ridică somnoroasă lunga genelor maramă
Spăriet la el se uită, i se pare că visează".

Suspinul somnoros al greierului (*Scrisoarea IV*) şi visatul la foc anunţă intrarea într-o lume maiestuoasă, nocturnă, autentică:

„Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare
Doar ceasornicul urmează lunga timpului cărare" (*Scrisoarea I*)

adormirea fiind rezultatul acțiunii narcotice a erosului:

„Și surâzând, vom adormi..." (*Sara pe deal*), dar mai ales o exaltare a ființei care intră în lumea tăcerii și a autenticului. Încremenirea aparentă din vis se bazează pe elementul esențial din cadrul textului:

„Dară ochiu-nchis afară înlăuntru se deșteaptă" (*Scrisoarea III*) după incubația rituală („La pământ dormea ținându-și căpătâi mâna cea dreaptă", *Idem*). Trecerea în lumea dinlăuntrul ochiului presupune o structurare în căutarea unui *iter perfectioni* realizat prin condensare și deplasare („Vede cum din ceruri luna lunecă și se coboară/ Și s-apropie de dânsul preschimbată în fecioară"*Ibidem*). Alături de superba aliterație *luni/lumi* în traseul visului urmează posibilitatea de a sesiza etapele prin care myst-ul devine din neofit un inițiat.

„A vorbi în somn" înseamnă a capta în vis ca și în poemul lui Novalis, *Astralis*, registrul somnolenței semnificând o autentică descoperire a altor variante din lumea reală. Lumea de spectacol din vis este impregnată de legi similare lumii reale, dar analogia este doar aparentă, căci nu putem cunoaște ce visează Buddha-Sakya-Muni. Trecutul însuși trebuie cunoscut prin intermediul visului și timpul istoric este fals:

„Dar la ce să beau din lacul ce dă viață nesfârșită
Ca să văd istoria lumii dinainte-mi repetită
Cu aceleași lungi mizerii s-obosesc sufletu-mi mut?"
(*Memento mori*)

Efortul cunoașterii nelăuntrice este inutil („Viitorul și trecutul sunt a filei două fețe" *Glossă*), căci în „lumea cea aevea" e imposibil „a stoarce lapte din a stâncei coaste seci" și doar în lumea visului „cerci viața s-o-ntocmești precum un faur/ Cearc-a da fierului aspru forma cugetărei reci" (*Memento mori*), în procesul hieratic de pătrundere în lumea onirică.

Scufundarea în vis prin intermediul „înstelatului rege Maur", succedaneu solar, este semnificativă, căci în noaptea lucrurilor, poetul întâlnește insule paradisiace, edenul selenar, „cu dumbrăvi de laur verde" și cu „lunci de chiparos", în care „eterna moarte" adună frânturi din imaginile reale „în racle ce încap în ele fantazia unui scald" (*Idem*). În fața istoriei mitice, basmul, posesor al cheilor de aur, deschide poarta 'nalt-a templului în care „seculii se torc", iar bolta cerească permite, în timpul nopții, intrarea în adâncimea glasului gândurilor:

„Eu sub arcurile negre, cu stâlpi nalţi suind în stele
Ascultând cu adâncime glasul gândurilor mele
Uriaşa roat-a vremii înapoi eu o întorn" (*Ibidem*)

La fel, când „glasul gândurilor tace", în însuşi esenţa lui eul se cufundă în vis şi această imersiune, imprimată de visările de deasupra pământului se încheagă prin acceptarea unui timp şi spaţiu etern:

„Noaptea, flamingo-ul roşu apa-ncet, încet pătrunde
Şi-acum luna argintește tot Egipetul antic;
Şi-atunci sufletul visează toat-istoria străveche" (*Ibidem*)

Închegarea istoriei în „tablouri mincinoase" „într-un vis încremenit"

„Pe când lumina sură-i un vis încremenit,
E-un basm făcut din piatră, e-un veac înmărmurit"

(*Mira,* fragment dramatic)

Mirajul proiectează grăbit chiar în vis aparente universuri reale, dar în trimiterea legendară ele îşi dezvăluie falsitatea:

„Se unesc să-mbrace veche-acea împărăţie
Să învie în deşerturi şir de visuri ce te mint"

(*Memento mori*)

În structura viselor eul poetic observă nu numai posibila lunecare către începuturi, ci şi titanica viziune a sâmburelui universal, ce poate fi sesizat romantic prin clipa suspendată înaintea eternităţii:

„Decât un vis sarbăd, mai bine nimic" (*Idem*)

S-ar putea întocmi o întreagă succesiune a pragurilor iniţiatice din interiorul motivului visului, care pleacă de la drama veşnicei dispute - viaţă/moarte - către originarul sens al filosofiei infinitului, dar, dincolo de puterea trecătoare a tuturor alcătuirilor fragmentare, în care visul are rolul de a sugera grandoarea misterului, trebuie descifrat poemul postum ce poartă acest titlu (*Vis*). În acest text, singura certitudine, dincolo de moarte, istorie, conştiinţă a timpului, a spaţiului şi a eternităţii nu este meditaţia, ci pur şi simplu conştiinţa că în destinul eului stă icoana lumii, căci eul este cel care visează, creează certitudini şi aruncă vălul îndoielii. Opus luminii, visul este un îndrăgit şi misterios proiect al adevăratei înţelegeri. El sugerează că în imaginarul eminescian acest motiv ocupă un alt loc decât la predecesori. Personajele înseşi din drama *Mira* erau „înger, suflet, vis". Deci visul este o treaptă ce depăşeşte timpul şi pregăteşte eul spre spirit prin încatenarea acestuia în lumea sufletului. Cheia artei eminesciene a fost descoperită în foarte multe motive şi în foarte multe ritmuri, dar cadenţa se poate descoperi în senzaţia de înstrăinare şi de regăsire din

acest text. Pregătit maiestuos de intrarea în real, textul presupune mai multe etape în imaginar.

Intitulat *Vis*, ar fi o notație făcută la trezie, cu foarte multe scenarii caracteristice:

„Ce vis ciudat avui, dar visuri/ Sunt ale somnului fãpturi". Eul se simte plutind pe apă şi tinzând să atingă, din legănare, templul, esența sufletului:

„Pluteam pe-un râu.
Sclipind bolnave
Fantastic trec din val în val,
În urmă-mi noaptea de dumbrave,
Nainte-mi domul cel regal." (*Vis*)

Textul cuprinde toată scenografia obişnuită a căutării labirintice, realizată în traseul parcurs de eu.

„Căci pe-o insulă în farmec
Se nalță negre, sfinte bolți
Şi luna murii lungi albeşte,
Cu umbră împle orice colț." (*Idem*)

Neofitul ajunge, după rătăcirile de pe râu, la insulă, la templu şi reuşeşte să atingă sacrul:

„Mă urc pe scări, intru-n lăuntru,
Tăcere-adâncă l-al meu pas.
Prin întuneric văd înalte,
Chipuri de sfinți p-iconostas." (*Ibidem*)

Una dintre componentele stilului eminescian este epitetul creator de antiteze, fie că se referă la elemente minerale, fie că se referă la consemnări imaginare. Visul, realizat din imagini gândite sau cu ajutorul somnului „de fier" sau „de plumb" (*Făt Frumos din lacrimă*) poate să apară opus inimii de aur:

„*El* un demon ce visează/ *Ea* o inimă de aur" (*Înger şi demon*).

Specific iubirii şi speranței este „al vieții vis de aur", dar inovația în vis se realizează prin îmbinarea elementului denotativ şi a celui conotativ, valorificând plastic cuvântul şi creând un limbaj androgin:

„O, dormi, o, dormi, în pace printre făclii o mie
Şi în mormânt albastru şi-n pânze argintie,
În mausoleu-ți mândru, al cerurilor arc
Tu adorat şi dulce al nopților monarc" (*Melancolie*).

Monarcul nopților este *luna*, „regina nopții moartă", deci visul presupune o interiorizare, structurată misterios dincolo de cădere,

tristețe şi moarte, subliniind imaginea şi mai ales sugerând conturul, dar umplându-l cu alte conținuturi:

„Se auzi den ea un vaer, un aiurit de jale
Se pare că vrăjeşte şi că-i auzi cuvântul" (*Idem*),

elementul esențial în vis fiind re-crearea universului, care devine dependent de verbul *a părea*, într-un decor transfigurând realul, refuzând pitorescul.

Stilistic, visul exprimă un moment nedefinit în opoziție cu melancolia. El aplică limbajului desenul exterior, dar îi rupe cromatica:

„Sub bolta mare doar străluce
Un singur sâmbure de foc;
În dreptul lui s-arat-o cruce
Şi-ntunecime-n orice loc.
Acum de sus din chor apasă
Un cântec trist pe murii reci
Ca o cerşire tânguioasă
Pentru repaosul de veci." (*Vis*)

Asocierea visului cu imaginea regală sugerează nu numai o premonițiune, ci şi spaima primordială că dublul anunță, retoric, dispariția eului. Această perspectivă iradiază complicat din ultimele trei strofe, creând un dans miraculos al visului, caracterizat nu numai prin contraste, prin eşafodaje neobişnuite, ci şi prin jocuri cu moartea, ce revelă misterios semnul metamorfozei vieții şi al ambivalenței simbolului:

„Prin tristul zgomot se arată,
Încet, sub văl, un chip ca-n somn,
Cu o făclie-n mâna-i slabă -
În albă mantie de Domn.

Şi ochii mei în cap îngheață
Şi spaima-mi sacă glasul meu.
Eu îi rup vălul de pe față...
Tresar - încremenesc - sunt eu.
....
De-atunci, ca-n somn eu îmblu ziua
Şi uit ce spun adeseori;
Şoptesc cuvinte ne-nțelese
Şi parc-aştept ceva - să mor?" (*Idem*)

În acest motiv al dedublării şi al substituției, precum şi în scena care închide episodul se concentrează nu numai clişee din cheile viselor, ci şi

un exemplu de *mise-en-abîme*. O ingenioasă montare a perspectivelor ne arată că jocul savant al creării visului frapează altfel decât cadrajul fotografic din textul obişnuit. Detaliile absolut picturale provoacă spaima, întrucât nu sunt un semnal plastic, o demonstrație tehnică, ci un fel de teatru al misterelor, în această scenă inițierea atingând problema vitală a întâlnirii cu altă ființă, cu spiritul, dar jocul semnificațiilor nu antrenează într-o comunicare, într-un posibil dialog cu „celălalt", profund, care rămâne, poate, simțit, însă niciodată cunoscut. Ritmul stilistic are alte dimensiuni în acest text, care trimite şi la conținutul inițiatic din *Povestea magului călător în stele*, în care puritatea „duratei narative" era caracterizată prin acumulări (magul oferă, într-un spațiu deosebit, cupe cu sânge de taur, pe care erau încrustate litere arabe întoarse). Imaginarul presupune o hieratică apariție a Regelui Somn, ființă androgină, proiecție a inconştientului eminescian, confundat cu eul neofitului fecior de împărat.

De la modelul romantic Veneră/ Madonă, portretele „celuilalt" pierd din exaltarea juvenilă, pierd entuziasmul şi primesc un câmp al experienței maximale, într-un spațiu limită. Dacă misteriosul somn, vameş al vieții, refuză vama, intimitatea creată realizează o legătură eretică, în care *psyché* devine spirit, printr-o sublimare a dorinței, printr-o părăsire a sufletului, în favoarea regiunii intelectului, în care totul este o întoarcere către un spațiu al spaimei izolate în vis.

În proza eminesciană, visul poate constitui un artificiu necesar creării fantasticului, ca în *Sărmanul Dionis:*

„El nu mai era el. I se părea atât de firesc că s-a trezit în această lume. Ştia sigur cum că venise în câmp ca să citească, că citind adormise. Camera obscură, viața cea trecută a unui om ce se numea Dionis, ciudat - el visase! „Ah! gândi el - cartea mea mi-a făcut şotia asta, în urma cetirei ei am visat atâtea lucruri extraordinare. Ce lume străină - ce oameni străini, ce limbă, parcă era a noastră, dar totuşi străină, alta"... Ciudat! Călugărul Dan se visase mirean cu numele Dionis... pare că se făcuse în alte vremi, între alți oameni! Ciudat!",
pentru ca, în final, autorul să creeze ambiguitate (tocmai în aceasta constă farmecul „novelei"), realizată şi prin *construcția* structurii narative, dar şi prin întrebările „conclusive":

„Cine este omul adevărat al acestor întâmplări - Dan ori Dionis? Mulți din lectorii noştri vor fi căutat cheia întâmplărilor lui (...) Fost-au vis sau nu, asta-i întrebarea."

Cu totul alta este situația în *Geniu pustiu*, creație mai aproape de

„legile” romantismului (şi în concepţie, şi în realizare), în care visul devine un fel de laitmotiv, căci visul nu mai este aici doar o poartă de intrare în imaginar, în „fantazie”, ci, mai mult, el devine o marcă a personalităţii eroului principal, existenţa lui fiind punctată de vise (iniţiatice), determinându-i traiectoria. *Viaţa ca vis* este astfel concretizată şi existenţa „reală” a lui Toma Nour pare a se desfăşura nu în realitatea în care trăieşte ca într-o toropeală („Am stat mult acasă, într-o atonie monotonă şi moartă”), ca în vis. Astfel, moartea mamei nu e conştientizată, ci doar „înțeleasă” prin intermediul acestuia, de către copilul inocent:

„Şi iată ce-am visat. De sus, sus, din acele stânci mişcătoare ce lumea le zice nori, vedeam o rază coborându-se tocmai asupra mea. Şi pe rază se scobora o femeie îmbrăcată într-o haină lungă şi albă... era maica mea... Ea mă discântă şi din pieptul meu am văzut ieşind o turturică albă ce s-a pus la mama-n braţe... Eu singur rămăsesem rece şi galben pe groapă, cum fusese mama; şi mi se părea că eu nu mai sunt eu, ci că sunt turturica... Pe braţele mamei m-am schimbat din turturică într-un copilaş alb şi frumos, cu nişte aripioare de puf de argint. Raza cea de aur se suia cu noi... am trecut printr-o noapte de nouri, prin o zi întreagă de stele, pân-am dat de-o lume de miros şi cântec, de-o grădină frumoasă deasupra stelelor. Copacii erau cu foi de nestimate, cu flori de lumină, şi în loc de mere luceau prin crengile lor mii de stele de foc...”

Se pot observa numai în acest citat majoritatea motivelor şi temelor romantice, aparţinând imaginarului oniric referitor la paradis: grădina-rai, norii-stânci plutitoare, schimbarea naturii elementelor organice, transformate în mineral (copaci cu foi de nestimate), accentuarea senzaţiilor auditive şi olfactive etc.

Patru sunt visele narate în acest fragment de roman şi, dacă primele trei stau sub semnul spaimei - evadarea din sine într-unul mai profund nu se poate realiza atâta vreme cât, în plan conştient, eul depinde, în conturarea lui, de elemente exterioare -, cel din urmă este acceptat ca o soluţie, ca un exerciţiu de moarte, prin intermediul căreia doar se poate accede la o cunoaştere deplină a eternului.

Primul vis a stat sub semnul sacrului, într-o imagine a mamei-Fecioară (eternă maică a unui Isus sugerat de zborul turturelei şi de pruncul frumos şi alb); al doilea vis stă sub semnul erosului, căci drumul spre insulă poate fi interpretat şi ca iniţiere în cunoaşterea erotică, idealizată însă, căci în finalul visului apare imaginea iubitei, a lui Poesis, în ipostaza de *donna angelicata*:

„Între toate umbrele sânte şi albe numai eu aveam corp... Rătăcii ce rătăcii prin pădure, până dedei de un râu cu undele de argint, în mijlocul râului o insulă încungiurată de ape, cu păduri şi grădini din a căror mijloc se rădica la ceruri o biserică naltă cu cupolele rotunde - toată de aur gravat (...) Răzimată de-o coloană, drept în fața mea, stetea o fată palidă cu fața ca marmura cea vânătăt... ea-mi zâmbi trist şi-mi făcu cu mâna... Era Poesis... Poesis! strigai eu..." Cel de-al treilea dintre vise este plasat în domeniul demonicului; neliniştea este cu atât mai mare , cu cât, ca semn al fricii în fața necunoscutului, apare visul în vis:

„... unor visuri cu ghearăle de fier. În toate părțile mă întorceam, spre părete... dar păretele părea zugrăvit cu chipuri roşii ca acelea ale icoanelor de lemn din bisericile bătrâne - mă-ntorceam spre cuptor, dar cărbunii ce ardeau vineți pe vatră păreau roşi ochi de demon cari se întorceau cumplit (...) părea că e cineva pe mine care-mi stinge suflarea, care m-apucă cu brațe lungi şi teribile şi m-aruncă într-un abis întunecos unde cădeam mereu, mereu... Astfel între cer şi iad văd piscul cel de piatră sfarmată a unei sânce pe care mi se părea c-am să cad. C-un țipăt teribil mă smuncesc pare-că din cursul ce-l luase corpul meu în jos, dar în momentul acela ajung pe stâncă, o durere cumplită... îmi spărsesem corpul de ea..."

Elementele demonicului nu sunt evidente (doar ochii cei „roşi de demon" şi „iad" vin direct din sfera lui semantică), ceea ce este însă interesant e atribuirea şi încadrarea spaimei în limitele lumii negative. Numai cunoaşterea paroxistică a acestei lumi prin frică putea duce la exorcizarea acestei stări, la eliberarea de sinele uman, trupesc, în lumea visului, pentru ca această lume să poată fi străbătută fără angoase în ultima fază a inițierii onirice, în fapt a inițierii în cunoaştere absolută, prin moarte (ideea concentrată în poemul *Vis*). În felul acesta, visul din urmă reia, la alt nivel (acela alegoric), experiențele onirice anterioare. La alt nivel, pentru că există o detaşare, a celui care *a înțeles*, de spaimă şi o acceptare firească a semnelor dătătoare de linişte şi cunoaştere:

„Visul - o lume senină pentru mine, o lume plină de raze clare ca diamantul, de stele curate ca aurul, de verdura cea întunecoasă şi parfumată a dumbrăvilor de laur - visul îşi deschise auritele lui gratii şi mă lăsa să intru în poeticele şi etern junele lui grădini." Dar în această „lume senină" există un element apocaliptic (ultimul din sfera negativului): „... numai într-un loc cerul părea dogorit şi ars şi o mare gaură-n cer din cari cădea la pământ pietre şi risipături de muri, ce

ardea într-un loc. Acele pietre, căzând una câte una pe pământ, formau pare-că lângă Mureş ruinele unui oraş pustiu, nelocuit de nimeni, ars, pătruns prin ferestrele pustii şi negre de fluierile cele sălbatece ale vânturilor reci." Dincolo de pragul morţii se deschide însă un spaţiu superior, al speranţei, al credinţei:

„Dar deodată păru că lumea se-nsenină, că gaura în cer începe de-a deveni din ce în ce mai mare şi mai largă, încât prin ea se vedea asupra boltei albastre ce-mbrăţoşează pământul o altă boltă cu mult mai nalte, cu mult mai largă, însă de-un aur curat şi limpede ca lumina cea galbenă a soarelui, astfel încât întreagă acea boltă părea un soare mare care-mbrăţişa o lume, lumea deasupra cerului."În această lume în care „Argint e pe ape şi aur în aer", plutesc îngeri albi, între care doar unul e trist, „geniu palid şi plâns a cărui singură speranţă: Dumnezeu, a cărui singură tărie: cerul", întruchipare a spiritului românilor răzvrătiţi.

Finalul fragmentului de roman mai propune un vis, dar acesta nu mai face parte din suita iniţiatică, ci este rod al minţii „obosite" de pierderea definitivă a iubirii în plan terestru.

Cu totul alta este atitudinea contemporanilor noştri prozatori, care propun visul ca element într-o schemă „deja ştiută", căci receptarea la care ei ne obligă este una intertextuală, cu trimiteri la interpretări psihanalitice şi cu detaşare ironică (nu doar a noastră, ca lectori avizaţi, ci chiar a autorului însuşi, aşezat vizibil şi „zâmbit" în spatele paginii tipărite), cum se întâmplă în cazul textelor lui Mircea Cărtărescu, spre exemplu. Dramatizarea şi interpretarea acestor lumi intense şi psihice ar fi deplasată spre cititorul obligat să se identifice cu lumea anilor contemporani şi cu arhitectura complexelor naratorului contradictoriu din *Visul*. Nu putem vorbi despre logica ascunsă în lumea viselor, căci nu e vorba numai de *condensare, deplasare* şi *reprezentare concretă*, ci, probabil, în majoritatea cazurilor nodul esenţial al viselor este total simbolic. Această a patra modalitate de realizare a visului pare mai dificil de observat, cu toate că, evident, obsedează caracterul amânării spiritului pe care-l vom reîntâlni în *Levantul*. Epilogul straniu şi conţinutul viselor ar putea fi psihanalizate, dar ne interesează mai ales proba estetică şi aceasta este cea pe care o descoperim mai dificil. Proza lui Mircea Cărtărescu rămâne o aventură pasionată ce înlocuieşte descripţia cu mişcarea. În acest limbaj, noutatea se transformă, fără anxietate, într-o lume ce interferează elemente subconştiente cu elemente conştiente şi creează o nouă linie de forţă. Autorul se topeşte în textul său şi renunţă la ceea ce se numea altă dată Idee.

Chiar dacă ni se pare că semnul numelor este contrariul viziunii raţionale a prozei şi cercului de vrajă şi poeziei, putem observa încercarea de a percepe absolutul - în anul 1989! - similară cu aceea a lui Macedonski, din romanul publicat în 1915, *Thalassa*. Exprimarea inexprimabilului respinge reperele fixe moderne şi de avangardă, încercând să desentimentalizeze şi utilizând anti-mimesisul pentru o constelaţie uşor derutantă, dar plină de farmec pur. Faţă de limbajul textelor din *Levantul* (din perspectiva cărora propunem receptarea prozelor lui Cărtărescu), care impune o instanţă auctorială de hârtie multiplă, textele din *Visul* sunt des-personalizate şi deocamdată oferă un sentiment al schimbării. Este posibil ca în nuvelele lui Cărtărescu să trăiască multe tipuri de ficţiune neînţelese, dar sigur că în producţia „de proză" post-impresionistă programul acestui autor nu seamănă cu alte ficţiuni ale fluxului narativ, din opera cu juxtapuneri ironice şi ambigue ale generaţiei '80, ce stă sub semnul unui program plin de mişcare, aproape imposibil de fixat în formulă.

Într-o analiză din punct de vedere antropologic a imaginarului nocturn, Gilbert Durand[1] propune imaginea nopţii ca spaţiu securizant, ce „nu urmează numai zilei, dar şi, mai ales, beznei nefaste", căci oferă individului posibilitatea de eliberare de spaimele „terorii brutale şi mortale" prin eufemizare, prin transferul „răului metafizic" în domeniul moralei (creştinismul este o formă de manifestare a acestei treceri) cu ajutorul „jocului imaginilor". Visul, ca modalitate de existenţă a imaginarului „în acţiune", presupune îmbinarea unor coordonate fundamentale ale eului uman: timp, moarte, iubire.

Vorbind despre ambiguitatea, despre „ambivalenţa esenţială a lui Eros", autorul arată că prin intermediul acestuia omul găseşte o cale de împăcare cu moartea şi o „oarecare înseninare feţelor lui Cronos", împăcându-se în fapt cu sine, în aşteptarea zorilor. Imaginarul nocturn, visul, ne oferă o cale de eufemizare a spaimelor fundamentale (pentru majoritatea indivizilor singura cale, dacă nu au capacitatea de a crea), căci „*Regimul Nocturn* al imaginii se va afla în mod constant sub semnul conversiunii şi al eufemismului."

Pentru Albert Béguin[2] visul este pus în relaţie cu „sufletul romantic", constituind o treaptă de ascensiune spre poezie. Dacă acceptăm că, pentru creatorul de artă literară, primul mit a fost sufletul, atunci următorul va fi mitul visului, sublimat în acela al poeziei,

---

[1] Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, ed. cit., pp. 238-244.
[2] Albert Béguin, *Sufletul romantic şi visul*, Traducere şi prefaţă de D. Ţepeneag, Editura Univers, Bucureşti, 1970.

singurul care îl poate scoate pe individul refugiat în inconştient din labirintul şi mrejele visului, dar fără de care n-ar mai exista această formulă magică a salvării.

Într-o nedisimulată nostalgie spre sufletul romantic, A. Béguin descrie „nedesluşita remuşcare" ce îl cuprinde pe omul modern, tot mai îndepărtat de armonia primordială, în care ființa umană era „mai puțin fragmentară, se înscria fără zguduiri în armonia naturii".[1]

În procesul de „naştere a marilor mituri", cele mai „primejdioase ispite" sunt cele oferite de mitul visului, căci „Poți ajunge să divinizezi inconştientul, să renegi cealaltă jumătate a vieții: ceea ce apăruse ca o ieşire spre lumină amenință să devină poarta deschisă spre abis (...) Groaza lui Hugo, stupoarea lui Arnim corespund acestei clipe dramatice. Sentimentul de interdicție, legat de tentativele prometeice, se amestecă surd cu întreaga poezie romantică, de la Hoffmann şi Nerval până la Baudelaire şi Rimbaud; când, cutezător, „hoțul focului" sfidează blestemul, când, neliniştit, „i se supune"[2]. Conchizând că „nu există poezie care să nu se hrănească din izvoarele visului", visul creator de *uimire* (cheie magică de întoarcere spre prospețimea şi minunea celei dintâi priviri deschise asupra lumii şi asupra propriei noastre ființe), A. Béguin consideră că, alături de creația poetică, visul constituie una din căile de ieşire „din jalnica noastră singurătate", de întoarcere la tinerețea noastră ca indivizi cu biografii distincte, la tinerețea noastră ca specie umană.

De-a lungul istoriei culturii umanității s-au păstrat câteva vise celebre, tocmai pentru că au avut mai mult ori mai puțin, direct sau indirect, o influență asupra evoluției făptuirilor omenirii. Într-un papirus din secolul al IV-lea î.Hr., un faraon Nectanabo visează o scenă în care zeul Omeris se plânge zeiței Isis că nu i s-a terminat templul. În stare de trezie, Nectanabo verifică şi află că nu au fost gravate inscripțiile sanctuarului şi ordonă finisarea. Artemidor din Damasc menționează vise simultane politice, avute de toți locuitorii, în legătură cu soarta cetății lor. În *Talmudul* din Babilon (*Ta'mith*, 21 v.) se face aluzie la aceleaşi vise. Tot un vis simultan este cel al lui Assurbanipal, transmis armatei şi visat de mai mulți soldați, vis în care zeița Ishtar ajută armata la trecerea unui râu. Un alt vis este comunicat de Plutarh şi Tacitus, şi realitatea confirmă mesajul din vis. Ptolemeu Soter povesteşte pretutindeni un vis în care o statuie doreşte să fie adusă la

[1] A. Béguin, *Idem*, p. 520.
[2] Idem, *Ibidem*, p.522.

Alexandria. După ce identifică Colosul, savanţii confirmă adevărul visului. Această imagine este reluată în *Cartea de la San Michele* a doctorului Axel Munthe, în care naratorul-personaj are viziunea unui sfinx, pe care îl găseşte în realitate, confirmându-se indicaţiile din vis.

În poveştile chinezeşti, tânărul Lieu din P'eng-Thceng visează mereu că se distrează cu nişte femei al căror parfum îl simte şi în stare de trezie. Relaţiile dintre vis şi realitate pot fi şi premonitorii. Visul precede realitatea, viaţa reproducând visul. În jurul anului 899, un tânăr literat, Lien Tao-ţî, visează că a văzut o fată ce se afla într-o grădină, sub o fereastră, lângă un chiparos aplecat, înconjurat de floarea-soarelui. Într-o zi, tânărul întâlni în altă mănăstire spaţiul din vis şi fata unui oaspete în trecere semăna cu cea pe care a visat-o el. Scriitorul Camille Flamarion redă povestirea unui judecător de pace din Middletown.

Interesante sunt visele visate, povestite şi interpretate în interiorul visului. Pe o stellă este povestit visul regelui Nabonid (556-539 î.Hr.) în care o conjuncţie de aştri este interpretată pozitiv de către un bărbat. Cazul viselor povestite şi interpretate în acelaşi vis sunt prevăzute în *Talmud-Varakchot* (55 b) şi în *Cartea de vise* din biblioteca lui Assurbanipal. Foarte multe dintre textele scrise de J.L. Borges se organizează în jurul viselor complementare şi în *O mie şi una de nopţi* este povestită întâmplarea în care un bărbat ce şi-a pierdut averea în Cairo visează că averea sa este în Ispahan. Prins de un ofiţer de poliţie din Ispahan, căruia îi povesteşte de ce a ajuns în Persia, negustorul Mahomed al Magrebi află că de fapt averea s-ar afla sub smochinul persan din grădina sa. Ajuns acasă, el află comoara. Şi o poveste populară hassidică propune aceeaşi imagine a unui cracovian ce a visat că lângă o moară se află o comoară. Morarul îl trimite pe cel din Cracovia în propria lui curte. În folclorul japonez visele revelatorii sunt cumpărate sau furate. Un visător povesteşte că a văzut un tăun zburând din nara tovarăşului său şi intrând din nou în ea, după ce i-a arătat o grădină, o camelie şi i-a spus: „Sapă!"

Una dintre cele mai interesante poveşti indiene sugerează că intensitatea cu care visezi poate da materialitate imaginilor. Astfel, poetul Tulsidas, care a compus o epopee a lui Hanuman şi a armatei sale de maimuţe, meditează şi visează după ani, când se află închis de un despot, asupra propriilor vise şi armata de maimuţe din vis, intrată în plan real, îl salvează.

Cele mai interesante relaţii dintre lumea reală şi lumea imaginilor visate sunt tratate în rafinatele povestiri chineze, în care omul pătrunde

în vis într-o frescă reală sau în care omul întrerupe în vis o scenă visată de altcineva etc. Visul ciclic al lui Pao Yu este povestit în *Visul din pavilionul roşu* de Cao Xue-Quin (1720?-1763). Pao-Yu (Jad preţios) visează că într-o grădină identică cu a sa nu este recunoscut de tinerele servitoare şi întâlneşte un *alter-ego*, tot Pao-Yu care este nefericit întrucât visează acelaşi lucru. Celebră este povestea vestiţilor haşisini care se bazează pe relaţia dintre vis şi realitate. Hassann Sabbah invită pe Asasini, discipoli înflăcăraţi, într-o fortăreaţă din deşert, ce ascundea un parc şi o livadă. După ce erau drogaţi, tinerii erau duşi în livadă, unde femei frumoase îi îmbiau să guste din plăcerile lumii. Când erau treziţi, observau din nou nisipurile nesfârşite. Li se spunea că au visat paradisul, iar dacă vor muri, vor ajunge în grădinile profetului. Acest subterfugiu este descris de Marco Polo, care ne arată că Bătrânul simţea nevoia să înlocuiască visul cu realitatea edenului ascuns. Versiunea creştină a acestei poveşti orientale îi aparţine lui don Pedro Calderón de la Barca (1600-1681). Sigismund este închis de tatăl său, regele Poloniei, într-un turn izolat şi, după ce adoarme, se trezeşte ca rege. După ce e asigurat că nu visează, devine un tiran. Regăsindu-se în carcera sa, e convins de paznic că a visat episodul, iar atunci când, eliberat de o revoltă populară ajunge rege, ştie că întreaga viaţă este un vis, visele sunt vise, iar realitatea nu există.

Ambiguitatea trecerii între hotarul visului şi cel al realităţii apare în nuvela lui Théophile Gautier *Moartea îndrăgostită*. În ficţiunea fantastică a lui Henry Kuttner şi Catherine L. Moore un om şi o insectă trăiesc aceeaşi existenţă, fiind în vis fie insectă, fie om.

Visele ne tulbură prin coerenţă, ne înlănţuie în incertitudini, se şterg sau se aprind, ne introduc în realitate, se confruntă cu ea, oferă grade de credibilitate şi ne ajută să găsim explicaţii mai mult sau mai puţin plauzibile asupra propriei noastre existenţe.

DICȚIONAR DE VISE



Abator - Este semn de supărări şi boală.

Abis - Dacă visezi că ai căzut în el, vei avea parte de certuri, supărări, necazuri; de ți-ai făcut planuri pentru viitorul apropiat, renunță la ele, căci nu se vor realiza.

Aburi - Este semn bun, dacă au culoare albă: înseamnă noroc şi bucurie liniştită. Dacă sunt de altă culoare şi denşi, semnul este rău, însemnând nelinişte, ceartă, întristare.

Ac (ace) - Semn rău, dacă te înțepi în el, duşmanii îți vor provoca necazuri, căci te urăsc şi-ți cunosc neliniştile. Dacă însă coşi cu el, e semn de spor în ceea ce ai de realizat. Dacă visezi mai multe la un loc, vei avea succes în afacerile imediate.

Accident - Accidentul de avion e semn că vei primi în curând o veste bună şi că ai prieteni credincioşi. Dacă este accident de vapor, vei face un drum neaşteptat, însă vei avea parte de necazuri importante în afaceri. Dacă este accident de maşină te aşteaptă mari eforturi. Dacă este accident la cap, trebuie să te fereşti de pericole sau tatăl tău este amenințat.

Acoperiş - Dacă este ascuțit şi înalt, e semn de neplăceri şi dezamăgire. Dacă este acoperiş de casă, vei avea parte de cinste şi onoare.

Actor - Dacă sunt mai mulți, în curând vei participa la o petrecere. Dacă este unul singur, ai grijă să nu te înşele cineva apropiat, drag.

Acoperit cu pânză - Dacă te visezi, vei avea o căsătorie norocoasă. Dacă cineva te acoperă, vei avea parte de ocrotire.

Adio - Dacă îți iei, este semn de bucurie.

Adunare - Este semn de veselie şi petrecere.

Aer - Dacă este limpede e semn de sănătate şi bucurie. Dacă este

întunecos, fereşte-te de durere şi supărare căci vrăjmaşii se gândesc la tine.

Afiş - O mare surpriză te aşteaptă şi te va bucura nespus.

Aflarea unui lucru - E semn de noroc, fără îndoială.

Afine - Dacă mănânci, viitorul este nesigur.

Afumând ceva - Speranţele pot fi împlinite.

Aguridă - E semn rău, căci te aşteaptă o veste ce te va întrista foarte tare.

Alamă - E semn bun, de bogăţie şi câştig.

Alb - Este semn de bucurii mari, fericire, căsătorie (dar dacă visezi o fată îmbrăcată în alb este semn rău, de rupere a căsătoriei).

Albastru - Dacă este întunecat, e semn de autoritate, dacă este amestecat cu negru, vei avea parte de despotism şi tiranie. Dacă este deschis, vei avea parte de un câştig important, de linişte, de bucurii cu prietenii.

Albeaţă - La ochi dacă visezi că ai, să te aştepţi la multă veselie: nu te bucura însă prea mult, căci rudele te vor dezamăgi.

Albină - Dacă albina zboară în jurul tău, bucură-te, căci soarta te va ajuta să depăşeşti toate greutăţile; dacă zboară de la tine, aşteaptă-te la încurcături şi supărări; dacă te înţeapă, nu lua în seamă măgulirile din partea necunoscuţilor, pentru că sunt false; dacă albinele sunt aşezate pe flori, speranţele legate de o fiinţă dragă sunt deşarte.

Alergând - Dacă te visezi, te aşteaptă drumuri lungi, de al căror capăt nu eşti prea sigur; dacă alergi în cerc, vor veni prietenii la tine.

Altar - Este unul dintre cele mai bune semne; dacă nu eşti căsătorit, o vei face în curând şi în modul cel mai fericit; dacă eşti deja căsătorit, te aşteaptă zile frumoase şi pline de bucurie.

Alune - Dacă vezi în vis, este semn rău, de sărăcie şi secetă. Dacă aduni alune e bine, căci vei avea parte de bucurie sau de un câştig neaşteptat.

Ambulanţă - E rău, căci un prieten sau o rudă este în primejdie.

Ameninţări - Dacă te ameninţă cineva sau ceva în vis, este bine, căci necazurile vor lua sfârşit.

Amor - Când faci amor cu cineva în vis, este semn foarte rău, căci te aşteaptă certuri mari şi necazuri.

Amforă - Vestea pe care o aştepţi de mult va sosi.

Amputare - Fereşte-te de accidente, căci te poţi răni la acea parte a corpului care a fost amputată în vis.

Ancoră - Dacă este nemişcată, planurile pe care ţi le-ai făcut sunt

zadarnice şi irealizabile; fereşte-te de apă, căci îţi va provoca necazuri. Dacă poţi să o ridici sau să o arunci, atunci e bine, căci speranţele ţi se vor împlini.

Animale - Dacă sunt în turmă, e semn de bogăţie. Dacă sunt sălbatice, fereşte-te de duşmani şi de ceartă. Dacă sunt patrupede, îţi vei face prieteni statornici şi drepţi. Dacă sunt de tot soiul şi chiar necunoscute, fereşte-te de moarte tu sau ai tăi.

Anteriu - Dacă visezi anteriu de preot, norocul va fi cu tine în tot ceea ce vei face.

Anvon - Este semn bun, căci o mare fericire te aşteaptă.

Aparat de fotografiat - Vei participa în curând la o nuntă.

Apă - Dacă este limpede şi adâncă, este semn bun, de prietenie cu un om tânăr, deosebit; dacă este atât de adâncă încât nu-i poţi zări fundul, e semn rău, de ceartă şi neplăceri; dacă este sub formă de râu, curgând repede, trebuie să ştii că duşmanii te invidiază, dar afacerile îţi vor merge din plin; dacă apa este tulbure, e semn foarte rău, căci te ameninţă pe tine sau pe cineva dintre cei apropiaţi o boală gravă sau moartea; dacă apa este fierbinte, tot semn rău este, semn de amărăciune; dacă este rece, e bine, căci înseamnă că ai prieteni sinceri şi că vei fi sănătos.

Aplauze - Dacă te aplaudă cineva, este semn rău, căci te vei ruşina de ceva; dacă tu eşti cel ce aplaudă, e bine să te pregăteşti de petrecere, căci nu vei putea refuza.

Arbore - Dacă visezi că îl tai, este semn foarte rău, căci te aşteaptă o nenorocire; dacă este înflorit, e foarte bine, căci este semn de bucurii, petreceri, bogăţie; dacă este verde vei avea parte de onoare şi cinstire, o bogăţie neaşteptată vei dobândi; dacă este uscat, ai grijă, căci te ameninţă o nenorocire sau o pagubă mare; dacă este încărcat cu fructe, afacerile îţi vor merge din plin; dacă visezi că tunzi copaci, duşmanii tăi vor fi făcuţi de râs; dacă arborele este înalt, e bine, căci vei avansa în rang.

Arc - Dacă visezi arc, e bine, căci înseamnă sănătate şi putere.

Arc de triumf - E rău să visezi, căci înseamnă boală şi speranţe zadarnice.

Arcuş - E semn bun, de veselie mare, neaşteptată.

Ardere - Dacă eşti proaspăt căsătorit, e semn de câştig; dacă eşti căsătorit de mult, e semn de schimbare a locuinţei; dacă flacăra este mistuitoare, e semn rău, trebuie să te fereşti de ghinion; dacă e foc mocnit, e tot semn rău, de întristare şi necaz; dacă e foc liniştit şi constant, pentru cei săraci e semn de noroc, pentru cei bogaţi e semn de eforturi zadarnice.

Argint - Dacă auzi sunând bani de argint, e semn rău, de boală şi

neplăceri apropiate; dacă e mult este semn de zgârcenie, a ta sau a celor din jur.

Arici - E semn bun, căci va sosi o veste neaşteptată şi-i vei învinge pe duşmani: aşteaptă-te, de asemenea, să faci un drum lung, cu peripeţii.

Arlechin - Dacă visezi, fereşte-te de ridicol.

Armă - Dacă o cumperi, urmează vremuri tulburi, în care vei fi amestecat; dacă le vezi, te aşteaptă necazuri la care nu te-ai gândit, dar sunt trecătoare; dacă vezi un om înarmat, un om important se interesează de tine.

Armură - E semn că trebuie să depui eforturi însemnate pentru a-ţi atinge scopul.

Armată - Dacă este în mers, urmează să se întâmple un mare eveniment; dacă este victorioasă, vei avea parte de un succes însemnat, iar dacă este învinsă, e semn rău.

Ascensor - E bine să te mulţumeşti cu micile succese, căci pentru cele mari, nu a sosit momentul.

Aspirator - Este semn rău, căci duşmanii te ameninţă şi pun ceva la cale.

Aţă - Dacă e albă e semn de nevinovăţie, dacă este albastră, e semn rău, urmează încurcături în afaceri. Poate însemna şi călătorie.

A-ţi astâmpăra setea - E foarte bine, căci e semn de bucurie dorită.

Aur - Dacă visezi că ai găsit săpând în pământ, e semn bun, de fericire şi bucurie; dacă visezi monede de aur, e semn de căsătorie; dacă vezi aurul strălucind, e semn rău, căci vei risipi peste măsură; dacă numeri bani de aur, e semn rău, de asemenea, căci urmează o perioadă de lipsuri; dacă furi aur, tot semn rău este, căci te vei certa cu un om pe care-l iubeşti; dacă împarţi aur, e rău, căci te vei despărţi de prieteni buni, va urma o dezbinare în afaceri, o ceartă; dacă pierzi aur, e rău, ai grijă să nu fii înşelat sau furat în afaceri; dacă primeşti aur, fereşte-te de viclenie şi minciuna celor din jur; dacă porţi aur ca podoabă, e bine, căci e semn de noroc.

Aurora dimineţii - Nu-i bine să o visezi, căci e semn de întristare.

Auzi câinii lătrând - E semn rău, căci urmează vreme secetoasă, certuri şi necazuri.

Auzi păsări cântând - E bine, căci urmează o zi bună.

Auzi toba bătând - E rău, căci te ameninţă o boală a inimii sau o boală circulatorie; e bine să te odihneşti.

Auzi uşa scârţâind - Urmează certuri sau confruntări pe care este bine să le eviţi, căci nu-ţi aduc nici un folos, dimpotrivă.

Auzul visând că îl pierzi - Fereşte-te de supărări, căci dăunează sănătății.

Avere - Dacă visezi că ai, e bine, căci vei primi o veste bună.

Avion - Dacă zboară, vei primi o veste bună de departe; dacă zbori tu cu el, vor urma bucurii mărunte, dar importante.

Avocat - E semn e rău, aşteaptă-te la încurcături şi necazuri.



Babă - Vremea se va înrăutăți, dar şi belşug; dacă sunt babe gârbovite, va ploua cu siguranță.

Baie - Dacă visezi că faci baie, urmează o petrecere; dacă baia e prea fierbinte, fereşte-te de fapte necugetate, căci vei fi dispreţuit din cauza lor; dacă e prea rece, ai grijă, căci duşmanii se pregătesc să-ți facă un rău.

Baionetă - E semn bun, căci urmează să faci o călătorie lungă şi plăcută.

Balanță - E semn rău; trebuie să fii atent la noii prieteni, căci cineva vrea să te înşele.

Balansoar - E semn rău; fereşte-te de boală.

Balaur - E semn rău, dacă ai făcut o faptă necinstită, ea va fi descoperită şi vei avea parte de dispreţul celor din jur.

Bal mascat - Ai grijă, căci te pândesc necazuri şi oameni vicleni.

Balenă - E semn rău, căci te poți îmbolnăvi sau vei afla de boala cuiva apropiat.

Balon - Dacă îl vezi zburând, e foarte bine, căci urmează un profit neaşteptat, sau o înaintare în rang; dacă balonul este pentru copii, e rău, căci mici necazuri îți vor tulbura zilele ce vin.

Banane - acesta este un semn bun, căci vei avea o bucurie mult aşteptată.

Bandaj - Dacă tu îl porți, te vei îmbolnăvi, dacă îl poartă altcineva, acela este ameninţat de boală.

Bani - Dacă îi auzi zornăind, vei avea o supărare mare; dacă îi arunci sau îi dai cuiva, tot semn rău este, căci vei avea necazuri ce-ți vor produce mari neplăceri; dacă îi primeşti, e rău, căci vei auzi vorbe neplăcute şi vei călători în curând, cu mare consum de energie: dacă aduni bani, e bine, căci vei avea parte de onoare, iar dacă îi găseşti, e semn de noroc.

Barbă - Dacă o vezi la o femeie, e semn de doliu în familie; dacă îți

razi barba, e semn rău, de pagubă şi ghinion; dacă e mare e semn bun, de noroc şi împlinire a dorinţelor; dacă e roşie, între prietenii tăi, cineva este făţarnic şi mincinos; dacă e neagră, e semn bun, căci vei câştiga o sumă mare într-o afacere sau într-un joc de noroc; dacă este căruntă, e semn rău, un eveniment apropiat te va întrista; dacă o vezi la altcineva, vei ieşi victorios dintr-o înfruntare ce nu-ţi dădea nici o şansă; dacă barba e mică, e semn rău de sărăcie şi lipsuri; dacă visezi barbă şi mustăţi, e semn de mari eforturi, dar vor fi încununate de succes.

Barcă - E semn că te vei căsători sau vei avea o nuntă în familie.

Barieră - E semn rău, căci vei avea de depăşit piedici în viaţa de zi cu zi.

Barză - Dacă visezi barză, în cuib sau zburând, pregăteşte-te de nuntă sau botez.

Basme - Dacă visezi că spui, vei pierde timpul în afaceri nerentabile.

Baston - Dacă tu îl porţi şi te rezemi în el, e semn rău, de boală sau de pierderi în afaceri.

Batistă - Dacă e albă, te vei întâlni cu cineva drag; dacă e neagră, e semn de doliu; dacă e colorată, e semn de nefericire.

Baterie (instrument) - Dacă o vezi sau o auzi în vis, e semn rău, de necazuri şi bârfe care te vor afecta.

Băies - E semn rău, de musafir nepoftit sau de nefericire.

Bărbat - E semn bun, căci speranţele se vor împlini.

Bătaie - Dacă primeşti, e bine; după boală vine sănătate.

Bătălie - Semn rău, de întristare şi supărare; ţi-e frică de alte greutăţi ale vieţii.

Bătrân sau bătrână - E semn foarte rău, de sărăcie sau pagubă; îmbolnăvire.

Băutură - Semn rău, de sărăcie mare, nefericire.

Berbec - Ceartă cu o persoană apropiată; dacă te lupţi cu el, e semn bun, de călătorie norocoasă.

Beteală - Semn bun, de căsătorie norocoasă.

Bibliotecă - Dacă visezi, este semn rău, de proces.

Bici - Semn bun, căci în curând vei avea o mare bucurie.

Bicicletă - E bine să visezi, căci vei avea multe câştiguri în afaceri.

Bicorn (pălărie) - Este semn rău, căci înseamnă mari neplăceri.

Bidinea - E semn de schimbare; ori primeşti un cadou preţios, la care nu te aşteptai, ori te muţi în altă localitate.

Bilă - Semn rău, viitorul este nesigur.

Bileţel - E semn bun, vei fi invitat la o petrecere.

Biliard - Dacă tu joci, e bine, căci vei trece uşor peste necazuri; dacă vezi pe alţii jucând, tot bine este, căci vei avea mari beneficii în afaceri.

Binoclu - Dacă vezi, vei plăti dobândă mare pentru o afacere neînsemnată; dacă priveşti prin el, ai grijă de ochi, te poţi îmbolnăvi.

Biserică - Semn bun, căci cineva te ocroteşte şi îţi va face mult bine; dacă visezi că se surpă, e semn rău, căci asta înseamnă ghinion, necaz.

Bisturiu - E semn bun, căci sănătatea ta nu va avea cusur.

Bivol - E semn rău, vei avea profituri mici în afaceri.

Boală - Dacă este a ta, ai grijă, căci partenerul de afaceri vrea să te înşele; dacă prietenul tău este bolnav, e semn bun, căci primejdiile te vor ocoli.

Bob sau fasole - Dacă visezi că mănânci, e semn rău, de ceartă şi neînţelegere.

Bogăţie - E semn rău, de boală.

Boi - Dacă vezi unul singur, e semn de trai cumpătat şi afaceri stabile; dacă vezi mai mulţi, păscând, e semn de noroc; dacă îi cumperi, e semn de viaţă liniştită, comodă; dacă vezi omorându-se boi, e semn de bogăţie; dacă împingi boi, e semn de noroc în dragoste şi fericire; dacă îi numeri, eforturi zadarnice.

Bolovan - Dacă visezi că porţi sau împingi bolovani, e semn bun, înseamnă bucurie apropiată.

Bolta cerului - Dacă o visezi, e semn bun, de avansare în servici.

Bombă - E semn bun, căci se va împlini ceea ce ţi-ai propus.

Borcan - Dacă este gol, e bine, înseamnă câştig într-o afacere mai veche; dacă e plin, e semn rău, de boală şi dureri reumatice.

Box - Dacă îi vezi pe alţii boxând, e bine, căci îţi vei atinge scopul propus; dacă tu boxezi, e rău, ai grijă de sănătate, căci altfel vei avea parte de surprize

Brad - E semn bun, de noroc; dacă e înalt, înseamnă noroc în dragoste.

Braţ - Dacă e mare, e semn bun, de bucurii din partea rudelor sau a prietenilor; dacă e mic, semn rău, de primejdie şi duşmănie; dacă e rupt, rănit sau murdar, e tot semn rău de nefericire şi primejdie, căci duşmanii uneltesc împotriva ta.

Brici - E semn rău, căci un prieten te va dezamăgi, sau vei întâlni o femeie rea.

Brichetă - E semn că vei primi o vizită interesantă.

Brânză - E semn bun, de noroc; dacă visezi că faci brânză, nu e bine, căci înseamnă durere sau boală, nu vei scăpa de necazurile de care te temi.

Broască - Dacă este broască ţestoasă, e semn bun, de onoare şi cinstire, cineva îţi poartă de grijă; dacă auzi braoasca orăcăind, e semn de desfrâu; dacă le vezi în apă, e semn că vei primi o vizită neaşteptată; dacă sar e bine, căci vei primi o moştenire de la o rudă îndepărtată; dacă sunt multe, e semn rău, de întristare şi nefericire; dacă visezi că mănânci broaşte, e semn bun, vei primi o veste plăcută.

Buburuză - E semn bun, vei auzi veşti bune, de la cine nu te aştepţi.

Bube - Semn bun de sănătate şi bani mulţi; dacă le vezi pe corpul altuia, nu avea încredere în prietenii de ocazie.

Buchet - Satisfacerea deplină a dorinţelor.

Bucium - Semn bun, vei trece cu bine de necazuri.

Bucurie - Semn rău, de ceartă şi necazuri.

Bufniţă - Afaceri bune, dar cu mare primejdie şi posibilităţi de a pierde mulţi bani.

Bumerang - Semn rău, căci un prieten apropiat te va dezamăgi.

Burete - E semn că te vei bucura fără folos.

Burtă - Dacă eşti bărbat şi visezi că ai burtă mare, e semn rău, căci vei pierde mult timp în procese; dacă eşti femeie, e semn bun, căci înseamnă profit mare în afaceri.

Busolă - E semn rău, înseamnă îngrijorare.

Bust (de statuie) - E rău, aşteaptă-te la suferinţe în familie.

Butoi - E semn bun, căci în curând vei avea parte de multă veselie.

Butuc - Dacă este de lemn, e semn rău, vei afla veşti triste; dacă este butuc de vie, vestea va fi bună.

Buzdugan - E semn de vreme schimbătoare.



Cadavru - E semn bun, de viaţă lungă.

Cafea - Dacă macini, e semn rău, de ceartă şi umilinţe din cauză că nu ştii să te stăpâneşti; dacă bei cafea, e semn bun, de bucurie.

Caier - E semn rău, ai grijă să nu te cerţi cu cineva apropiat.

Cal - Dacă este alb, e semn bun, eşti iubit de oameni şi e semn de căsătorie pentru fete; dacă e negru, e semn rău, de întristare; dacă îl călăreşti, e semn de desfrânare; dacă îl vezi alergând, e

semn bun, de petrecere şi câştig; dacă paşte e semn bun, de fericire în căsnicie, dar şi de supărare mare pentru o pagubă neînsemnată; dacă trage trăsura în care te afli, e semn bun, de viaţă îmbelşugată, lipsită de griji; dacă te loveşte, e semn bun, de bogăţie; dacă sare, e semn rău, de primejdie; dacă e gras, înseamnă bucurie; dacă e slab, înseamnă veste rea; dacă e rău, înseamnă pagubă; dacă are şa, e semn de oaspeţi; dacă vezi cai morţi, e semn rău, de nefericire; dacă vezi o herghelie, e semn de mare plăcere.

Caleaşcă - E semn bun, de profit mare în afaceri mărunte.

Cale (îngustă) - Ai grijă, căci te aşteaptă necazuri.

Calendar - Semn rău, vei primi veşti proaste.

Cameră - Dacă este camera de dormit, e semn bun, de bucurie; dacă este sufrageria, e semn rău, de sărăcie sau supărare, dacă este cameră judecătorească, e tot semn rău, de nefericire.

Canar - Dacă îl visezi cântând, e semn rău; vei trece cu greu peste neplăceri.

Cană - Dacă este goală, sau de cafea, e semn rău, de nenorocire; dacă visezi că bei ceva din ea, e semn bun, vei primi o veste bună.

Candelabru - E semn bun; vei merge la o petrecere care îţi va face mare plăcere.

Capac - Semn rău, de viclenie.

Capre - E semn rău, înseamnă întristare mare.

Cap - Dacă e tăiat, semn rău, va muri o rudă; dacă e tuns, agitaţie.

Car - E semn de oboseală; ai nevoie de relaxare.

Carabină - E semn de revoltă.

Caracatiţă - E semn rău, căci vei primi vizite neplăcute.

Carne - E semn rău, de sărăcie sau boală.

Carte - Dacă visezi că citeşti, e semn rău, căci te vei întrista; dacă visezi că scrii o carte, tot semn rău este, căci înseamnă hoţie, pagubă.

Cartofi - E semn rău, de necaz sau boală

Cartuşe (gloanţe) - E semn bun, vei primi o veste bună.

Casă - E semn bun, înseamnă o căsătorie; dacă o visezi arzând e semn rău, de intrigi şi îngrijorare; dacă e ruinată, e semn rău de asemenea, căci prevesteşte necazuri în familie; dacă o construieşti, e bine, căci înseamnă belşug, noroc în afaceri şi în dragoste.

Castel - E semn că te aşteaptă aventuri interesante.

Castraveţi - E semn bun; vei primi oaspeţi neaşteptaţi, care îţi vor aduce veşti bune.

Castane - E bine, înseamnă petrecere; dacă le vezi în foc, vei avea succes în afaceri.

Caş - Dacă mănânci sau faci caş, e semn rău, de boală, nenorocire, mizerie.

Cataramă - E semn rău, căci vei avea o supărare neaşteptată.

Catifea - E semn rău, căci vei fi umilit.

Catâr - Dacă e înhămat la o căruţă, e semn că vei fi invitat la o petrecere.

Cădere - E semn rău, înseamnă întristare, îngrijorare; dacă visezi că ai căzut de pe acoperiş, e semn de boală; dacă vezi fructe căzând, e semn de nefericire; dacă vezi un arbore căzând, e bine, căci vei avea parte de glorie, onoare, mărire.

Călăreţ - E bine, vei avea parte de bogăţie.

Călugăr (călugăriţă) - E semn rău, fereşte-te de accidente; te aşteaptă tulburări sufleteşti.

Călătorie - Dacă visezi călătorie neaşteptată, e bine, înseamnă putere sau dobândirea unei averi însemnate; dacă visezi o călătorie lentă, liniştită, tot semn bun este, căci vei avea viaţă lungă.

Căldare - Dacă e mică, e semn de botez; dacă e mare, e semn de profit mare în afaceri.

Cămaşă - Dacă visezi că te dezbraci, e semn rău, de întristare, de boală, moarte; dacă o îmbraci, e bine, e semn de trai îmbelşugat.

Cămilă - E semn rău, de griji şi certuri.

Căprioară - E semn bun, de noroc în dragoste.

Căpuşă - Semn rău; un necunoscut îţi va aduce o veste rea.

Cărăbuş - E semn bun, căci prieteni buni te vor căuta.

Cărămizi - Semn rău, prevestesc muncă grea, zadarnică.

Cărbuni - Dacă sunt stinşi, înseamnă moarte; dacă sunt aprinşi, vei câştiga bani mulţi.

Cărţi de joc - Semn rău, de pagubă şi neplăceri.

Căruţ cu două roţi - Semn de boală.

Căzând din pat - Dacă te visezi, e semn că vei fi avansat în ierarhie, dar multe griji îţi vor cădea pe cap.

Câine - Dacă te latră, e semn de supărare; dacă te muşcă, vei avea griji mari; dacă sunt mai mulţi, duşmanii te pândesc; dacă e câine de vânătoare, e semn bun, căci vei câştiga la un jos de noroc; dacă sunt câini mici, e bine, înseamnă prieteni buni, credincioşi.

Cântec - Dacă tu cânţi, e semn rău, căci te ameninţă o boală sau o supărare; dacă auzi cântându-se, e bine, căci e semn de bucurie, vei fi invitat la o petrecere.

Cârciumă - E semn rău, de sărăcie mare; cârciumarul este de asemenea semn rău în vis, căci înseamnă ticăloşie.

Cârjă - E semn bun, vei primi un ajutor neaşteptat.

Cârnaţi - Semn bun, vei avea un viitor sigur.

Cârtiţă - E semn bun, căci vei primi veşti neaşteptate de la un prieten de departe.

Ceai - E semn bun, de bucurie mare.

Ceapă - Dacă visezi că tai, e semn de supărare mare; dacă mănânci, neplăcerile vor fi din partea rudelor.

Ceară - Te vei lăsa păcălit uşor.

Ceartă - Dacă auzi, e semn rău, căci o veste neplăcută te aşteaptă; dacă te cerţi cu un prieten în vis, vei auzi veşti bune de la prieteni.

Ceaţă - Semn rău, ai grijă să nu fii păcălit în afaceri.

Cenuşă - Semn rău, de întristare.

Cer - Dacă este senin, e semn bun, de linişte sufletească şi prietenie statornică; dacă este roşu, e semn de tulburări şi nelinişti; dacă este înstelat, e semn de insomnie şi oboseală; dacă este înnorat, e semn de întristare.

Cerb - Dacă îl vezi alergând, îţi vei atinge scopul propus; dacă îl ucizi, semn rău, nefericire.

Cercei - Dacă îi porţi, e bine, căci vei face călătoria mult dorită; dacă îi vinzi, e bine, căci vei dobândi un câştig la jocurile de noroc; dacă îi cumperi, e semn rău, de supărare.

Cerneală - E semn că dai dovadă de credinţă şi supunere sau ai prieteni credincioşi; dacă e neagră, e rău, înseamnă dificultăţi şi mizerie.

Cerşetor - E semn bun, înseamnă câştig neaşteptat, noroc în afaceri; dacă tu eşti cerşetorul, vei avea noroc de pace şi linişte.

Cetate - Dacă visezi e semn de noroc.

Cheie - Dacă visezi că o răsuceşti în broască, e semn bun, vei reuşi în afaceri; dacă sunt mai multe, se vor clarifica multe situaţii încurcate.

Chimono - Vor sosi musafiri mult doriţi.

Chitară - Semn bun, căci vei avea parte de bucurii.

Cimpanzeu - E semn că duşmanii te pândesc, dar afacerile merg bine.

Cimpoi - E semn bun, vei fi invitat la o ceremonie.

Cioară - Dacă merge pe jos, e semn rău, de piedici în afaceri; dacă zboară, ai grijă de sănătate; dacă croncăne, cineva apropiat se va îmbolnăvi.

Cioban - Dacă este cu turma, prieteni buni se gândesc la tine; dacă îl vezi sau auzi cântând din fluier vei primi o veste care te va bucura.

Ciocan - Dacă visezi că baţi cu el, e semn bun, de căsnicie liniştită şi spor în afaceri.

Ciocănitoare - E semn rău, căci vei pierde bani.

Ciorapi - Dacă visezi că îi încalţi, e semn bun, de linişte şi zile senine; dacă îi cumperi, vei primi o răsplată neaşteptată.

Cireşe - Ai grijă cu cine te împrieteneşti, căci înseamnă nestatornicie.

Cişmea - Dacă apa curge, averea îţi va spori.

Ciung - Dacă vezi în vis, te aşteaptă eforturi mari; dacă tu eşti cel ciung, vei pierde în afaceri.

Ciuperci - Dacă visezi că ai găsit sau culegi, te vei îmbolnăvi.

Cizme - Semn bun, te poţi apuca de treabă căci vei avea spor, dar aşteaptă-te la invidie din partea prietenilor.

Clarinet - Dacă îl auzi cântând, e semn rău, căci vei fi bârfit de cine nu te aştepţi.

Clopote - Dacă le auzi bătând e semn rău, căci aduc necazuri şi certuri cu duşmani care te urăsc.

Cloşcă - Semn bun, de noroc şi mulţumire.

Coacere de pâine - Semn rău, de foamete şi sărăcie.

Coadă de vită - Semn bun, de câştig şi avere mare.

Coasă - Semn rău, veste de moarte.

Cocostârc - Semn bun, prieten credincios, sincer.

Cocoş - Dacă îl vezi, vei primi o veste bună; dacă îl auzi cântând, e semn de noroc în dragoste şi succes în afaceri.

Cocori - Dacă îi vezi zburând, e semn bun, căci prietenii te vor ajuta într-o afacere complicată.

Codru - Dacă e des, vei fi înconjurat de oameni mulţi; dacă e de stejar sau gorun, vei scăpa dintr-un necaz.

Coif - Semn bun, de spor în ceea ce faci.

Cojoc - Semn de lene şi delăsare.

Colac - Dacă este din pâine, ai grijă să nu ţi se îmbolnăvească, dacă ai, copiii. Dacă e colac de salvare, urmează o perioadă de linişte la locul unde munceşti şi în familie.

Colivie - E semn de singurătate.

Comedie - Dacă vezi în vis, e semn rău, căci vorbe rele se aud despre tine.

Cometă - Dacă vezi căzând e semn foarte rău, de scumpire, război, moarte, speranţe deşarte, răscoală şi alte necazuri.

Comoară - Dacă sapi după ea, înseamnă întristare; dacă o găsești, e semn bun, căci te așteaptă un viitor strălucit, alături de un partener care îți poartă noroc.

Compas - Semn bun, ți se va face dreptate.

Condoleanțe - E semn rău, de boală și întristare.

Contrabas - E semn de viață agitată, zgomotoasă.

Copaci - Dacă îi smulgi, înseamnă biruință împotriva dușmanilor; dacă sunt mulți și te înconjoară, dușmanul se gândește la tine; dacă e un copac singuratic, un om mare va cădea.

Copil - Dacă sunt mai mulți nu e semn bun; dacă se naște un prunc, înseamnă moarte; dacă plânge, e semn de boală în familie; dacă îl legeni, nu-ți face speranțe mari cu privire la afacerea în curs; dacă râde, vei primi o veste ce te va întrista; dacă e în fașă, înseamnă sănătate și bucurie; dacă se joacă, e semn bun, situația materială se va îmbunătăți.

Corabie - E semn că vei primi vești, dar neinteresante.

Coroană - Dacă e din flori, vei primi pământ; dacă nu, înseamnă noroc și glorie.

Corbi - Dacă îi visezi zburând, e semn rău, vei fi supărat din cauza unei nereușite.

Corset - Semn rău, să nu ai încredere în noile cunoștințe.

Cort - Semn rău, nesiguranță.

Coșciug - Semn bun, cei bolnavi se vor însănătoși.

Coș - Dacă e cu flori, e semn bun, de bucurie; dacă e răsturnat, e semn rău, de sărăcie și lipsuri; dacă e coș de casă (horn), e semn de ploi multe, inundații.

Coteț - Dacă e de găini, e semn bun, căci vei avea parte de câștig, dacă vei munci.

Craniu - E semn că vei lua o hotărâre importantă într-o problemă sentimentală.

Cratiță - Semn rău, speri în zadar.

Crocodil - Dacă te amenință, te vei îndrăgosti fulgerător de cineva; dacă îl vezi dormind sau intrând în apă, e semn rău, căci te amenință oameni răi și dușmanii te urmăresc.

Crin - Semn de logodnă.

Croitor - Semn rău, de griji și necazuri.

Cruce - E semn bun, căci vei trăi în liniște și vei avea un viitor strălucit. Dacă îți faci cruce în vis, e semn că vei regreta pentru certuri neîntemeiate.

Cuc - Dacă-l auzi cântând, e semn rău, va muri cineva, dușmanii te bârfesc.

Cucui - Semn bun, vei fi onorat, cinstit.

Cucuvea - Dacă o vezi, e semn de pagubă, neînțelegere; dacă o auzi cântând, e semn de boală şi ghinion, chiar moarte.

Cui - Dacă visezi că baţi cuie, vei face o călătorie în curând, dar lipsită de profit.

Cuier - E semn rău, dorinţele nu-ţi vor fi îndeplinite.

Cumpănă - E semn rău, de nefericire şi moarte.

Cumetrie - Semn bun, bucurie.

Cunună - Dacă e din aur sau flori e semn de căsătorie apropiată sau de moştenire însemnată.

Cuptor - Dacă-i fierbinte, vei afla o noutate plăcută.

Curcan - Dacă se umflă în pene, vei scăpa de necazuri, dar cu mari eforturi.

Curcubeu - Pentru cei săraci e noroc, pentru cei bogaţi e semn de nefericire; dar mai înseamnă şi îndreptarea vremii şi pace sufletească; te vei împăca cu un prieten vechi.

Cutremur - E semn de schimbare mare; vei primi o veste rea de la o persoană din străinătate.



Dafin - Semn bun, de schimbare şi dragoste din partea prietenilor.

Damă - Din jocul de cărţi, e semn rău, de pagubă. Dacă sunt mai multe la un loc, e semn de minciună şi clevetelі.

Dans - E semn rău, de suferinţă şi lacrimi; dacă îi vezi pe alţii dansând e semn de gelozie.

Daruri - Dacă împarţi, e bine, căci vei cunoaşte prieteni sinceri; dacă primeşti daruri, e semn de muncă multă, vei avea de luptat cu greutăţile.

Datorii - Dacă faci în vis, e semn bun, de bucurie.

Dând mâna cu cineva - E semn bun, vei primi veşti îmbucurătoare de la prieteni.

Dând de pomană - Vei avea parte de recunoştinţa celor apropiaţi.

Deal - Dacă îl priveşti de departe, înseamnă speranţă, dacă îl urci, ceea ce ţi-ai propus se va împlini.

Decoraţii - Dacă visezi că primeşti, vei avea parte de muncă multă, bucurii, onoruri.

Dentist - Vei afla o noutate.

Degetar - E semn rău; e semn de calomnie, a ta sau despre tine.

Degete - Dacă îți lipsesc, familia ta va spori; dacă te dor, e semn rău, de boală sau nenorocire; dacă ai mai multe la o mână, e semn bun, vei câştiga în afaceri.

Dereticând - Prin casă, e semn de belşug apropiat.

Desculț - Dacă visezi că mergi, e semn rău, de sărăcie şi lipsuri.

Dezbrăcat - Dacă umbli, e semn de sărăcie; dacă vezi pe altcineva dezbrăcat, e semn de noroc.

Diamant - Dacă găseşti, e semn bun, de bogăție mare; dacă îl dai sau pierzi e semn de ghinion.

Diavol - E semn de căsnicie fericită, dar de insucces în afaceri; poate fi şi semn de noroc.

Dihor - Dacă vezi, ghinion, nenorocire; dacă îl prinzi vei moşteni o avere însemnată; dacă porți piele de dihor, e semn de mare noroc.

Dinți - Dacă sunt scurți, te vei întâlni cu prieteni buni; dacă sunt lungi, te vei întrista; dacă îți cad, aşteaptă-te la nenorociri sau boală; dacă îți pui, e semn de întristare şi nefericire; dacă îți cad dinți albi, e semn bun, de sănătate; dacă visezi dinți stricați şi cariați, te vei întâlni cu amici de chefuri.

Doamnă - Dacă săruți, vei avea parte de câştiguri.

Doctor - E semn de boală sau de veşti despre noi afaceri; dacă tu eşti doctorul, e bine, căci eşti respectat de prieteni.

Doică - Dacă vezi în vis, e semn rău, de supărare.

Doliu - Dacă porți în vis, e semn bun, căci urmează zile bune, fără griji materiale.

Domni - Dacă visezi, e semn de mare onoare.

Dormind - Dacă te visezi, e semn rău, căci vei pierde o mare sumă de bani; dacă dormi pe iarbă, e tot semn rău, căci vei zace la pat, dar nu pentru mult timp; dacă te visezi dormind lângă o fată, vei avea neplăceri în dragoste.

Dovleac - Dacă mănânci în vis, e semn rău, de boală sau vei avea necazuri în afaceri, te vei amesteca în afaceri necurate.

Drac - Semn rău, căci vei fi purtat de gânduri rele, şi dacă te laşi ispitit de afaceri necurate, nenorocirea va da peste tine.

Dric - Dacă vezi, e semn bun, căci înseamnă mari şanse pentru viitor, succes în afaceri.

Drum - Dacă îl parcurgi, e semn bun, vei fi fericit; dacă este îngust, e semn de greutăți şi necazuri; dacă este de cale ferată, vei avea noroc tu şi cei din jurul tău; aşteaptă-te la musafiri.

Ducând o greutate - Semn bun, căci te vei îmbogăți într-un viitor mai îndepărtat.

Duhovnic - Semn bun, ai prieteni credincioşi.

Dulap - Dacă visezi că deschizi, e semn de veselie.

Dulceață - Dacă visezi că mănânci, e semn bun, de bucurie şi succes în afaceri.

Dumnezeu - Dacă ți se arată în vis, e semn de mare fericire.

Durere - Dacă te dor dinții, e semn rău, căci vei fi amestecat în afaceri dubioase; dacă te doare inima, vei fi hulit.

Duşmani - Dacă îi învingi, vei avea parte de prieteni credincioşi; dacă ți se arată, e semn bun, de reuşită în afaceri.



Ecou - Dacă auzi, speranțele ți se vor împlini, mai ales cele legate de dragoste.

Edificiu - Dacă este mare, vei avea noroc în afaceri.

Elefant - Dacă eşti necăsătorit, căsătoria va mai întârzia; dacă eşti căsătorit, înseamnă folos, onoare, respect din partea celor din jur, dar şi linguşire.

Elicopter - Dacă îl visezi zburând, vei fi nedreptățit de superiorii tăi, dar supărările vor trece, fără complicații.

Episcop - Este semn rău, te aşteaptă un proces.

Epoleți de ofițer - Semn bun, căci te vei bucura de mare cinstire.

Eprubetă - Este semn rău, căci te amenință falimentul într-o afacere la care ții mult.

Evanghelie - Dacă citeşti în vis, e semn de mare credință.

Evantai - E semn de călătorie pe care o vei face în curând, în țări îndepărtate.

Evrei - Dacă vezi, e semn bun, căci vei avea noroc în afaceri; dacă faci afaceri cu ei în vis, e semn rău, de pagubă; dacă te faci evreu, e semn de sărăcie.



Fabrică - E semn bun, vei avea succes în ceea ce faci.

Fagure de albine - Vei afla lucruri pe care de mult doreai să le cunoşti.

Far - E semn că se vor produce schimbări în ideile şi atitudinile tale, dar vei regreta.

Farfurii - E semn bun, căci în curând vei primi o moştenire.

Fasole - Dacă visezi că mănânci, e semn rău, de ceartă.

Fată - Dacă e moartă, e semn bun, căci în curând îţi vei găsi perechea; dacă o săruţi, e semn rău, de boală; dacă visezi că faci dragoste cu ea e semn de mare nenorocire.

Faţă - Dacă este furioasă, e semn de cinste; dacă e acoperită cu un voal, e semn că familia îţi ascunde ceva; dacă te speli pe faţă, e semn că-ţi va părea rău de ceva; dacă vezi faţa în oglindă, e semn bun, de consideraţie şi cinstire din partea superiorilor; dacă o vezi în apă, e semn rău, de ură şi neînţelegere; dacă este machiată, vei pierde bani.

Făclie - Vei avea secrete de dragoste.

Făină - Trai îmbelşugat, dar şi ceartă.

Fân - Dacă vezi sau faci fân e semn de mare supărare; e bine să te păzeşti de hoţi.

Fântână - Dacă are apă limpede, e semn de sinceritate; dacă o sari, e semn rău de sărăcie; dacă visezi că ai căzut în ea, e semn de supărare; dacă o vezi numai, e semn bun, urmează veselie şi bucurie, vei participa la o petrecere.

Fecioară - Dacă vezi în vis, vei avea parte de o căsătorie fericită, sau de însoţitori plăcuţi, într-o discuţie sau călătorie.

Felinar - Ai să auzi de o epidemie; dacă tu porţi felinarul, înseamnă duşmani.

Feluri de mâncare - Foame, foamete.

Femeie - Dacă e tânără, vei fi calomniat de duşmani; dacă e bătrână, vei auzi veşti proaste despre cineva drag; dacă spală rufe, e semn bun, căci vei avea noroc şi vei fi avansat; dacă e bolnavă, e semn rău, cineva va muri în curând; dacă o baţi, e semn rău, de ceartă; dacă e însărcinată, aşteaptă-te la greutăţi; dacă sunt mai multe şi lucrează, e semn rău de ceartă; dacă se ceartă între ele, urmează vremuri grele, cu lipsuri şi insatisfacţii; dacă moare o femeie, e rău, căci te vei despărţi de un prieten sau de o rudă apropiată; dacă o iei în căsătorie, e rău, căci înseamnă ceartă şi neînţelegere; dacă sunt mai multe bolnave, e semn că o să ai parte de intrigi din partea celor cu care lucrezi.

Fereastră - E semn bun, căci vei ieşi din necazuri şi cineva îţi va face o bucurie neaşteptată.

Fete - Dacă te cerţi cu ele în vis, înseamnă căsătorie; dacă visezi fetiţă, e semn de mare veselie.

Fier - Dacă vezi, înseamnă multă muncă obositoare; dacă e fier de călcat, e semn bun, căci înseamnă bucurie şi reuşită.

Fir de aţă - Vei scăpa de griji, dar nu-ţi părăsi meseria căci duşmanii te pândesc.

Flaut - Dacă auzi cântând, e semn rău; vei auzi despre sau vei participa la o înmormântare.

Floare - Dacă sunt mai multe la un loc, e semn de laudă şi înălţare în rang; dacă rupi flori, e semn rău, de griji şi nevoi; dacă vezi flori frumoase, e semn bun, de mare bucurie; dacă sunt flori albe, vei participa la o petrecere care îţi va aduce mare bucurie; dacă este floare de colţ, e semn de fericire; dacă sunt veştede, fereşte-te de îmbolnăviri; dacă sunt roşii, o nouă dragoste îţi surâde; dacă miroşi flori, vei avea bucurii; dacă te visezi cumpărând flori, vei fi foarte apreciat într-o împrejurare specială; dacă visezi floarea-soarelui, vei participa în curând la o petrecere; dacă te visezi culegând flori, urmează o perioadă fără supărări, dar şi fără bucurii deosebite.

Fluierături - Te vei speria, dar îţi vei înfrunta duşmanii.

Fluturi - Iubire nestatornică din partea unei persoane pe care o doreşti.

Foame - Dacă îţi este, vei dobândi un câştig, dar mic.

Foarfece - Încurcături în afaceri, vei pierde o sumă de bani dar nu foarte însemnată.

Foc - Dacă visezi că aprinzi focul, e semn rău, căci te aşteaptă vremuri ce te vor solicita foarte mult, vei pierde timp în procese, vei pierde în dragoste, vei avea certuri cu prieteni; dacă visezi că îl stingi, e bine, căci vei scăpa de ceva neplăcut; dacă focul este mare, vei avea parte de măriri; dacă este mocnit, e semn de întristare şi îngrijorare; dacă e luminos, e semn de bucurie şi plăcere.

Foi mari - E semn bun, vei primi o ştire bună, plăcută.

Folos în afaceri - E bine să visezi, căci aduce noroc.

Fotografii - Dacă visezi că priveşti, e bine, căci vei revedea pe cineva.

Fragi - Dacă îi vezi, e semn de noroc în dragoste; dacă îi mănânci, te vei bucura; dacă îi culegi, vei avea parte de mari succese.

Frate - Dacă îl visezi, e bine, e semn de prosperitate şi noroc în dragoste.

Frică - Dacă îţi este în vis, s-ar putea să ai neplăceri în afaceri, dar în dragoste îţi va merge bine.

Frig - Dacă simţi în vis, vei lua hotărâri importante, dar nu vei fi statornic în împlinirea lor.

Friptură - Dacă vezi, înseamnă grijă şi necazuri; dacă mănânci, înseamnă mare pagubă sau moarte.

Frânghie - Dacă te încingi cu ea, înseamnă profit mare.

Fructe - Căzute din pomi, înseamnă nefericire şi oboseală.

Frunze - Dacă sunt numai verzi, e semn bun, împlinirea dorinţelor este aproape; dacă sunt multe şi uscate, e semn rău, căci urmează durere şi boală; dacă eşti sărac, vei primi un ajutor; dacă sunt multe şi verzi, semn bun, de sănătate.

Fugind - Dacă te visezi, e semn de eforturi mari în realizarea dorinţelor; dacă fugi desculţ, e semn de ghinion.

Fulger - Dacă îl visezi, e bine, căci înseamnă bucurii şi câştiguri; dacă visezi că te fulgeră, e semn rău te poţi îmbolnăvi de inimă, sau vei avea parte de certuri şi necazuri.

Fum - Dacă vezi, e semn de vreme frumoasă; dacă îl vezi ieşind din horn, e semn de tristeţe; dacă visezi fum în camera ta, e semn de pagubă mare; dacă fumul e negru, e semn de întristare.

Fumând - Dacă te visezi e semn de petrecere, prietenii te doresc între ei, dar vei avea parte şi de dezamăgire.

Fund - Dacă vezi, e semn rău, de moarte.

Furând - Dacă te visezi, e semn bun, dar fii prudent.

Furcă - Dacă vezi, e semn rău, de supărare şi ceartă.

Furnici - Semn bun, căci eforturile tale vor fi răsplătite pe măsură; vei avea parte de onoare.

Furtună - Dacă visezi, e semn rău, de oboseală; dacă vezi furtună pe mare, e bine, căci înseamnă îmbogăţire rapidă.

Fus - Dacă visezi, e semn rău, va muri repede cineva.



Galbeni - Dacă visezi că ai, e bine, înseamnă că vei avea câştiguri mari; dacă îi dai, e semn rău, căci vei supăra pe cineva cu vorbe grele; dacă îi primeşti, e bine, cineva te va ajuta în rezolvarea unor probleme complicate.

Galopând pe un cal - E semn bun, căci vei dobândi pe neaşteptate un câştig important.

Galoşi - E semn rău, căci înseamnă boală.

Gară - Dacă visezi, vei avea oaspeţi neaşteptaţi.

Gard - Dacă visezi că îl sari, înseamnă izbândă.

Garderobă - E semn că vei primi haine ca dar.

Garoafe - E semn bun, de noroc.

Gaură - Dacă sunt în haine, e semn rău, de supărare.

Gălăgie - Dacă auzi în vis, e semn rău, căci vei ceda în fața dușmanului și vei regreta.

Găleată - E semn bun, de bogăție și belșug.

Găluște - Dacă visezi că mănânci, e semn bun, poți avea încredere în prieteni.

Găină - Dacă o vezi, înseamnă veste bună; dacă e fără pui, e semn de întristare adâncă; dacă e cu pui, vei primi o veste bună, vei avea copii mulți sau un noroc dă peste tine; dacă o vezi ouând, e semn rău, căci vei avea neînțelegeri cu partenerii de afaceri; dacă sunt mai multe, mergând prin curte, e semn că vei avea un nou moștenitor.

A găsi ceva - E semn rău, căci înseamnă nenorocire.

Gâde - Dacă visezi, bine nu îți va merge un timp.

Gândaci - Dacă visezi, e semn rău, de necaz mare, belea; dacă visezi că îți umblă pe corp, vei avea necazuri în dragoste și în dragoste.

Gârbaci - Dacă îl mânuiești, e bine, căci vei scăpa de necazuri.

Gâscă - Dacă zboară, e semn de călătorie și se va schimba vremea; dacă plutește pe apă, vei munci mult fără folos; dacă e albă, îi vei speria pe dușmani, dar fii prevăzător; dacă tai gâsca, e semn bun, căci vei primi în curând o moștenire; dacă o frigi, e bine, căci înseamnă chef și bucurie; dacă mănânci gâscă, tot bine este, căci vei dobândi câștig și folos din ceea ce faci.

Gât - Dacă tai sau vezi tăindu-se, e semn rău, de întristare sau moarte.

Geamantan - Dacă visezi, e semn de călătorie.

General - E semn rău, de mare primejdie.

Gheață - E semn rău, de supărare și pierderi în afaceri.

Ghebos - E semn bun, ai șanse de câștig.

Gherghef - E semn bun, de bucurie.

Ghicire - E semn rău, de nefericire.

Ghimpi - E semn rău, de ceartă sau întâmplare nefericită.

Ghindă - Dacă e multă, e semn bun, de trai ales, îmbelșugat.

Ghioc - E semn bun, de spor în afaceri.

Ghiocel - E semn rău, căci nu vei avea profituri mari din muncă.

Girafă - Dacă visezi, e bine, căci vei primi o veste bună; mai înseamnă spor în afaceri, ajutat de un bun prieten.

Giuvaeruri - E semn că ești foarte iubit, dar afacerile merg rău.

Glastră cu flori - E bine, semn de sănătate deplină.

Glasuri - Dacă auzi, e rău, vei avea o mică pierdere.

Glob - E semn de călătorie îndepărtată.

Glonț - Vei fi la un loc cu oameni plăcuţi; dacă este din fier, e semn bun, de curaj; dacă e din plumb, fereşte-te de duşmani.

Gogoși - Dacă visezi că mănânci, e semn rău, de greutăţi şi necazuri.

Gol, goliciune - Dacă vezi în vis, e bine, căci înseamnă bogăție, dobândă; dacă trupul ți-e gol, e bine, vei obține o funcție de onoare; dacă ți-e descoperit capul, e semn de noroc; dacă vezi un bărbat gol e rău, căci e semn de ruşine; dacă vezi o femeie goală, e bine, înseamnă căsătorie, petreceri, bucurie.

Gonire, goană - Dacă visezi, e bine, căci vei avea câştig.

Grajd, poiată - E bine să visezi, căci vei fi bine primit de cunoscuți.

Gramofon - Dacă auzi cântând, e bine, căci, dacă vei persevera, vei reuşi în afaceri.

Granate - Dacă visezi, e rău, căci înseamnă grijă şi întristare.

Grapă - E semn de griji multe, lipsă de odihnă, dar cu folos.

Gras - Dacă visezi că eşti, e rău, căci înseamnă îmbolnăvire.

Grădină - Dacă e înverzită, e semn bun, de câştig, avere, bogăție; dacă e înflorită şi plină de pomi, tot bine este, căci înseamnă fericire, plăcere, căsătorie sau adunare de prieteni plăcuți; dacă e uscată, e semn rău, căci înseamnă duşmani, secetă şi câştiguri slabe.

Grăunte - E bine să visezi, căci înseamnă spor în ceea ce faci.

Grâu - Dacă e verde, e semn că a doua zi va ploua; dacă îl cumperi, e semn rău, de agitație multă şi oboseală; dacă îl vinzi, e semn bun, înseamnă noroc.

Greblă - E semn bun, de veste cu bucurii.

Greieri - Dacă auzi cântând, e semn că vei fi bârfit, dar nu merită să suferi.

Grenade - Dacă explodează, e semn că vei face un drum cu multe peripeţii.

Grijă - E semn bun, vei primi vizia unor prieteni şi vă veţi bucura împreună.

Grindină - Semn rău, de nefericire.

Groapă - Dacă intri în ea, e semn rău, de boală, dacă o vezi e rău, înseamnă neînțelegere, jale, duşmani; dacă o faci, e bine, înseamnă călătorie îndepărtată, spor în familie sau căsătorie; dacă sari peste ea, e bine căci vei trece peste necazuri, dar cu pierderi de bani.

Grotă - E semn că te aşteaptă zile de singurătate, dar vei avea satisfacţii.

Guler - E semn rău, lipsă de bani.

Gunoi - Dacă îl vezi, e semn bun, de bogăție; dacă e în casă e semn de sărăcie trecătoare.

Guşat - Dacă vezi, te aşteaptă mari neplăceri; dacă tu ai guşă, e semn rău, de supărare mare şi întristare profundă sau ruşine.

Guşter - Semn rău, te aşteaptă un mare necaz.

Gutui - Dacă mănânci, e semn de amăgiri, păreri de rău după ceva, necaz; dacă vezi în pom, tot rău este căci înseamnă supărare şi pagubă.

Guturai - Dacă visezi că ai, e semn rău, te aşteaptă necazuri repetate, dar nu vor lăsa urme.

Guvernare - Sau funcție înaltă dacă deții, e semn rău, de duşmani care te pândesc.

Guzgani - E semn că vei birui pe duşmani, dar nu vei avea satisfacție.



Haine - E semn bun, de avansare în funcție, obținerea unei înalte poziții; dacă sunt multe, e sen că vei scăpa de griji; dacă sunt noi, e semn de demnitate; dacă sunt vechi, e semn de primejdie; dacă sunt albe, e semn de veselie; dacă sunt negre, e semn rău, de boală; dacă le speli, dorința ți se va împlini; dacă porţi haine noi, e semn rău, căci te vei simţi prost din cauza unui secret descoperit; dacă porţi haine rupte, e bine, căci înseamnă reuşită mare, bogăție; dacă sunt de mătase, vei fi invidiat de cei din jurul tău; dacă sunt roşii, vei fi dispreţuit pentru comportamentul tău; dacă le îmbraci, vei fi înconjurat de oameni fățarnici; dacă îmbraci haine strâmte, vei face datorii pe care nu poţi să le restitui; dacă sunt haine aurite, te vei îmbogăţi în scurt timp.

Halat - E semn de boală.

Halbă - Vei merge la o petrecere cu prietenii

Haltere - Dacă le ridici tu, e semn bun, căci vei scăpa de datorii, dar vei avea slabe împliniri sufleteşti; dacă le ridică alții, prieteni buni te vor ajuta la nevoie.

Ham - Dacă sunt mai multe, vei pleca într-o călătorie; dacă îl pui pe cal, e semn că vei clarifica situaţii de familie.

Hamac - Dacă te visezi stând culcat în el, te aşteaptă o perioadă de lene.

Hambar - Dacă este cu grâu, e semn bun, de bogăţie mare.

Harfă - E semn bun, de bucurie, linişte sufletească, sănătate, belşug.

Hățuri - E semn rău, de pagubă.
Hienă - E semn rău, de supărare din cauza unor bârfe.
Hingher - E semn de pagubă.
Hipopotam - Vrei să faci proiecte de viitor.
Hârtie - Dacă vezi, îți vei pierde încrederea în cineva dacă e albă, e semn de judecată; dacă scrii pe ea, e bine, căci ți se vor oferi afaceri rentabile.
Holde - Dacă sunt verzi, e semn de vreme rea și dureri reumatice; dacă sunt în pârg, e semn bun, de belșug și lichidare a datoriilor; dacă se leagănă, e semn de ploaie; dacă seceri, e semn bun, căci vei primi vești plăcute, vei fi vesel.
Horn - Dacă scoate fum, e semn bun, de odihnă și relaxare.
Hoț - Dacă intră în casa ta, nu trebuie să te temi de dușmani; dacă îl prinzi, vei avea supărări.
Hotel - E semn de parteneri nestatornici.
Hrănind - Dacă hrănești oameni, vei auzi o veste plăcută; dacă hrănești animale, te vei bucura în scurt timp; dacă hrănești păsări, vei primi o veste tristă; dacă tu te hrănești, te așteaptă zile de zbucium.
Hrean - E bine, înseamnă afaceri bune.
Hristos - E semn bun, căci vei avea liniște sufletească și o mare bucurie.



Iad - Dacă visezi, e semn rău, se va produce o schimbare în viața ta; s-ar putea chiar să îți pierzi averea.
Iarbă - Dacă e verde, e semn bun, de voie bună, dar fii prudent cu dușmanii; dacă o cosești, e semn rău de griji și necazuri; dacă e uscată sau arsă, e semn de nereușită într-o mică afacere; dacă dormi pe ea, te așteaptă un mare câștig bănesc.
Iască - Dacă o vezi pe copaci, ferește-te de hoți.
Iasomie - Dacă miroși în vis, e semn că vei câștiga un prieten bun.
Ibric - Dacă îl vezi clocotind pe foc, e semn rău, căci te vei îmbolnăvi.
Icoană - Dacă este portretul tău, e bine, căci înseamnă noroc în dragoste; dacă te închini la ea, e semn de întristare, dar și de liniște sufletească; dacă o vezi doar, e semn bun, căci vei trece ușor peste clipele de cumpănă care urmează.
Icre - Dacă mănânci, e semn rău, de boală, ceartă, supărare.

Ie - Dacă vezi sau porți, pregătește-te de petrecere.

Ied - E semn bun, căci vei face afaceri profitabile.

Iederă - Semn rău, căci vei avea necazuri.

Iepure - Dacă mănânci, e semn de mulțumire, dar și de nostalgii; dacă împuști, e semn bun, de noroc și viață lungă; dacă îl prinzi, ți se va propune o nouă afacere; dacă fuge e semn rău, înseamnă ceartă.

Iesle - E semn bun, vei avea parte de mare cinstire.

Iluminație - E semn bun, de bucurie și petrecere.

In - E semn bun, de căsătorie fericită sau de parteneri norocoși; dacă îl torci, e semn de mare efort și oboseală.

Inamici - Dacă îi învingi, e semn bun, de bucurie.

Inel - Dacă vezi, înseamnă eforturi, dar cu folos; dacă primești, vei avea prieteni iubitori, dar vei simți și îndoială; dacă îl dărui, e semn rău, te vei despărți de cineva; dacă e inel cu piatră, vei învinge toate necazurile; dacă sunt mai multe la un loc, înseamnă petrecere.

Inimă - Dacă o auzi bătând, vei primi o veste; dacă sângerează, e semn de dispreț.

Insecte - Dacă vezi în vis, e semn rău, vei primi o veste tristă.

Instrument muzical - Dacă tu cânți la el, e semn bun, căci ai prieteni credincioși și oamenii te simpatizează.

Insulă - Dacă e înconjurată de ape pe care le vezi, e semn bun, căci vei începe afaceri rentabile.

Intestin - E semn rău, urmează zile cu ghinion.

Inundație - Semn rău, de mari neplăceri.

Ițari - Semn bun, te vei bucura de ceva.

Izmene - Dacă le îmbraci, e bine, căci înseamnă cinste, onoare; dacă sunt rupte, e rău, înseamnă rușine, nefericire.

Izvor - Dacă e limpede, e semn de profit; dacă spumegă e semn rău de nenorocire; dacă bei din el, e semn bun de sănătate.



Îmbogățire - Dacă visezi că te-ai îmbogățit, e bine, căci cei din jurul tău te vor aprecia.

Îmbrăcat - Dacă te visezi, e bine, căci înseamnă îmbogățire dacă hainele sunt noi.

Îmbrăţişat - Dacă te visezi, e bine, căci vei primi daruri.
Împărat - Dacă vezi, e semn că vei primi o slujbă importantă; dacă vezi împărat şi rege la un loc, e semn de mare noroc; dacă e împărăteasă, vei avea parte de cinste şi slavă.
A împărţi ceva - E bine să visezi, căci înseamnă câştig, noroc în afaceri.
Împungându-te cu acul - Dacă te visezi, e rău, căci te vei certa cu un duşman.
Împuşcătură - Dacă auzi, e semn rău, de durere sau moarte; dacă tu împuşti, e semn că ai duşmani.
Încălţăminte - dacă vezi, e semn de întristare; dacă e albastră, e semn boală.
Închinare - E semn bun, de avere mare.
Închisoare - E semn rău, de griji şi supărare.
Încoronat - Dacă te visezi, nu vei avea parte de linişte şi odihnă.
Încurcat în mărăcini - Vei avea încurcături băneşti.
Înecat - Dacă vezi, fereşte-te de accidente; dacă visezi că tu te îneci, ai grijă, eşti în primejdie.
Îndrăzneţ - Dacă eşti, înseamnă reuşită în tot ce vrei.
Înger - Dacă îl vezi, e semn de cinste şi veste bună, dacă zboară, e semn de noroc; dacă te ia cu el, ai grijă să nu rămâi singur.
Îngâmfat - Dacă te visezi, e rău, căci vei produce cuiva apropiat repulsie.
Îngreunat - Sau împovărat dacă te visezi, e semn de întristare.
Îngropăciune - Dacă visezi, e semn rău, căci vei primi o veste tristă.
Înjurând - Dacă te visezi, nu-i bine, căci înseamnă necaz.
Înot - E bine să visezi, căci înseamnă împlinirea dorinţelor.
Întinerire - E bine, căci înseamnă împlinirea dorinţelor.
Întâlnire - Dacă te întâlneşti cu prieteni, îţi vei face duşmani.
Întristare - E bine să visezi, căci înseamnă veselie.
Întuneric - E semn rău, de boală îndelungată şi durere.
Învăţând - Dacă te visezi, e bine, căci înseamnă mari satisfacţii şi câştiguri.
Învechire - Semn de noutate.
Învierea morţilor - Semn bun, scapi de primejdie şi obţii o slujbă însemnată.



Jale - E semn rău, căci vei avea supărări, dar e şi bine, căci nu vor lăsa urme.

Jar - Ai grijă, eşti în primejdie; dacă te frige, e bine, înseamnă noroc.

Jaf - E bine să visezi, căci înseamnă afaceri cu profit mare; dacă tu eşti cel jefuit, tot bine este, poţi începe noi afaceri.

Jertfă - Dacă faci, e bine, înseamnă bucurie.

Joc - Semn bun, de voie bună; s-ar putea să primeşti pe neaşteptate bani; dacă e joc de cărţi, ai grijă, vei fi păcălit; dacă se joacă cineva sau tu cu mingea, e semn de bucurie; dacă e cu popice, înseamnă trai bun; dacă te joci cu copiii, e semn rău, de întristare; dacă e cu coarda, înseamnă supărare, dacă vezi jucării, e semn rău, de întristare.

Judecător - Dacă îl vezi, e bine, căci vei scăpa de grija care te apasă.

Judecată - Dacă vezi sau participi la judecată, e semn rău, de supărare şi întristare.

Jug - Purtat de boi, muncă în zadar şi câştiguri mici.

Jumări de ouă - Dacă visezi că mănânci, e semn rău, de boală gravă.



Labirint - Dacă visezi că treci prin el, e semn rău, de suferinţă fizică şi sufletească.

Laborator - Dacă are instrumente şi te afli în el, e semn bun, căci înseamnă muncă însoţită de răsplată.

Lac - E semn bun, căci îţi va merge bine; dacă te scalzi în el, e semn de afaceri bune; dacă eşti lac de sudoare, vei avea greutăţi mari.

Lacăt - Dacă îl vezi, înseamnă îngrijorare; dacă îl pui e semn bun, vei avea un câştig neaşteptat; dacă îl spargi, e semn că te zgârceşti la lucruri ieftine.

Lacrimi - Semn bun, vei ocupa o funcţie de onoare, dacă sunt ale tale, vei avea în curând o bucurie; dacă le vezi la alţii, e semn de petrecere.

Ladă - Dacă e goală, e semn de sărăcie; dacă e plină, vei avea succese.

Lalea - Dacă o miroşi, e semn rău, de îmbolnăvire.

Lampă - Dacă e stinsă, e semn de ceartă în familie; dacă o aprinzi, e semn bun, de noroc şi mărire.

Lance - Semn rău, te vei certa.

Lanternă - Dacă are lumină slabă, e semn rău, ai duşmani; dacă e aprinsă, vei ieşi cu bine din încurcături.

Lanţ - E semn rău, înseamnă necaz, închidere pentru vină ce nu-ţi aparţine: dacă e rupt, înseamnă moarte; dacă pierzi lanţ de aur, înseamnă dezonoare.

Lapte - Dacă bei, e semn de sănătate; dacă îl vezi curgând, e semn de mare bucurie; dacă se varsă, e semn rău, vei avea o pierdere; dacă dă în fiert, e semn de afaceri reuşite.

Lavă - Semn rău, vei fi înşelat în afaceri.

Lăcuste - Semn rău, ai mulţi prigonitori sau vei primi o veste rea; înseamnă şi căsnicie scurtă.

Lăcătuş - Om rău, duşman, grijă.

Lămâie - Semn rău, te vei certa cu cineva apropiat; dacă mănânci, e semn de nenorocire.

Lăptăreasă - E semn bun, de petrecere.

Lătrături - Semn rău, vei auzi de moartea cuiva; vei fi pus în situaţii dificile.

Lăutari - Dacă îi auzi cântând, e semn de mare petrecere.

Lână - Dacă vezi lucruri de lână, dacă ai sau îmbraci, e semn bun, de mare noroc.

Leagăn - Semn bun, viitor norocos, vei avea urmaşi.

Lebădă - E semn bun, de veselie şi petrecere; dacă sunt mai multe, vei avea zile liniştite.

Legate - Dacă eşti legat, e semn rău, de supărare, necaz; dacă stabileşti o legătură cu cineva, e semn de ceartă.

Legănându-te - Dacă te visezi, e semn că ai dori să leneveşti.

Lege - Dacă visezi că citeşti, e semn rău, te aşteaptă un proces.

Legume - Dacă aduni, belşug; dacă mănânci, sănătate.

Lepră - Dacă vezi leproşi, e semn rău, de moarte; dacă tu ai lepră, e tot semn rău, de supărare.

Leşin - Dacă visezi că leşini, e semn de necaz.

Leu - E semn bun, de fericire şi onoare.

Libelulă - Dacă o vezi zburând, e bine, înseamnă că vei trăi foarte bine.

Licurici - Vei auzi de moartea cuiva.

Liliac - Dacă îl vezi zburând, e semn rău, de supărare; dacă îl prinzi, e bine, scapi de un duşman.

Lighean - Dacă visezi că te speli în el, e semn că ai sentimente deosebite pentru o persoană de sex opus.

Liman - Dacă visezi că ai ajuns la liman, e semn de călătorie lungă.

Limbă - Dacă visezi că mănânci, e semn rău, de moarte.

Limbrici - E semn că te caută un prieten.

Limuzină - E semn rău; vei avea necazuri.

Lingură (linguriță) - Dacă visezi lingură, e bine, e semn de mâncare din belşug; dacă visezi lingurițe din argint, e semn că-ți vei schimba vechiul partener.

Linte - E semn rău, de întristare mare.

Lipie - Dacă visezi lipie caldă, e semn rău, te aşteaptă lipsuri multe.

Lipitori - Dacă vezi, e semn rău, duşmanii stau la pândă; dacă sunt pe corpul tău, tot semn rău este, căci te vei îmbolnăvi.

Liră - Dacă auzi sau dacă tu cânți la ea, e bine, căci e semn de zile liniştite.

Livadă - E semn bun, de bogăție.

Listă - Dacă visezi că citeşti, e semn că-ți vei cumpăra lucruri noi.

Litere - Dacă sunt multe şi învălmăşite, e semn că prietenii aşteaptă să-i cauți.

Loc viran - Dacă vezi, e semn de deşertăciune.

Local aglomerat - E semn că va interveni o schimbare în viața ta.

Locomotivă - E semn bun, de noroc; dacă o vezi mergând, înseamnă că vei face o excursie.

Locuință - Dacă o cumperi, e semn bun, de binecuvântare; dacă o dărâmi, e semn rău, de nefericire; dacă o faci sau o ridici, e semn de moarte; dacă este şubredă, e semn de boală; dacă se dărâmă, tot boală înseamnă; dacă e veche, înseamnă dispreț; dacă o vinzi, înseamnă pierdere.

Lojă de teatru - E semn bun, vei petrece zile frumoase.

Lopată - Semn bun, de belşug.

Loterie - E semn rău, vei pierde mulți bani.

Lovitură - Dacă auzi, e semn rău, înseamnă moarte; dacă te visezi lovit, e semn de ceartă în familie; dacă loveşti pe altcineva, vei avea necazuri.

Loz - Dacă visezi că îl cumperi, e semn de afaceri nerentabile.

Luând apă - Dacă te visezi luând apă din izvor, vei avea o sănătate bună; dacă e din fântână, e semn de reuşită însemnată în afaceri; dacă e din râu, bucurii apropiate; dacă e din mare, înseamnă necazuri.

Lucruri - Dacă sunt albe, înseamnă botez; dacă sunt lucruri strălucitoare, e semn rău, e semn de pierdere sau un prieten bun

te va dezamăgi; dacă sunt dulci, te aşteaptă multe griji, dacă sunt amare, vei fi înşelat de cei apropiaţi.

A lucra - Dacă te visezi lucrând, e bine, înseamnă spor în ceea ce faci.

Lulea - Dacă vezi, e semn de ceartă; dacă visezi că fumezi, e semn de boală.

Lume multă - Dacă vezi în vis, e semn de proces.

Lumină - Dacă o vezi arzând, e semn bun de fericire şi noroc; dacă e stinsă, e semn de moarte; dacă e de lumânare, înseamnă prieteni buni; dacă vezi lumânare, înseamnă noroc în dragoste; dacă faci lumânări, e semn de câştig; dacă vezi mai multe la un loc, e semn de întristare.

Lună - Dacă e înconjurată de halou, înseamnă câştig la jocuri de noroc; dacă e aprinsă, înseamnă mărire, onoare; dacă e limpede, luminoasă, înseamnă câştig; dacă e roşie, fericire; dacă e sângerie, supărare; dacă e în scădere, înseamnă avere; dacă se mişcă, e rău, căci înseamnă pagubă în afaceri; dacă este foarte mare, e bine, căci prietenii te înconjoară cu dragoste; dacă o vezi căzând, e semn de nenorocire.

Luntre - Dacă o vezi plutind pe ape, e semn bun; dacă se cufundă, e semn de despărţire.

Lup - E semn rău, ai duşmani ascunşi; dacă sunt în haită înseamnă război; dacă te atacă, vei trece printr-o primejdie; dacă-l omori, scapi de duşmani.

Lupă - E semn că vei primi veşti de departe

Luptă - E semn de mânie, bătaie, duşmani; dacă te lupţi cu cineva, e semn de îngrijorare; dacă te lupţi cu animale, e semn că vei avea de înfruntat greutăţi cotidiene.



Mac - Dacă e roşu, e semn că te vei face de ruşine într-o împrejurare oarecare; dacă sunt pe câmp, e rău, căci vei fi înjosit.

Macara - E semn bun, de evoluţie pe scara ierarhică.

Macaroane - Dacă visezi că mănânci, e semn rău, de boală.

Magnolie - Dacă vezi în vis, e semn bun, înseamnă afaceri rentabile.

Maimuţă - E semn rău, vei fi înşelat; nu te bizui pe noroc.

Maioneză - Semn bun, de sănătate.

Mal - Îţi vei încheia cu bine afacerile; vei ajunge la ţelul propus; poate însemna şi călătorie.

Maldăr de gunoi - Vei primi o mare sumă de bani.
Mama - Dacă o visezi, înseamnă bucurie, veşti bune, dar şi dor mare.
Mandolină - Semn rău, de supărări.
Manta - Dacă visezi că o dezbraci, nefericire; dacă o îmbraci, e bine, capeţi o funcţie înaltă.
Mare (ocean) - Semn bun, de câştig; dacă te scalzi în ea, înseamnă sănătate, dacă te visezi căzând în ea, e rău, înseamnă griji, teamă, frică; dacă te visezi călătorind pe mare, e bine, înseamnă avere.
Marinar - Dacă vezi, e rău, înseamnă drum cu ghinioane.
Masă - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă bucurie; dacă e încărcată, e semn de belşug.
Marfă - Dacă visezi că vinzi, înseamnă necazuri.
Margarete - Semn rău, de boală grea.
Marmeladă - Dacă visezi că mănânci, e semn rău, de foamete.
Marmură - Prevesteşte moarte apropiată.
Mazăre - Dacă visezi, e semn de boală; te va durea burta.
Măcelar - Semn bun, de bucurie.
Măceşe - E semn de agitaţie şi oboseală.
A măcina făină - Semn de afaceri bune.
Măgar - Dacă îl loveşti sau baţi, e semn rău de întristare sau supărare; dacă îl călăreşti, vei fi dispreţuit, nu te va lua nimeni în seamă; dacă-l împovărezi cu bagaje, vei avea mult de lucru; dacă îl vezi, semn rău, de nefericire.
Mălai - Dacă vezi în vis, înseamnă osteneală fără folos.
Mănăstire - E semn bun, de nuntă în familie, viaţă liniştită; dacă o visezi arzând, va avea loc un incendiu.
Mănuşi - Ţi se va aduce o veste neplăcută.
Măr - Dacă visezi că îl mănânci, e semn rău, de întristare, jale; dacă îl vezi, înseamnă nuntă; dacă e dulce, vei avea noroc în dragoste; dacă sunt mai multe, semn de belşug; dacă e roşu, vei fi avansat.
Mărci (timbre) - Vei primi o veste bună.
Mărgăritar - Dacă vezi unul, e semn de grijă; dacă sunt mai multe înseamnă lacrimi.
Mărgele - Semn rău, de griji şi necazuri.
Măritată - Dacă te visezi, e semn de văduvie.
Măruntaie - Dacă vezi în vis, e bine, vei dobândi un câştig mic, dar sigur.
Măsline - Semn rău, de supărare mare.
Mătase - Semn bun, de mare bucurie.
Mătuşă - Semn rău, de întristare şi necaz.

Mărțișor - Semn bun, de căsătorie norocoasă sau de parteneri buni.
Măsea - Dacă te doare, te vei rușina de ceva; dacă visezi că ți-o scoți, vei pierde pe cineva apropiat.
Mătreață - Dacă visezi că ai, e semn bun.
Mătrăgună - Semn de doliu.
Mătură - Semn rău, de supărare mare.
Măști - Semn rău, de rușine.
Mâhnire - Semn bun, de bucurie.
Mâini - Semn rău; dacă sunt murdare, semn de supărare mare; dacă visezi că te speli, e semn bun, de desfătare.
Mâncare - Dacă o cumperi, e bine; dacă fierbe, înseamnă zile bune; dacă e bună, aleasă, e semn rău, de foamete; dacă e obișnuită, e semn de nevoi; dacă te visezi mâncând, semn de sărăcie.
Mâneci - Dacă sunt scurte, e semn rău, de rușine; dacă sunt lungi, e bine, e semn de mărire.
Mânuind o armă - Semn rău, de necazuri și pierderi de bani.
Mânz - Semn bun, vei afla vești care te vor bucura.
Medalie - Semn bun, de virtute.
Medalion - Semn de nostalgie.
Melc - Semn că vei fi cumpătat.
A merge - Pe mare, înseamnă bogăție; dacă mergi cu pușca la vânat, înseamnă fățărnicie; dacă mergi cu trăsura, trai vesel; dacă mergi la bal, înseamnă noroc deosebit; la înmormântare, eșec, însurătoare târzie, nefericire pentru un prieten; dacă visezi că mergi pe gheață, e bine, înseamnă împlinirea tuturor dorințelor.
Mese întinse - Petrecere, nuntă.
Mesteacăn - Semn rău, prieteni vechi te vor trăda.
Metal - Dacă strălucește, înseamnă decădere; dacă e ruginit, vei fi invidios.
Metronom - Semn rău, timp pierdut în afaceri.
Mic - Dacă visezi că ești, înseamnă umilire.
Microfon - Semn bun, vei dobândi prieteni credincioși.
Microscop - Semn bun, schimbare în bine în munca ta.
Miel - Dacă vezi, e semn bun de noroc; dacă e gras, înseamnă belșug; dacă e slab, nu e bine.
Miere - Dacă visezi că mănânci, e semn de bucurie scurtă.
Mierlă - Dacă auzi cântând, e semn de vreme bună și veselie.
Mieunături - Nu-i bine să auzi în vis, căci e semn de prevestiri rele.
Mijind de ziuă - E semn bun, încep să-ți meargă afacerile.
Militar - Semn de tulburări și război.

Milostenie - Dacă ți se arată, semn rău, de sărăcie și lipsuri; dacă tu ești milos, e semn bun, de bucurie și voie bună, dacă ești sărac, semn rău, de întristare.

Mină - Semn bun, de bucurie și belșug.

Mincinos - Dacă visezi că ești, înseamnă că nu vei reuși în afaceri.

Minge - Dacă visezi că te joci cu ea, înseamnă griji și necazuri.

Minuni - Dacă le vezi, e bine, o schimbare se va petrece în viața ta; dacă visezi că tu le faci, e semn rău, căci vei avea supărări.

Miop - Dacă te visezi, e semn bun.

Mire - Căsnicie agitată.

Mireasă - Semn bun, de împăcare sufletească, liniște în casă.

Mizerie - Sau sărăcie dacă visezi, e semn rău, vei pierde într-o afacere.

Moară - Semn bun, de bucurie; dacă macină, înseamnă bani mulți; dacă e de vânt, e semn rău, vei face un drum în zadar; dacă e părăsită, așteaptă-te la o pagubă.

Moartea - Dacă o vezi în vis, vei avea o viață lungă.

Moașă - Semn bun, de noroc imediat, vei descoperi o taină.

Mobilă - Dacă visezi că o cumperi, e semn rău, de sărăcie.

Monument - Dacă vezi în vis, e semn bun, căci vei avea o bucurie neașteptată.

Morar - Semn bun, de prietenie.

Morcovi - Semn rău, căci vei avea o mare supărare.

Morgă - Semn rău, căci vei avea o mare supărare.

Morman de pământ - E rău, căci te așteaptă câteva zile grele.

Mormânt - Dacă visezi că sapi, e bine, căci te vei însoți cu oameni buni.

Mort - Dacă te visezi, e rău, căci înseamnă nefericire; dacă vezi, e semn bun, de noroc.

Moșie - Dacă visezi că o cumperi, e bine, înseamnă prietenie mare.

Moștenire - Dacă visezi că primești, e rău, înseamnă sărăcie, mizerie.

Motocicletă - Dacă visezi că mergi cu motocicleta e semn rău, de ceartă sau bătaie.

Mozaic - Dacă vezi, e semn rău, căci vei auzi vorbe mincinoase.

Muguri de pom - Semn bun, urmează o perioadă de calm și satisfacții.

Mulatru - Dacă vezi în vis, e semn bun, căci te vor căuta prieteni buni.

Mumie - Dacă visezi, nu e bine.

Munte - Dacă îl vezi, e bine, înseamnă onoare, glorie mare; dacă îl urci, e rău, căci vei avea griji în afaceri; dacă îl cobori, e rău, căci e semn de nedreptate.

Mure - Dacă vezi sau aduni în vis, e semn rău, de întristare.

Murături - Dacă visezi că mănânci, e semn de veste rea.
Mustețe - Semn rău, căci vei fi în pericol; înseamnă şi moarte.
Muşcată - Dacă visezi flori de muşcată, e bine.
Muşcătură - Dacă e de câini, înseamnă ceartă; dacă e de pureci, îți va spori averea.
Muşte - E semn de bârfă, calomnie; dacă omori, e semn de supărare, mânie; dacă prinzi, e semn de boală.
Mut, muți - Dacă visezi, e rău, căci înseamnă nenorocire.
Mutilat - Dacă te visezi, e semn bun, de noroc în dragoste.
Mutându-te - Dacă te visezi, e semn că ceva important se schimbă în viața ta.
Muzică - Dacă auzi în vis, e semn, rău, de întristare; dacă e muzică militară, e semn de război.
Muzicanți - Dacă vezi, e bine, căci înseamnă nuntă sau logodnă.
Muzicuță - Dacă auzi în vis, nu este semn bun.



Nacelă (balon) - Semn că te aşteaptă un drum lung.
Nai - Dacă auzi în vis, vei merge la o petrecere plăcută.
Nap roşu - Semn rău, de moarte.
Nas - E semn că vei fi aşezat la un loc de cinste; este şi semn de curiozitate; dacă-l visezi jupuit, e rău, înseamnă supărare mare, ruşine.
Nasturi - Semn rău, de ceartă cu vecinii şi lipsă de bani.
Naş - Semn bun, de noroc şi bucurie.
Naştere - Dacă visezi că te naşti, e semn de noroc; dacă tu naşti, e bine, înseamnă salvarea dintr-o situație dificilă; dacă asişti la o naştere, e semn de cinste şi belşug.
Nălucă - Semn rău, vei primi o veste proastă.
Năvod - Semn rău, eşti înconjurat de oameni de rea credință, înşelători.
Nebun - Dacă e piesa de şah, vei porni într-o călătorie; dacă e un om nebun pe care îl vezi, e semn de bucurie.
Necuratul - Dacă-l vezi în vis, e semn bun.
Neg - Semn rău, de boală.
Neghină - Semn rău, de nervi şi supărări.
Negoț - Dacă faci în vis, e semn de pagubă.
Negură - Dacă visezi, e semn de vreme bună.

Negreală (negru) - Semn rău, de întristare.
Negustor - Dacă te visezi, e bine, înseamnă noroc în afaceri.
Nervi - Dacă ai în vis, e semn bun, vei trece peste greutăţi.
Nesăţios - Dacă te visezi, vei fi condamnat de societate.
Nesigur - Dacă te simţi în vis, vei fi lipsit de şansă.
Nevoiaş - Dacă eşti în vis, averea ta va spori.
Nicovală - E semn bun, de câştig imens.
Nisip - Dacă vezi, înseamnă nefericire; dacă îl cari, înseamnă greutăţi, piedici.
Nituri - E semn de muncă foarte multă.
Nivelând - Ceva în vis, e semn bun, de şansă în afaceri.
Noapte - Dacă este senină, e semn de fericire; dacă e întunecată, vei primi veşti noi.
Nod - Dacă faci în vis, e rău, înseamnă supărare.
Noian de zăpadă - Semn bun, de belşug.
Nori - Semn de mari satisfacţii în munca pe care o faci.
Notiţe - Dacă-ţi iei în vis, afacerile devin rentabile.
Nuci - Dacă mănânci, e rău, înseamnă bătaie; dacă vezi un nuc mare, e semn bun, eşti protejat.
Nuia - Semn rău, de întristare şi durere.
Nuferi - Vei face bucurii celor dragi.
Nuntă - Dacă e a ta, e semn rău, de nenorocire; dacă e a altora, e semn de noroc în căsătorie.
Nu mă uita (Miozotis) - Semn bun, de veselie împreună cu un mare grup de prieteni.
Numărare - Semn rău, de nenorocire.
Numere - Dacă vezi în vis, e bine, te aşteaptă un câştig.



Oaie (oi) - Semn de îngrijorare; e greu să-ncepi afaceri noi; dacă o tunzi, înseamnă nerfericire.
Oală - Dacă te împiedici de ea, e semn de noroc; dacă e de pământ, înseamnă chef; dacă este spartă, vei avea o pagubă mare.
Oameni - Semn rău de întristare şi durere; dacă îi auzi, întristare; dacă te însoţeşti cu ei, semn de veste plăcută; dacă sunt ologi sau şchiopi, e semn de neîncredere.
Oase de mort - Semn rău, de îmbolnăvire.
Oasele - Dacă te dor, e semn de boală care pândeşte.



Oaspete - Dacă primeşti, vei fi în criză de timp; dacă tu eşti oaspetele, e semn rău, de foamete, durere.

Obloane - La geam sau la uşă, e bine, înseamnă câştig.

Oboi - Dacă auzi, îţi vei atinge scopul propus.

Obosit - Dacă te visezi, vei avea în curând o pagubă.

Obraz - Dacă e zgâriat, înseamnă întristare şi suferinţă.

Ocară - Dacă auzi în vis, e semn de supărare.

Ochelari - Dacă vezi sau porţi, e semn că vei fi bârfit.

Ochi - Dacă sunt albaştri, e semn de bucurie; dacă sunt negri,e semn de îngrijorare; dacă sunt căprui, înseamnă pierdere, înşelăciune; dacă sunt verzi, e semn de dragoste mare; dacă sunt bolnavi, e semn rău, te aşteaptă pierderi mari; dacă sunt frumoşi, mari, înseamnă avere; dacă sunt răi, e semn de afaceri bune.

Odaie - Dacă vezi în vis, e semn de căsătorie; dacă e murdară, vei deveni nestatornic.

Odăjdii - E semn rău, căci vei avea mari lipsuri, dar vei trece peste ele, cu ajutorul familiei.

Ofilit - Dacă te visezi la faţă, e semn de noroc.

Ofiţer - E semn că o mare schimbare se va produce în viaţa ta.

Ogar - Dacă vezi, e rău, vei atrage noi duşmani.

Oglindă - Dacă vezi, e semn de moarte; dacă e spartă, e semn de nenorocire; dacă te uiţi în ea, vei fi trădat de cei apropiaţi.

Ogor - Dacă îl semeni, vei dobândi un câştig nesperat.

Olar - Dacă visezi, e semn rău, de moarte şi nefericire.

Om - Dacă e frumos, e semn de bucurii; dacă e negru, zile grele, de nevoi şi lipsuri; dacă e bolnav, e bine, vei avea o mare mulţumire; dacă e beat, norocul îţi surâde; dacă e mort, e semn de sărăcie.

Omizi - E semn de întristare şi supărare; se va produce o schimbare în viaţa ta.

Omor - Dacă vezi, e semn bun; dacă tu îl faci, fereşte-te de accidente; dacă eşti tu cel omorât, e bine.

Onorat - Dacă eşti onorat, e semn de trai vesel, înaintare; dacă îţi pierzi onoarea, e semn de durere, întristare: dacă tu îi onorezi pe alţii, e semn de supunere şi umilire.

Opărit - Dacă eşti, e semn că binele vine pe neaşteptate.

Opinci - Dacă sunt noi, te aşteaptă un drum lung; dacă sunt rupte, îţi dau târcoale necazurile.

Oraş mare - E semn bun, de călătorie cu folos.

Orb - Dacă visezi că eşti, e semn rău, de întristare, ceartă, mizerie; dacă vezi un om orb, e bine, urmează zile fericite.

Orbecăind - Dacă te visezi, e semn că vei vărsa lacrimi.

Orez - Dacă visezi, e bine, înseamnă bogăţie.

Orgă - Dacă vezi, e semn de bucurie, dacă auzi e semn de agitaţie multă, dar înseamnă şi că ai gânduri curate faţă de persoanele apropiate.

Orizont - Dacă e înroşit, e semn rău, de doliu.

Ornamente - Dacă visezi, vei trăi în lux.

Orologiu - Sau ceasornic dacă visezi, înseamnă binecuvântare.

Orz - Sau ovăz sau secară (orice fel de cereale, în afară de grâu) înseamnă că va interveni o schimbare esenţială în viaţa ta.

Os - Semn rău, de sărăcie şi necazuri.

Osie - Semn bun, de noroc.

Otravă - Dacă visezi că bei, semn rău, de boală; poate însemna şi moarte.

Oţet - Dacă visezi că bei, e semn rău, de întristare, ceartă.

Ouă - Dacă le cumperi, semn rău; dacă le fierbi, înseamnă vorbe rele, cleveteală; dacă sunt sparte, înseamnă ceartă în familie; dacă sunt vopsite, e bine, urmează zile îmbelşugate.



Pachet - Dacă trimiţi, semn bun; dacă primeşti, aşteaptă-te la câştig; dacă îl desfaci, semn rău, sărăcie.

Pafta - Dacă porţi în vis pafta strălucitoare, e semn de amăgire.

Pagodă - E semn că vei merge la o petrecere.

Pahar - Semn de mare ospăţ.

Paie - E bine să visezi, căci înseamnă bogăţie; dar dacă ard, e semn de pagubă.

Paiaţă - Semn rău, prevesteşte o supărare mare.

Palat - Semn bun, de îmbogăţire rapidă.

Paletă de pictor - Dacă foloseşti, e bine, căci vei trăi liniştit şi îndestulat.

Palid - Dacă te visezi, fereşte-te de boală.

Palmă - Dacă visezi că te mănâncă, vei primi bani.

Palmier - Semn bun, vei face călătoria mult aşteptată.

Palton - Dacă visezi că îl îmbraci, e semn de boală.

Pană - Sau aripă de gâscă tăiată, înseamnă bucurie, plăcere; dacă e pană de scris, vei trage o sperietură; panaş (smoc de pene) dacă visezi, orgoliul îţi va fi rănit.

Panglică - Semn rău, speranță deșartă.
Panoplie de arme - E semn rău, de muncă multă, lipsită de spor.
Panou cu afișe sau poze - Semn de ceartă în familie.
Pantaloni colorați - Semn bun, amorul este de partea ta; dacă sunt rupți, e semn de bucurie mare.
Panteră - Semn de liniște, împăcare, fericire.
Pantofi - Semn că dorințele ți se vor împlini.
Pansament - Semn rău, de boală.
Papagal - Semn rău, căci te vei face de râs în societate.
Papion - Semn rău, vei da de bucluc.
Papirus - Semn bun, vei face o afacere bună.
Papuci - Semn de dispreț.
Par - Dacă visezi, e semn că vei fi disprețuit.
Paradă - Dacă vezi în vis, e bine, pregătește-te de distracții.
Parafă - Dacă visezi că pui, semn bun, vei primi un cadou.
Parapet - Semn rău, vești proaste de departe.
Parașută - Semn rău, urmează griji mari.
Paratrăsnet - Semn că urmează zile bune.
Paravan - Semn rău, vei fi bârfit.
Pară - Dacă mănânci, e bine, înseamnă noroc; dacă e moale, înseamnă avere.
Parâmă - Semn de călătorie neașteptată.
Pasăre - Dacă visezi că o mănânci, înseamnă bucurie; dacă o prinzi, semn de noroc; dacă o vezi stând, veselie; dacă zboară, vei primi o veste neașteptată.
Pașaport - E semn bun, de afaceri bune în viitor.
Pașă - Pașă dacă vezi în vis, e semn rău, de vrajbă și tulburări sufletești.
Pat - Dacă visezi că zaci în el, semn că se va întâmpla un rău; dacă este de dormit, vei avea un musafir străin; dacă este frumos, e bine, înseamnă avuție; dacă este stricat, e semn de sărăcie, mizerie.
Patefon - Dacă auzi cântând, înseamnă veselie mare.
Patent (clește) - Este semn că vei fi consolat după un necaz.
Patine - Dacă vezi în vis sau dacă le folosești, e semn că vei auzi niște bârfe; vei face o călătorie plăcută.
Patrafir - E bine, căci afacerile îți merg bine.
Păduchi - Semn de câștig însemnat, noroc. Adesea înseamnă și rușine.
Pădure - Dacă este o pădure mare, deasă, codru, înseamnă primejdie mare, pericol; dacă e de brad, e semn de mizerie și sărăcie; dacă e înverzită, e semn de belșug, iar dacă e tăiată, înseamnă bani mulți.

Pădurar - Semn rău, ceartă cu cei cu care munceşti.
Păianjen - Semn de noi oaspeţi.
Pălărie - Dacă e nouă, te aşteaptă necazuri; dacă e veche înseamnă sărăcie.
Pămătuf de bărbierit - Semn rău, necazuri.
Pământ - Dacă visezi că sapi, e bine, înseamnă belşug; dacă zaci pe el, înseamnă moarte, neplăceri.
Păpădie - E semn rău, ai duşmani aprigi.
Păpuşi - E bine, înseamnă că eşti iubit.
Păros - Dacă te visezi, te aşteaptă o ceartă în familie.
Păr (pom) - Semn rău, de lipsuri.
Păr - Dacă e alb, e semn bun de plăcere şi desfătare; dacă visezi că-ţi creşte, e semn de agitaţie şi oboseală; dacă îl tai, semn rău, de grijă; dacă îl vezi în mâini, semn rău de nefericire; dacă e negricios, semn de desfrâu; dacă e negru, plăcere, desfătare mare; dacă e roşu, e semn de amăgire ascunsă; dacă e scurt, înseamnă mizerie, sărăcie, lipsuri.
Părinte, tată - Dacă vezi în somn, este semn rău, de durere; poate însemna şi moarte.
Părinţi - Dacă visezi că mor, vei câştiga bani.
Păstăi (fasole) - Semn rău, de indispoziţie şi boală.
Păstor - Semn bun, vei duce o viaţă liniştită.
Pătlăgele - Dacă sunt roşii, e semn de afaceri rodnice; dacă sunt vinete, e semn de supărare.
Pătrunjel verde - Semn rău, căci o persoană apropiată se va îmbolnăvi.
Păun - Semn bun, bucurie.
Păzit - Dacă te visezi, te aşteaptă zile triste.
Pâine - Dacă o cumperi, e bine, înseamnă viaţă comodă, plăcută; dacă mănânci, înseamnă onoare, înaintare în rang; dacă e caldă, e semn rău, căci vei suferi o boală grea; dacă este mucegăită, e rău, duşmanii stau la pândă.
Pânză - Dacă visezi pânză înălbind, e semn rău, de durere sau moarte.
Pârâu - Dacă este adânc, înseamnă durere, întristare; dacă te scalzi în el, e bine, înseamnă noroc; dacă are peşti în el, vei avea parte de urmaşi; dacă visezi pârâu limpede curgând prin casă, înseamnă bogăţie, noroc, onoare; dacă este mare, înseamnă lacrimi şi supărare; dacă e tulbure, e semn de lipsuri şi sărăcie.
Pechinez - Semn rău, căci te vei zgârci la ce nu trebuie.
Pegas - Dacă vei visa calul înaripat numit Pegas, vei avea o reuşită în afaceri.

Peisaj plăcut - Semn bun, căci vei face un drum lung foarte plăcut.
Pelerină - Dacă visezi că porți, vei primi o veste bună..
Pelican - Semn bun, promisiunile se vor materializa.
Pendulă - Semn rău, căci vor veni zile pline de oboseală.
Pene - Dacă sunt de păsări sălbatice, înseamnă alergătură şi griji; dacă sunt de păsări domestice, vei primi veşti de acasă.
Pensetă - Semn rău, de supărări.
Pepene - Dacă este roşu, e bine, căci ai sănătatea bună, deşi eşti îngrijorat; dacă e galben, vei merge la o petrecere.
Perdele - Dacă vezi în vis, şi se vor dezvălui secrete.
Pernă - Semn că te aşteaptă zile de alergătură multă.
Peron - Semn bun; vei face un drum scurt şi cu folos.
Perle - Dacă vezi în vis, e bine, căci înseamnă noroc mare.
Pere - Vei avea parte de un câştig neaşteptat.
Perie - Dacă visezi, e semn rău, trebuie să ştii că părul tău e în primejdie.
Perucă - Dacă o vezi la altcineva, ceva îți va produce bucurie; dacă tu o porți, e semn rău.
Pescari - Dacă vezi în vis, e bine, căci înseamnă bogăție.
Pescăruş - Semn bun, de înălțare în rang.
Peşte - Dacă îl mănânci, nu vei avea probleme cu sănătatea; dacă îl prinzi, e rău, căci vei avea piedici în munca ta; dacă e mare, averea îți va spori; dacă e mic, averea e în scădere.
Petice - Semn că trebuie să fii mai cumpătat.
Pian - Dacă vezi, vei afla lucruri importante; dacă tu cânți la el, vei face afaceri profitabile.
Piatră prețioasă - Dacă o cumperi, vei avea parte de folos; dacă o pierzi, semn rău, de nefericire; dacă o porți, e semn de înaintare în rang; dacă o vinzi, e rău, căci vei suferi o pierdere.
Piatră (stâncă) - Pericol de îmbolnăvire.
Piață - Dacă e mare, înseamnă avere, moştenire; dacă e mică, e semn de durere şi boală.
Picior - Semn rău, de boală grea.
Pictor - Dacă îl vezi lucrând, e semn rău, de sărăcie; dacă vezi o pictură, o imagine sau un desen, înseamnă amăgire.
Piculină - Dacă auzi în vis, vei face un drum scurt.
Piedestal - Pe care visezi că stai, e semn rău, căci te paşte o primejdie.
Piele - Dacă este tăbăcită, înseamnă întristare, nefericire; dacă este de curea, înseamnă avere, câştig; dacă este de animale, e semn de mânie şi întărâtare; dacă e fină, înseamnă îmbogățire.

Pieptene - Semn rău, de nefericire.
Piersică - Semn rău, de risipă sau cheltuieli mari; vei cunoaşte oameni buni.
Piftie - Dacă visezi că mănânci, e bine, căci vei avea afaceri bune.
Pijama - Dacă vezi în vis, pe tine sau pe alții, e rău, înseamnă că vei fi ignorat.
Pilă - Dacă vezi în vis, înseamnă necazuri mari.
Pinguin - Semn rău, vremea se răceşte, afacerile se încurcă.
Pion - Dacă visezi pion de şah, e semn rău, de singurătate.
Pipă - Dacă o visezi aprinsă şi fumegând, e semn că-ți vei schimba locuința.
Piper - Semn rău, de neîncredere sau ceartă.
Pirostrie - Dacă visezi că porți, semn rău; dacă le vezi la alții, înseamnă suferință.
Piscină - Dacă e cu apă, înseamnă afaceri bune.
Pisică - E semn rău.
Pistol - Semn de nelinişte şi agitație.
Pişcătură - Nu este semn bun; dacă sunt pişcături de țânțari, semn rău, căci îți va ieşi pe dos un lucru.
Piuă - Semn de supărare.
Pivniță - Semn rău, de boală.
Plasă - Dacă este de pescuit, situația materială se va îndrepta.
Planor - Dacă vezi zburând, vei primi o scrisoare care te va bucura.
Plânset - Dacă este de copil, e semn de veste rea; dacă tu plângi, e semn rău, căci vei avea un mare necaz; dacă plângi de mila cuiva, e rău, înseamnă nefericire.
Plouat - Dacă te visezi, e rău, urmează o perioadă de decădere.
Plopi - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă profit mare în afaceri.
Ploscă - E semn că ai scăpat de o primejdie, dar urmează alta.
Ploşniță - Semn rău, căci vei fi trist; dacă vezi cum te muşcă, e semn de supărare.
Plută - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă noroc.
Poartă - Dacă se deschide, te vei muta în casă nouă; dacă se închide, vei avea de depăşit nişte încurcături; dacă treci prin ea, urci în ierarhie.
Pocnet - Dacă auzi în vis, e semn că vei trage o spaimă.
Pod - Dacă vezi în vis, urmează zile norocoase; dacă este stricat, e semn de nefericire.
Podoabă - Dacă vezi, e bine, mulți te vor admira.
Poezii - Dacă visezi că scrii sau citeşti, e semn de dragoste la prima vedere.

Policandru - Semn bun.
Polițist - Semn rău, vei avea neplăceri.
Polizor - Dacă vezi sau auzi, e rău, înseamnă ceartă mare.
Polo - Dacă visezi că joci în vis, e semn de sănătate şubredă.
Polonic - E semn că te caracterizează puterea fizică.
Poftind - Pe cineva în vis, vei avea lipsuri mari.
Pom de iarnă - Semn bun, vei avea bucurii şi reuşite.
Pom - Dacă este înverzit sau înflorit, veselie, bucurie.
Pompă - Semn rău, primejdia te urmăreşte.
Ponei - Semn rău, de bătrânețe.
Popă - Semn rău, necazuri.
Popândău - Dacă vezi în vis, e semn rău, eşti amenințat de sărăcie.
Popice - Dacă te visezi jucând popice, e semn rău, pierdere de vreme.
Porci - Semn de bucurie; dacă este porc mistreț, prieteni buni te ajută.
Portativ muzical - E bine, vei auzi vorbe bune.
Portocală - Semn rău, de nelinişte.
Porțelan curat - Dacă visezi, vei avea noroc la jocuri.
Porumb - Dacă vezi boabe de porumb, e bine, de la o zi la alta, situația ți se va îmbunătăți.
Porumbel - Dacă sunt mai mulți, e bine, căci ai prieteni adevărați.
Potcoavă - Vei primi o ştire plăcută, îmbucurătoare.
Potârniche - Căsătorie bună; dacă sunt mai multe, e semn de boală.
Povară - Dacă simți în vis, vei câştiga noi prieteni.
Prapori - Dacă vezi în vis prapori de biserică, e bine, căci prietenii îți sunt aproape în împrejurări grele.
Praştie - E semn că duşmanii te invidiază.
Praz - Semn bun; încrede-te în Dumnezeu şi în puterea ta.
Prădători - Dacă visezi, e bine, ai prieteni.
Prăpastie - Dacă visezi, e bine, vei scăpa de nevoile imediate.
Prăvălie - Dacă ai în vis, e semn de nefericire.
Precupeață - Vei fi bârfit fără motiv.
Predică - Predică, slujbă bisericească dacă auzi în vis, e bine, semn de cinste mare.
Prelată sau cort - Semn rău, de supărare.
Prezicere - Prezicere sau profeție dacă visezi, e semn bun de vrednicie, demnitate.
Pridvor - Dacă visezi pridvor sau prispă, înseamnă dor de vacanță.
Prietenie - E semn rău, înseamnă întristare, supărare.
Principe - Semn bun, de noroc; dacă vorbeşti cu el, e semn rău, de primejdie.

Prins - Dacă te visezi, vei afla o ştire tristă.

Privighetoare - Semn bun, de succes în afaceri; dacă este singură, îţi vei găsi perechea.

Proiectil - Dacă visezi, înseamnă veşti confuze, amestecate.

Proteze - Dacă tu porţi, e semn de nesinceritate; dacă le vezi la membrele altora, e rău, vei avea insuccese în afacerile imediate.

Prund - Dacă vezi prund de pe mal, e bine, înseamnă onor şi mărire.

Prune - Dacă vezi, e bine, înseamnă zile liniştite şi pline; dacă le iei din pom, înseamnă dorinţă de înălţare, dorinţă de a te impune prin lux.

Pucioasă - E bine, înseamnă prietenie.

Pufoaică - Dacă visezi, e semn că vei fi linguşitor.

Pui de căprioară - Semn rău, de întristare.

Pulover nou - Semn de supărare trecătoare.

Pumnal - Semn rău, fereşte-te de falşii prieteni.

Punte - Semn bun, vei scăpa de griji.

Pureci - Dacă te pişcă, e bine, înseamnă bogăţie; dacă prinzi, înseamnă alergătură, griji.

Puşcă - Semn bun, de viaţă lungă.

Puşculiţă - Semn de bani puţini.

Puternic - Dacă te visezi, e rău, înseamnă ceartă.

Putină - E semn bun, de călătorie apropiată.

Puţ - Dacă visezi e rău, înseamnă necazuri.



Rabin - E bine, căci vei primi veşti bune.

Rac - Semn rău, treburile îţi merg anapoda; dacă mănânci raci, e bine, înseamnă bucurie; dacă prinzi raci, e rău, înseamnă bârfă la adresa ta.

Rachetă de tenis - Semn bun, de prietenie.

Rachetă (vehicul) - Semn că afacerile vor produce profit.

Rachiu - Dacă bei în vis, se pregăteşte o petrecere.

Raclă (sicriu) - Semn rău, de moarte.

Radiator electric - Semn rău, înseamnă sărăcie.

Radio - Dacă vezi sau auzi, e bine, prietenii te vorbesc de bine.

Raft de magazin - Semn bun, vei avea succes în afaceri.

Rahat - Dacă visezi că mănânci, e bine, e semn de belşug.

Rai - Dacă vezi raiul în vis, e semn că vei primi o ştire plăcută.
Ramură de copac - Semn bun, vei face afaceri profitabile.
Rană - Dacă visezi că ai rană, e semn rău, de supărare.
Rangă - Dacă te visezi lovind cu ranga, e semn rău, vei avea dificultăți în afaceri.
Ras proaspăt - Dacă te visezi, vei avea necazuri.
Rață - Dacă vezi, e rău, vei avea necazuri cu apa; dacă o vezi la baltă, vei pierde pe cineva; dacă o prinzi, e semn că cineva te vorbeşte de rău.
Rază de soare - Semn bun, îți va merge bine.
Rădaşcă - Semn că vei fi nehotărât.
Rădăcină - Semn rău, nefericire.
Răzător - Semn rău, înseamnă ceartă, necaz.
Război de țesut - Semn bun, îmbelşugare.
Război - Vei afla o veste sau o taină.
Râie - Dacă visezi că ai, e rău, înseamnă nefericire.
Râme - Semn rău, cineva te bârfeşte.
Rândunică - Dacă vezi, e bine, înseamnă veşti bune.
Râşniță - Dacă vezi în vis, e rău, înseamnă supărare mare.
Râzând - Dacă te visezi, e semn că vei fi uşor bolnav.
Rece - Dacă te visezi, semn rău, de boală apropiată.
Rechin - Dacă visezi că te atacă, e semn rău, căci vei avea o mare pagubă.
Reflector - Vei înțelege o anumită chestiune.
Rege (regină) - Ți se oferă o slujbă înaltă.
Rege (regină) - Când sunt piese de şah, e semn rău, vei încerca umilințe.
Ren - Semn bun, vei cunoaşte mărirea.
Respins - Dacă te visezi de cineva de sex opus, e semn de noroc în dragoste.
Rețea de sârmă - Dacă vezi în vis, e rău, îți dau târcoale gânduri negre.
Ricşă - Dacă vezi în vis, e semn rău, de primejdie mare.
Ridicare - Dacă te ridici de la pământ, înseamnă grijă; dacă te ridici de pe scaun, vei afla o ştire bună, plăcută; dacă te ridici din pat, e semn de durere, boală.
Riduri - Dacă visezi că ai pe față, vei avea viață liniştită.
Ridiche - Dacă visezi, e rău, căci te vei face de râs.
Rimă - Dacă te visezi căutând rime la versuri, înseamnă pierdere de vreme.
Rindea - Dacă vezi, e bine, vei câştiga bani mulți.

Ring de box - Semn rău, de doliu.
Rinocer - Semn rău, căci te aşteaptă primejdie mare.
Roabă - Dacă visezi, e semn de tristețe.
Roată - Dacă este de car, de moară etc., e bine, înseamnă prieten sau soț bun; dacă sunt mai multe, e semn de viață lungă.
Robă judecătorească - Dacă vezi, e semn că vei auzi vorbe mincinoase.
Robinet - Dacă îl visezi curgând, e rău, vei avea un proces.
Robot - Dacă vezi în vis, te pândeşte un duşman.
Rochie - Dacă vezi, e bine, înseamnă noroc; dacă e albă, înseamnă logodnă sau nuntă; dacă e neagră e semn de doliu.
Rogojină - Semn rău, te aşteaptă lipsuri.
Roi de albine - E semn bun, de noroc şi fericire.
Rond de flori - Dacă vezi în vis, e semn de fericire.
Rozetă - Dacă visezi, e semn de veşti noi, bucurie.
Rufe murdare - Te aşteaptă eforturi mari.
Rug - Dacă îl vezi arzând, e semn de spor în afaceri.
Rugăciune - Dacă visezi că faci, e bine, înseamnă noroc în afaceri; sănătate.
Rugină - Semn de multă osteneală.
Ruletă - Dacă vezi în vis, înseamnă pierdere de bani.
Rulmenți - Ai grijă de sănătatea ta.
Rupând ceva - Dacă te visezi, vei avea o perioadă de mari greutăți.
Ruşinos - Dacă eşti în vis, vei suferi un eşec în afaceri.



Sabie - Dacă o pierzi, înseamnă sărăcie; dacă o porți e bine, înseamnă onoare, bucurie; dacă este ruptă, e semn de boală grea, moarte; dacă tai ceva cu ea, e semn de supărare.
Saci - Dacă sunt plini cu cărbune, înseamnă împăcare cu un duşman; dacă sunt cu bani, e semn de noroc în afaceri; dacă sunt goi, îngrijorare; dacă sunt plini, belşug.
Saca - Dacă e cu apă, e bine, e semn că îți va merge din plin.
Sacoşe pline - Cineva te duşmăneşte.
Salamandră - E semn că ți se va schimba soarta.
Salată - Dacă te visezi mâncând salată verde, e semn de bucurii mărunte.
Sală mare - Dacă vezi în vis, e semn de boală.

Salbă - Vei fi nestatornic în hotărâri; te îmbolnăveşti.
Salcâm - Dacă este înflorit, vei scăpa de lipsuri.
Salcie - Semn bun, urmează zile bune, liniştite.
Salopetă - Dacă visezi că îmbraci, vei avea multe bucurii.
Samovar - Dacă visezi un samovar fierbând, vei avea multe necazuri.
Sanie - E semn de drum lung.
Sapă - Semn rău, înseamnă griji.
Sarcofag - Semn rău, faci afaceri necinstite.
Sare - Semn rău, ai o perioadă de ghinioane.
Sarmale - Dacă visezi că mănânci, ai grijă să nu te îmbolnăveşti.
Satana - Dacă ți se arată în vis, e bine, înseamnă că vei regăsi un bun prieten.
Satâr - Drum cu peripeții multe şi lung.
Satelit - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă îmbelşugare.
Savarină - Dacă mănânci în vis, e bine, înseamnă îmbelşugare.
Saxofon - Dacă auzi cântând în vis, e rău, înseamnă că vei avea nevoi mari.
Săgeată - Se aud vorbe rele despre tine; înseamnă şi inițiativă curajoasă.
Sămânță - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă câştig.
Săpăligă - Dacă te visezi lucrând cu ea, vei avea spor în afaceri; dacă te visezi săpând, vei avea multe de rezolvat.
Săpun - Seriozitatea ta va impresiona pe cei din jurul tău, dar vei fi linguşit.
Săraci - Dacă vezi în vis, e rău, înseamnă insucces într-o tranzacție.
Sărbătorit - Dacă te visezi, ți se oferă o slujbă mai bună.
Sărind - Sau dansând dacă te visezi, e bine, înseamnă belşug.
Sărut - Dacă dai sărutări cuiva, e semn de necazuri; dacă tu eşti cel sărutat, te va cuprinde un dor de cineva drag, te vei împăca cu cineva.
Sătean - Dacă vezi, înconjurat de mai mulți oameni, înseamnă suferință.
Sânge - Dacă vezi, semn rău, de doliu şi necaz; dacă vezi curgând, vei avea o pagubă; dacă verşi tu, înseamnă moarte apropiată; dacă îți curge din nas, vei afla o noutate; dacă eşti mânjit cu sânge, înseamnă că vei fi implicat într-un proces.
Scafandru - Semn de mare spaimă.
Scame - Dacă vezi în vis, urmează zile neliniştite.
Scaieți - Dacă visezi, vei avea remuşcări pentru ceva.
Scarabeu - Semn de secetă.

Scară - Dacă vezi în vis, e semn de noroc.
Scaun - Dacă vezi în vis, e semn de autoritate şi putere; ţi se va face dreptate într-o încurcătură.
Scăldare - În apă limpede, îndestulare, sănătate; în apă tulbure, jale; în iaz, pagubă.
Scânduri - E semn că te aşteaptă o nuntă, o logodnă sau o petrecere.
Scântei - Dacă vezi în vis, e semn că te vei certa cu cineva apropiat.
Schelet - Dacă vezi în vis, îţi va spori averea.
Schi (schiori) - Dacă visezi, te pândesc primejdii.
Scoici - E semn rău, ţi se vor pune piedici în afaceri.
Scorpion - Semn rău, prevesteşte boală grea.
Scrânciob - Dacă vezi rotindu-se în vis, te pândeşte un necaz.
Scriere - Dacă scrii, înseamnă fericire; dacă scrii scrisoare, fereşte-te de hoţi; dacă visezi că primeşti scrisoare, e semn de noroc.
Scrimă - Dacă visezi, te aşteaptă o boală grea.
Scripete - Semn bun, vei avea belşug în casă.
Scut - E semn de fericire, de bucurie fără nici un înţeles.
Sculptură - Dacă visezi, vei fi recompensat după strădiunţă.
Seceră - Semn rău, de pagubă.
Secerătoare - Dacă vezi, e bine, înseamnă voie bună.
Secure - Semn rău, cineva îţi doreşte răul.
Seif - Semn rău, te aşteaptă ceartă şi hărţuială.
Seismograf - Dacă vezi, propriile-ţi sentimente sunt într-o mare încurcătură.
Semafor - Semn rău, căci vei fi minţit.
Semne de circulaţie - Semne rele, vei avea necazuri.
Semne - Dacă faci cuiva, înseamnă supărare.
Sentinelă - Dacă vezi, se anunţă zile tulburi pentru tine.
Seră de flori - Semn bun, dragoste împărtăşită.
Seră de legume - Semn rău, afaceri încurcate.
Seringi - Semn rău, vei fi dispreţuit.
Sete - Dacă îţi este, e rău, speranţă, nădejde zadarnică; dacă ţi-o astâmperi, e bine, înseamnă bucurie; dacă nu încetează să-ţi fie sete, înseamnă întristare, boală îndelungată.
Sfeclă - Dacă visezi că mănânci, în curând vei merge la o petrecere.
Sfeşnic arzând - Semn rău, de necaz mare.
Sfinţi - Dacă vezi, e semn de fericire.
Sfoară - Semn rău, vei primi veşti triste.
Sifon - Dacă bei, înseamnă încurcături în dragoste.
Sigiliu - Dacă vezi, înseamnă funcţie înaltă; dacă se strică e rău, pierzi slujbă importantă.

Silabisind - Dacă te visezi, e bine, lucrul tău este binecuvântat; dacă silabiseşti în scris, e rău, înseamnă nefericire.
Silă - Dacă îți este în vis, vei avea dureri de cap.
Sinceritate - Pentru bărbați înseamnă grijă, pentru femei, lucru fără rost.
Sirenă - Dacă auzi, vei primi veşti lipsite de importanță.
Slăbănog - Dacă te visezi, înseamnă sănătate.
Slănină - Dacă mănânci, înseamnă nefericire.
Slugi - Dacă visezi că ai, semn rău, de boală, necaz.
Smoală - E rău să visezi, căci vei avea piedici şi întristare.
Smochine - Semn bun, afacere profitabilă.
Snop de grâu - Dacă vezi, e bine, înseamnă câştig mare de bani.
Soare - Dacă îl vezi apunând, înseamnă întristare, supărare; dacă este strălucitor, înseamnă bucurie; dacă e întunecos, întristare; dacă e roşu, semn rău, de durere şi moarte; dacă e acoperit de nori, e semn de vreme bună.
Sobă - Semn rău.
Somn (peşte) - Ți se face o propunere tentantă.
Somn - Dacă visezi că îți este, treburile îți merg prost.
Sondă de petrol - Semn bun, de bogăție.
Sonerie - Dacă auzi, vei auzi veşti bune.
Soră - Dacă visezi, înseamnă fericire.
Sorcovă - Dacă vezi, e bine, cariera ta capătă strălucire.
Spanac - Dacă mănânci, duşmanii te pândesc.
Spălându-te - Semn foarte bun, ai prieteni cinstiți.
Spice - Dacă seceri sau coseşti, ai duşmani secreți; dacă vezi, e bine, înseamnă binefacere, mulțumire, îndestulare.
Spini - E rău, vei trece printr-o întâmplare neplăcută.
Spirit (suflet) - Dacă visezi, e semn de noroc.
Spital - Semn rău, de necazuri şi îmbolnăvire.
Spânzurătoare - Dacă vezi, e bine, e semn de bucurie.
Sprâncene - Dacă sunt mari, e semn de desfătare; dacă sunt mici, bucurie; dacă sunt negre, noroc.
Stalactite - Sau stalagmite dacă visezi, e semn de înnoire.
Statuie - Semn de gânduri mari; eşti prețuit de cei cu care munceşti.
Staul - Semn rău, de întristare.
Stânci - Semn rău, munceşti fără spor.
Stea - Dacă e întunecoasă, te vei întrista.
Stea căzând - Semn rău, cineva apropiat va suferi un accident.
Steag - Dacă îl vezi fluturând, vei avea o victorie aparentă; ai grijă, fii atent la duşmani.

Stejar - Semn bun, de noroc şi belşug.
Stemă - Dacă vezi în vis, aştepţi în zadar.
Sticlă - Semn rău, de înşelare şi amăgire.
Sticlete - E rău, cineva îţi doreşte răul.
Stingător - E semn rău, de amăgire.
Străpuns - Dacă te visezi străpuns de moarte, e semn de noroc.
Stog de fân - Afacerile îţi merg foarte bine.
Stol de păsări - Vei călători cu folos.
Strană - E semn că simţi nevoia de odihnă.
Strigoi - Dacă vezi, eşti în pericol de îmbolnăvire.
Stropitoare - Semn rău, vei avea neajunsuri.
Struguri - Semn rău, veste rea, lacrimi; dar şi prosperitate.
Strung - Semn rău, vei avea mari necazuri.
Struţ - Semn de bucurii scurte.
Studio - Semn bun, de voie bună.
Stuf - Semn rău, te vei certa cu prietenii.
Stup de albine - Semn bun, veniturile îţi vor creşte substanţial.
Submarin - Semn rău, vei avea necazuri.
Sudoare - Pe trup dacă simţi în vis, sănătatea ta e şubredă.
Sufocat - Dacă te visezi, semn rău, de boală incurabilă.
Sugând - Dacă te visezi, te vei îmbolnăvi grav.
Sulfură, pucioasă - Semn rău, de nefericire.
Suliţă - Semn bun, vei primi veşti îmbucurătoare.
Suind - Dacă ai de suit munţi sau dealuri în vis, e semn rău, de piedici în afaceri.
Supă fierbinte - Dacă mănânci e bine, înseamnă veselie apropiată.
Supărare, întristare - Semn bun, de însoţire plăcută.
Surd - Semn rău, de îmbolnăvire.
Surpătură - Dacă vezi o surpare a pământului, e semn de pierdere şi de mare nenorocire.
Surtuc - Dacă este bărbătesc, e semn de bogăţie; dacă e pentru femei, înseamnă însoţire bună.




Şa pentru cal - Semn rău, ceartă.
Şalvari - Nu trebuie să te grăbeşti în luarea deciziilor.
Şanţ - Semn rău, aşteaptă-te la suferinţe.

Şarpe - Dacă îl vezi în iarbă, înseamnă noroc în dragoste; dacă te muşcă, vei reuşi ceea ce îţi propui; dacă omori, e semn de nenorocire.

Şevalet - Semn rău, de pagubă materială.

Şifonier - Ceva te va supăra.

Şindrile - Semn bun, de noroc.

Şoarece - E bine, înseamnă câştig; dacă îl vezi ronțăind, vei avea o mare bucurie; dacă îl omori, vei primi o veste bună.

Şobolan - Semn bun, petrecere cu prietenii.

Şoim - Dacă îl vezi zburând, vei trece printr-o încercare grea.

Şopârlă - Semn rău, te va ataca un duşman.

Şoşoni - Dacă încalţi, e semn de belşug.

Ştampilă - Semn că vei face acte.

Ştiucă - Dacă vezi, e semn de furtună.

Şubă - Dacă eşti îmbrăcat cu ea, înseamnă vreme friguroasă şi indispoziție.

Şuncă - Dacă mănânci, vei trece printr-un necaz.

Şurubelniță - Semn bun, vei trece peste piedicile care ți se pun.



Tablă - Dacă visezi tablă neagră de şcoală, e semn că te aşteaptă muncă multă.

Tablou - Dacă vezi în vis, e bine.

Talpă - Dacă visezi talpă de încălțăminte, e semn rău, de moarte.

Tanc în mers - Semn rău, te aşteaptă zile grele.

Targă - Nu e bine să visezi, căci înseamnă necaz mare pentru cei apropiați.

Tată - Dacă-ți visezi tatăl, e foarte bine, înseamnă noroc.

Tatuat - Dacă te visezi tatuat, e semn că duşmanii te invidiază.

Taur - E semn că te vei supăra pe un om apropiat.

Tăind capul - Dacă visezi că tai capul cuiva, e semn de victorie asupra altora; dacă ți se taie capul, e rău, înseamnă asuprire.

Tâlhari - Dacă vezi în vis, e rău, căci urmează o perioadă plină de încurcături.

Tânăr - Dacă te visezi, înseamnă boală.

Târg (bâlci) - Dacă vezi în vis, înseamnă vorbe multe, fără căpătâi.

Târnăcop - Semn bun, vei avea câştiguri materiale importante în viitor.

Teacă fără sabie - Semn bun, înseamnă zile liniştite.
Teancuri - Dacă visezi teancuri de pânză, e semn rău, de grijă mare.
Teasc - Semn bun, de câştig.
Teatru - Dacă visezi că joci teatru, e semn bun, vei trece cu bine peste toate necazurile.
Telefon - Dacă vorbeşti la telefon, e semn că vei primi veşti importante; dacă îl auzi sunând, vei avea câştiguri însemnate.
Telegraf - E semn că vei primi o scrisoare sau o veste.
Televizor - Semn rău, ai grijă să nu te compromiţi.
Tenis - Dacă visezi că joci, vei face o excursie.
Teren desfundat - Dacă vezi în vis, e semn rău, căci te aşteaptă lipsuri.
Termometru - Dacă vezi în vis, e semn de vreme schimbătoare.
Termos - Semn rău, te vei îmbolnăvi.
Teslă - Dacă visezi teslă de dulgher, e semn rău, urmează o perioadă fără satisfacţii.
Tic nervos - Dacă visezi că ai, e semn bun, te vei afla între prieteni dragi.
Ticălos - Dacă te visezi sau dacă vezi ticăloşi, e semn rău, de întristare.
Tichie - Dacă visezi că porţi, e semn că trebuie să fii mai modest.
Tigaie - E semn că vei da o petrecere.
Tigru - E semn că duşmanii se vor da de gol.
Tigve - Dacă vezi în vis, înseamnă trai bun.
Timonă - Dacă vezi în vis timonă de vapor, e semn de călătorie.
Tipografie - Semn rău, înseamnă ceartă pentru o moştenire.
Tipsie (tigaie) - E semn de petrecere (cu mari cheltuieli).
Tirbuşon - Semn bun, ce conturează un chef.
Tobă - Semn bun, vei primi o veste îmbucurătoare.
Tocător - Semn bun, vei învinge.
Tocilă - Semn de mare hărnicie.
Tocmindu-te - Dacă te visezi, e bine, căci vei avea satisfacţii mari.
Tolbă - Dacă visezi tolbă de scrisori, ţi se oferă o nouă funcţie.
Toiag - Dacă vezi, e semn de drum lung.
Topor - Dacă vezi, e semn rău.
Toreador - Dacă vezi în vis toreador luptând, e rău, fereşte-te de boală.
Torpilă - Semn rău, fereşte-te de apă.
Tors de lână - Semn bun, afacerile îţi merg bine, dar cu multă alergătură.
Tort - Dacă vezi în vis, urmează o perioadă de sărăcie.
Torţă - Dacă visezi torţă aprinsă, e semn de botez.
Tractor - Dacă vezi în vis un tractor mergând, e semn că vei avea o dragoste fără probleme.

Trambulină - Semn rău, ai grijă de sănătatea ta.

Tramvai - Dacă-l visezi trecând pe lângă tine, e rău, înseamnă pierdere de bani; dacă te visezi călătorind cu el, e semn rău, de necazuri.

Trandafir - Dacă te înțepi în el, vei pierde bani; dacă îl miroși, te așteaptă un trai fericit.

Tranșee - Semn rău, ți se va întâmpla ceva neplăcut.

Traverse - Dacă visezi traverse de cale ferată, e semn că trebuie să fii mai temperat în relațiile cu oamenii care lucrează cu tine.

Trăsură (birjă) - Dacă vezi, e semn bun, de prosperitate; dacă mergi cu ea, e semn de dușmănire în secret; dacă visezi trăsură răsturnată, e semn bun, de înălțare, mărire, domnie.

Treburi multe - Semn bun, vei avansa în rang, vei fi onorat.

Trecătoare - Dacă visezi trecătoare îngustă, e bine, înseamnă avuție.

Treflă (asul) - Semn bun, de bucurii și bani.

Trestie, stuf - Semn rău, nefericire între prieteni (ceartă).

Tricorn (pălărie) - Dacă vezi în vis, e semn rău, vei avea necazuri.

Trident - E semn de scurtă călătorie.

Trifoi - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă belșug; dacă este cu patru foi, e semn că cei din jur te privesc cu bunăvoință.

Troică - Dacă visezi troică trasă de cal, e semn rău, vei avea necazuri.

Troiță - Semn rău, ferește-te de boală.

Troleibuz - Dacă visezi troleibuz mergând, e rău, urmează o perioadă de insuccese.

Trompă de elefant - E semn bun, de ascensiune pe scara socială.

Trompetă - Dacă auzi sunând, semn rău, vei afla o veste rea.

Tron împărătesc - Dacă vezi în vis, e semn că te așteaptă rang înalt.

Trotinetă - Dacă vezi în vis, e rău, vei invidia pe cineva.

Trup (corp) - Dacă vezi în vis, e semn bun, onoare, cinste; poate însemna și boală.

Trusă medicală - Semn de călătorie apropiată.

Tun - Semn bun, vei primi o veste îmbucurătoare.

Tunel - Semn rău, te vei afla într-un mare impas.

Tunet - Dacă auzi în vis, e bine, vei afla o veste bună.

Turban - Dacă visezi că porți, e rău, vei avea dureri de cap.

Turbat (câine) - Semn bun, vei avea în curând satisfacții.

Turlă - Dacă visezi turlă de biserică, vei urca în ierarhie.

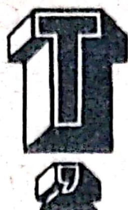
Turmă (cireadă) - Semn bun, mai ales dacă se află în ograda ta.

Turn - Dacă vezi în vis, e semn rău, de ploaie cu grindină.

Turturea - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă spor și belșug.

Tușind - Dacă te visezi, e semn rău, de mare supărare.

Tutun - Dacă visezi că fumezi tutun, e semn că îți faci iluzii deșarte.



Țambal - E semn rău, te amenință primejdii.

Țap - Dacă vezi în vis, e rău, îți vei descoperi un dușman.

Țapină - Dacă vezi, vei avea o perioadă de lene.

Țarc de oi - Semn rău, ești în pericol de a fi prădat.

Țeapă - Dacă visezi că te împunge o țeapă, e semn rău, vei suferi o durere.

Țesală - Semn rău, te va durea capul.

Țigani - Dacă vezi, e semn că vei irosi bani.

Țigară - Dacă vezi sau fumezi, vei trage o spaimă.

Țigle - Dacă visezi țigle de pus pe acoperișul casei, e semn bun, afacerile îți merg foarte bine.

Țintar - Dacă visezi că joci țintar, vei primi o sumă neașteptată de bani.

Țânțari - Dacă visezi că te înțeapă țânțarii, vei avea musafiri nepoftiți.



Ucigând - În vis pe cineva, e semn rău, de întristare; dacă tu ești cel ucis, e bine, înseamnă viață lungă.

Ud - Dacă te visezi, e semn rău, înseamnă boală.

Ulcior - Dacă îl spargi, e semn rău, de mizerie și întristare; dacă bei din el, înseamnă trai bun; dacă scoți apă din el, e semn de voie bună şți înțelegere.

Uliu - E semn că vei fi mai îngăduitor cu cei din jur.

Umbră - Dacă vezi în vis, înseamnă avuție, dar ferește-te de invidioși.

Umbrelă - E semn bun, vei câștiga în curând ceva.

Umflătură - Îngrijorare pentru urmași sau pentru o moștenire.

Umplerea unui vas - E semn bun, vei fi împreună cu cine dorești.

Undiță - E semn bun, vei reuși în afaceri.

Ungher - E semn de noroc.

Unghie - Semn rău, sănătatea îți este precară, speranța nu ți se va împlini.

Uniformă - Vei primi vești confuze sau contradictorii.

Unsoare (alifie) - E semn de agitație și lipsă de odihnă.

Unt - Semn rău, îngrijorare.
Untură - Semn bun, vei dobândi noi prieteni.
Ură - Dacă simți pentru cineva în vis, e semn de bună înțelegere, concordanță a părerilor.
Urcuş - E bine, înseamnă că ai ales un drum bun şi sigur.
Urechi - E semn bun, de noroc, dar vei auzi şi bârfe pe seama ta.
Urlete - Dacă auzi, e semn rău, de doliu; dacă tu le scoți, e bine, înseamnă viață plăcută.
Urs - Semn rău, înseamnă ceartă, bârfă, calomnie.
Ursa mare - Dacă o vezi în vis, vei avea o călătorie plăcută.
Usturoi - Dacă visezi că mănânci, e rău, căci te vei certa cu cineva apropiat.
Usturime - Dacă simți că ai, e rău, înseamnă boală grea.
Uşă - Dacă se închide, vei avea o mică pagubă; dacă se deschide, vei primi în curând musafiri.



Vaci - Dacă le vezi, e bine, înseamnă viață liniştită; dacă le mulgi, e bine, înseamnă belşug, bogăție; dacă sunt slabe, vei alerga mult după treburi; dacă sunt grase, ți se vor propune asocieri profitabile.
Vagon - E semn de scurtă călătorie.
Valuri - Dacă le vezi, e semn rău, căci vei suporta o pagubă.
Vamă - Semn rău, de supărare; dacă tu eşti cel vămuit, e rău, căci te vei descurca greu într-o situație importantă pentru tine.
Vampir - Semn rău, căci ți se va întâmpla ceva neplăcut în viitorul apropiat.
Vapor - Semn bun, călătoria pe care demult ai proiectat-o va avea loc.
Var - Semn de schimbare a locuinței.
Varză - Dacă visezi că mănânci, înseamnă că doreşti să faci economii.
Văduv - Semn bun, de veselie şi bucurii.
Văduvă - Semn rău, de întristare şi necazuri.
Vărsat - Dacă ai vărsat (varicelă), e bine, vei primi bani.
Vânat - Dacă visezi că urmăreşti, înseamnă veşti noi.
Vânători - Semn rău, căci ai duşmani pizmaşi şi răuvoitori.
Vânător - Dacă eşti în vis, urmează o viață liniştită.
Vânt - E semn de noroc; dacă e puternic, fereşte-te de pericole; dacă este tulbure, e semn de întristare şi necaz.

Vâsle - Dacă le vezi, e semn de neplăceri în dragoste; dacă le foloseşti, te aşteaptă vremuri dificile.

Venin - Sau otravă dacă ţi se dă în vis, e semn rău, ai duşmani ascunşi; dacă tu arunci cu otravă, e bine, înseamnă ajutor.

Verdeaţă - Dacă vezi în vis, e bine, înseamnă noroc în dragoste.

Verighetă - Bucurii în dragoste.

Veste bună - Dacă visezi că ai primit, e rău, înseamnă întristare, boală, moarte.

Veşminte - Dacă sunt noi, te vei bucura de ceva; dacă sunt vechi, ai grijă, căci eşti în primejdie, pericol de foc; dacă sunt rupte, e semn de ceartă; dacă sunt scumpe, vei avea funcţii înalte; dacă sunt de femeie şi le îmbraci, e rău, căci înseamnă griji în afaceri, întristare.

Veveriţă - Semn bun, de căsătorie fericită, îmbelşugată în bani şi copii.

Vie - Semn de ceartă, dar şi de bani mulţi.

Vierme - Semn rău, de boală şi ceartă; dacă sunt mai mulţi, e semn că va ploua; dacă sunt viermi de mătase, e bine, înseamnă câştig în curând.

Viespe - Semn rău, de muncă zadarnică, fără foloase.

Vin - Dacă visezi că bei, e bine, înseamnă trai bun.

Vioară - Dacă visezi, e semn de petrecere, dar nu te vei bucura de ea.

Vipere (şerpi) - Pentru unii, amici credincioşi, pentru alţii, răuvoitori ascunşi; mai înseamnă că urmează o zi vântoasă.

Vitralii - Dacă vezi în vis, e bine, căci te vei îmbogăţi.

Vişine - Semn rău, de necazuri mari.

Viţel - Dacă vezi, e semn bun, de bucurie.

Vlădică (episcop) - Dacă îl vezi, e semn rău, de neînţelegeri sau chiar proces; dacă vorbeşti cu el, e bine, căci vei sfârşi cu bine afacerea începută.

Voie bună - Sau desfătare dacă simţi în vis, e semn rău de multă alergătură şi oboseală.

Volan - E semn bun, căci îţi va face o mare bucurie cineva.

Vorbind - Cu un om care a murit, e semn bun.

Vrabie - E semn că ai prieteni, amici mincinoşi; sau poate însemna certuri în familie.

Vreme rea - E semn bun, căci vei avea tot ce-ţi doreşti.

Vulcan - Văzându-l în erupţie, e semn rău, căci duşmanii îţi vor face necazuri.

Vulpe - Dacă o vezi, e semn rău de urmărire şi prigonire sau e semn că eşti înşelat în dragoste; dacă o prinzi, e semn de îngrijorare, nesiguranţă.

Vultur - Dacă zboară, e semn bun, de câştig şi dobândă; dacă îl împuşti, e semn rău, căci s-ar putea să suferi o pierdere; dacă îl prinzi, e semn de întristare fără măsură; dacă stă, e semn de moarte (între bogătaşi sau persoane foarte importante).

Z

Zahăr - E semn bun, de iubire şi dragoste împlinită.
Zaharniță - E semn de lăcomie.
Zaruri - E semn bun, scapi teafăr dintr-un mare necaz.
Zăpadă - E semn că vei călători în străinătate; poate fi şi semn de schimbare a locuinței; dacă visezi că ninge, e semn de veşti bune.
Zăvor - Înseamnă că vei descoperi lucruri surprinzătoare.
Zbor - Dacă zbori, e bine, căci înseamnă noroc şi viață lungă; dacă te înalți, e semn de onoruri şi mărire; dacă zbori în jos, înseamnă avere, bogăție.
Zdrențe - Semn rău, de persecuție şi prigonire secretă.
Zebră - Semn rău, fereşte-te de oameni prefăcuți.
Zidar - Dacă vezi, e semn de pagubă.
Zid - Dacă zideşti, înseamnă veselie îndelungată; dacă sari peste un zid, te vei bucura; dacă vezi ziduri dărâmate, este semn de nestatornicie.
Zimbru - E semn bun, vei primi o recompensă neaşteptată.
Zmeu - Dacă vezi, e semn rău, de dispreț.
Zorile zilei - Semn bun, de bucurie.
Zugrăvind - Dacă te visezi, e bine, înseamnă viață lungă şi câştig.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Artemidor, *La clef de songes*, éd. J. Tricot, Paris, 1951;

C. Bălăceanu, Ed. Nicolau, *Personalitatea umană - o interpretare cibernetică*, Ed. Junimea, Iaşi, 1972;

Angelo Brelich, *Le rôle des rêves dans la conception religieuse du monde en Grèce*, Paris, Gallimard, 1967;

Roland Cahen, *La psychologie du rêve*, în *Le rêve el les sociétés humaines*, Sous la direction de Roger Caillois et G.E von Grunebaum, Paris, Gallimard, 1967;

A. Caquot, *Les songes et leur interprétation selon Cannaan el Israël*, în *Les songes et leur interprétation*, Paris, Seuil, 1959;

Dr. Maria Chirilă, Dr. Pavel Chirilă, *Tratament homeopatic. Îndreptar de simptome şi semne*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986.

xxx, *Coranul*, traducere după originalul arab, însoţit de o introducere de dr. Silvestru Octavian Isopescul, Editura autorului, Cernăuţi, 1912;

Cicero, *De divinatione*, 462, *De respublica*, VI.

Constantin Daniel, *Civilizaţia Egiptului antic*, Editura Sport Turism, Bucureşti, 1976;

xxx, *Exposicions et significacions des songes* et *Les songes Daniel* (Manuscrits française de la Biblioteque de Paris et de la Staatsbibliothek de Berlin, XIVe, XVe, XVIe siècles), textes établis et présentés par François Berriot, Genève, Librairie Droz, 1989;

T. Fahd, *La divination arabe, études religieuses, sociologiques et folkloriques sur le milieu natif de l'Islam*, Strasbourg, Leiden, 1966;

R. Floru, M. Steriade, *Veghea şi somnul*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1967.

S. Freud, *Le Rêve et son interprétation*, Paris, Gallimard, 1925 (*Interpretarea viselor*, traducere de Nicolae Anghel, Editura Măiastra, Bucureşti, 1990. *Introducere în psihanaliză. Prelegeri de psihanaliză. Psihopatologia vieţii cotidiene*, traducere, studiu introductiv şi note: dr. Leonard Gavriliu, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1980.

xxx, *Gândirea egipteană antică în texte*, traducere din limba egipteană

veche, studiu introductiv, notițe introductive și note de Constantin Daniel, Editura Științifică, București, 1974;

G.E. von Grunebaum, *La fonction culturelle du rêve dans l'Islam classique*, în *Le rêve et les sociétés humaines*, Paris, Gallimard, 1967;

C.G. Jung, *Psychologie et alchimie*, Paris, Buchet/Chaste, 1969; *L'Homme a la découverte de son âme*, 6-eme edition, Paris, Payot, 1972; *Dialectique du moi et de l'inconscient*, Paris, Gallimard, 1973.

C. Lalouette, *Textes sacrés et profanes de l'Egypte anciene*, Paris, Gallimard, 1984;

M. Leibovici, *Les songes et leur interprétation a Babylone* în *Les songes et leur interprétation*, Paris, Seuil, 1959;

Sonya Marjasch, *Sur la psychologie du rêve de C.G. Jung*, Paris, Gallimard, 1967;

N. Mărgineanu, *Condiția umană. Aspectul ei bio-psiho-social-cultural*, Editura Științifică, București, 1973.

C.A. Meier, *Le rêve et l'incubation dans l'ancienne Grèce*, în *Le rêve et les sociétés humaines*, Paris, Gallimard, 1967;

L. Oppenheim, *Le rêve, son interprétation dans le Proche-Orient ancien*, Paris, 1959.

Vasile Pavelcu, *Invitație la cunoașterea de sine*, Editura Științifică, București, 1970;

Platon, *Republica*, în *Opere*, V, ediție îngrijită de Constantin Noica, Petru Creția, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

Paul Popescu Neveanu, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978;

Liviu Popoviciu, *Somnul normal și patologic*, Editura Științifică, București, 1982;

Herbert Read, *Imagine și idee*. Funcția artei în dezvoltarea conștiinței umane, în românește de I. Hodan, cuvânt înainte de Dan Grigorescu, Editura Univers, București, 1970;

xxx, *Scripta aramaica*, studiu introductiv, traduceri din limba aramaică, notițe introductive și note de Constantin Daniel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980;

xxx, *Traité des Berakhoth du Talmud de Jerusalem et du Talmud de Babylon*, traduit par Moïse Schwab, Paris, 1871;

Dr. D.H. Vaugham, *Visele*. Viața noastră nocturnă, traducere de Doina Topor, Casa de editură Excelsior-G.S., București, 1990.

CUPRINS

Editura **MOLDOVA**, B-dul Copou nr. 3
IAŞI — ROMÂNIA

Redactor: Viorel Dumiraşcu

Tehnoredactor: MIHAIL-ALEXANDRU POPA

Culegere computer: *Cristina Oprea*
Corector: *Corina Marian*

Format 61x86/16. Coli tipo 9
Bun de tipar la 10.05.1994. Apărut 1994.

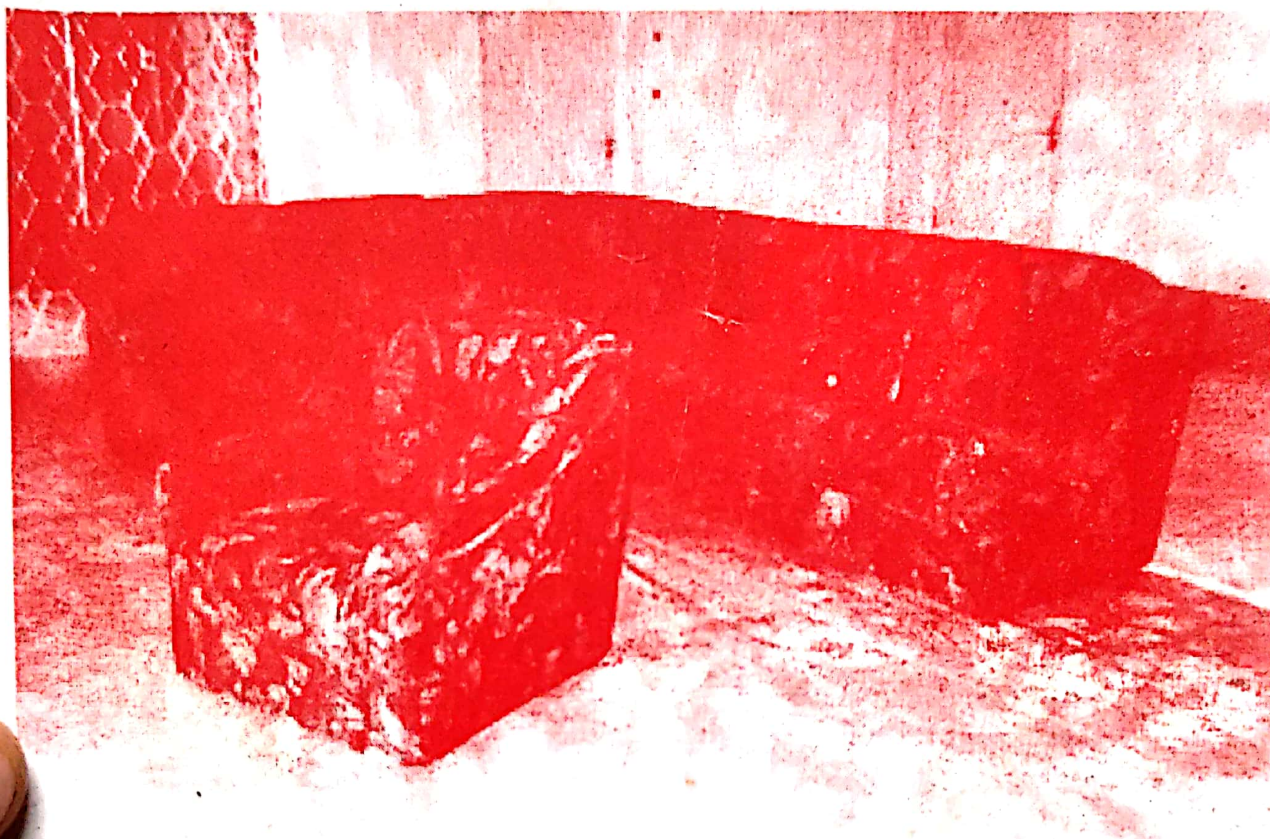
Tipărit sub comanda 129/1994
la Tipografia **MOLDOVA** — Iaşi

S.C. MOLDOLUX CĂMIN S.R.L.



Str. Bucium nr. 25 Iaşi 6600, tel. 032/137807, fax 032/127432

cont 40.10.08.24.00.00.29.40.12 BancPost S.A. Iaşi



Vă oferă un bogat sortiment de mobilă pentru căminul dumneavoastră:

- — dormitoare
- — sufragerii
- — camere de hol
- — bucătării
- — piese dispersate

MOLDOLUX CĂMIN = FORMULA MAGICĂ
accesibilă oricărui gust, oricărei vârste şi oricărui buzunar!
MOLDOLUX CĂMIN = FABRICANȚI DE PRESTIGIU
din țară, stiluri moderne, piese rezistente !

PROGRAM ZILNIC:

9 — 17

Vizitați MOLDOLUX CĂMIN ! ... SIGUR VEȚI REVENI.

NOÉMI BOMHÉR

DICȚIONAR DE VISE

Alb - Este semn de bucurii mari, fericire, căsătorie (dar dacă visezi o fată îmbrăcată în alb este semn rău, de rupere a căsătoriei).

Biserică - Semn bun, căci cineva te ocrotește și îți va face mult bine; dacă visezi că se surpă, e semn rău, căci asta înseamnă ghinion, necaz.

Grăunte - E bine să visezi, căci înseamnă spor în ceea ce faci.

Struguri - Semn rău, veste rea, lacrimi; dar și prosperitate.

Verighetă - Bucurii în dragoste.

ISBN: 973-9146-64-3